

Tavoitteena tutkinto – unelmana ura

Hyviä käytäntöjä ESR-rahoitteisista maahanmuuttajahankkeista
ohjelmakaudella 2007–2013

JOHANNA PÖNNI

Tavoitteena tutkinto – unelmana ura

Hyviä käytäntöjä ESR-rahoitteisista maahanmuuttajahankkeista ohjelmakaudella 2007–2013

JOHANNA PÖNNI

RAPORTEJA 85 | 2013

**TAVOITTEENA TUTKINTO – UNELMANA URA
HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ ESR-RAHOITTEISISTA
MAAHANMUUTTAJAHANKKEISTA OHJELMAKAUDELLA 2007–2013**

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

**Kansikuva: Kiinteistöalan vieraskielisten opiskelijoiden ja työntekijöiden
avuksi Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymässä kehitetty työkaluviuhka.
Kuvaaja: Johanna Pönni**

ISBN 978-952-257-857-0 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-857-0

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Sisältö

1 Esipuhe	3
2 Johdanto	4
3 Maahanmuuttajan kotoutumisprosessi.....	8
4 Maahanmuuttajien koulutus	11
5 Oppimiskäsitys ja -mallit maahanmuuttajien koulutuksessa.....	14
6 ESR-ohjelman tavoitteet ja opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen kehittämissuunnitelman linjaukset.....	15
7 Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen rahoittamat ESR-projektit	17
7.1 Maahanmuuttajaresurssit käyttöön!.....	17
7.2 Kympit	19
7.3 MINFO	21
7.4 EMMA	23
7.5 Maahanmuuttajien ohjaus yrittäjyyteen	25
7.6 MOKS	27
7.7 KORKO	29
7.8 MaTTi.....	33
8 Muualla Suomessa rahoitetut projektit	36
8.1 Kamut.....	36
8.2 Chili	38
8.3 ONNI – Osaan, opin, onnistun	41
8.4 Maahanmuuttajanuorten VaSkooli	45
8.5 Ohjausta ammattiin	48
8.6 INTO	51
9 Hyvät käytännöt ja haasteet	54
10 Lisätietoja käynnissä olevista projekteista.....	59
Lähteet	61
Kuvailulehti	62

1 Esipuhe

Hyvä lukija!

Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2012–2015 tavoitteena on maahanmuuttajien osallisuuden tukeminen yhteiskunnan kaikilla sektoreilla. Ohjelmassa otetaan huomioon maahanmuuttajaväestön tarpeet läpäisyperiaatteella kaikilla politiikan aloilla, etenkin työllisyys-, koulutus-, asumis- sekä sosiaali- ja terveystaloudissa. Ohjelman erityisenä painopisteenä on työllistymisen edistäminen, etenkin työhallinnon palveluita ja kotoutumiskoulutusta kehittämällä mutta myös työelämän monimuotoisuutta ja laatua tukemalla.

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on vastannut yllä olevaan haasteeseen kehittämällä maahanmuuttajien kotoutumisprosessia myös ESR-hanketoiminnan kautta. Hankkeet ovat vastanneet erilaisiin kehittämistarpeisiin kuten asenteet ja asenneilmapiiri, alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta, yrittäjyys vaihtoehtona ja työllistyminen/kouluttautuminen.

Tässä raportissa kuvataan Kaakkois-Suomen Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittamia hankkeita, joiden avulla on kehitetty maahanmuuttajien koulutuspolkujen opetusmenetelmiä ja -järjestelyjä, jotta ne tehokkaammin ja myös tavoitteellisemmin tukisivat maahanmuuttajien kotoutumista koulutuksen kautta, mutta myös lisäisivät valmiuksia työllistymiseen. Alueen hankkeiden lisäksi raportissa on esitelty myös muutama muualla Suomessa toteutettu hanke, joista löytyy yhtymäkohtia Kaakkois-Suomessa toteutettuihin.

Alueen maahanmuuttajaväestö on kasvanut tasaisesti jo useampien vuosien ajan. Monikulttuurisuuden lisääntyminen on rikastuttanut aluetta monin tavoin sosiaalisen pääoman lisääntymisen kautta, mutta tuonut myös palveluiden järjestämiselle ja niiden sisällöille omat haasteensa ja kehittämistarpeensa.

Raportissa kuvatut hankkeet ovat vastanneet yllämainittuun tarpeeseen omalta osaltaan ja tuoneet palveluorganisaatioihin uusia avauksia ja innovaatioita kotoutumiseen. Raportissa kuvataan hankkeiden painopisteitä sekä keskeisiä käytäntöjä ja tuodaan esille haasteet ja hyvät käytännöt, jotka auttavat eri toimijoita löytämään sopivia ja innostavia työtapoja.

Tämän raportin on laatinut korkeakouluharjoittelija, hallintotieteiden kandidaatti Johanna Pönni.

Kouvolassa elokuussa 2013

Merja Mattila
ryhmän päällikkö

2 Johdanto

Tämän selvityksen tavoitteena on kuvata Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittamia hankkeita, joiden avulla on kehitetty opetusmenetelmiä ja -järjestelyjä maahanmuuttajien koulutuskurssien kehittämiseksi ja koulutukseen integroimiseksi sekä ohjauksen menetelmiä työllistymisen edistämiseksi. Raportti tarkastelee kaakkois-suomalaisten hankkeiden lisäksi myös muutamaa muualla Suomessa toteutettua hanketta, joista löytyy yhtymäkohtia Kaakkois-Suomen alueella toteutettuihin hankkeisiin. Tarkoituksena on vertailla ja levittää löydettyjä hyviä käytänteitä. Projektiesittelyjen tavoitteena on antaa yleiskuva toteutetuista hankkeista ja kertoa, mistä on mahdollista löytää lisätietoa niissä kehitetyistä malleista ja työkaluista. Lähteinä selvityksessä toimivat EURA2007-järjestelmään kirjatut projektien loppuraportit sekä hankkeiden omat julkaisut ja niiden omilta Internet-sivuilta löytyvä materiaali. Lisäksi hankkeisiin liittyvää materiaalia ja informaatiota on saatu suoraan niiden yhteyshenkilöiltä.

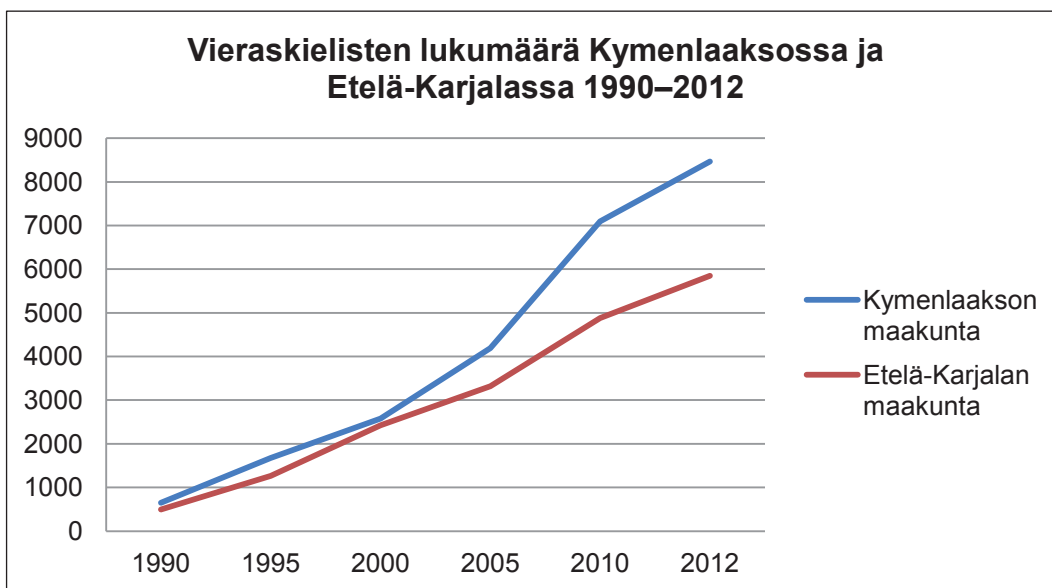
Maahanmuuttajilla tarkoitetaan pakolaisia, siirtolaisia, paluumuuttajia ja muita ulkomaalaisia sekä joissakin yhteyksissä myös turvapaikanhakijoita. Suomeen muuttamisen taustalla voi olla erilaisia syitä kuten työpaikka, opiskelu tai vaikkapa perhesiteet. Joka tapauksessa uuteen maahan muuttaminen on iso elämänmuutos ja sen taustalla voi olla myös traumaattisia kokemuksia. Tästä syystä maahanmuuttajien elämäntilanteen ja tarpeiden kokonaisvaltainen kartoitus on tärkeää. Tähän tarvitaan asiantuntija- ja tukiverkoston, jonka antama ohjaus kiinnittää maahanmuuttajan arkeen. (Opetushallitus 2011.) Ohjauksen ja kotouttamistyön tarkoituksena on integroida maahanmuuttajat suomalaiseen yhteiskuntaan ja koulutusjärjestelmään, jotta he lopulta työllistyisivät osaamistaan vastaaviin töihin sopeuttaen ammatillisen identiteettinsä suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen työ- ja kulttuuriin.

Maahanmuuttajien määrä Suomessa on ollut kasvussa. Kun vuonna 2002 vieraskielisten osuus koko väestöstä oli 2,2 %, vuonna 2012 se oli jo 4,9 %. Edelleen vuotta 2012 tarkasteltaessa oli vieraskielisten osuus väestöstä Kymenlaaksossa 4,7 % ja Etelä-Karjalassa 4,4 %, mikä tarkoittaa Kymenlaaksossa 19 % ja Etelä-Karjalassa 20 % nousua vieraskielisten lukumäärässä vuoteen 2010 verrattaessa. Koko Suomen väkiluvun kasvusta vieraskielisten osuus oli 87 % vuonna 2012, joten maahanmuuttajilla on suuri merkitys Suomen väkiluvun kehitystä tarkasteltaessa.

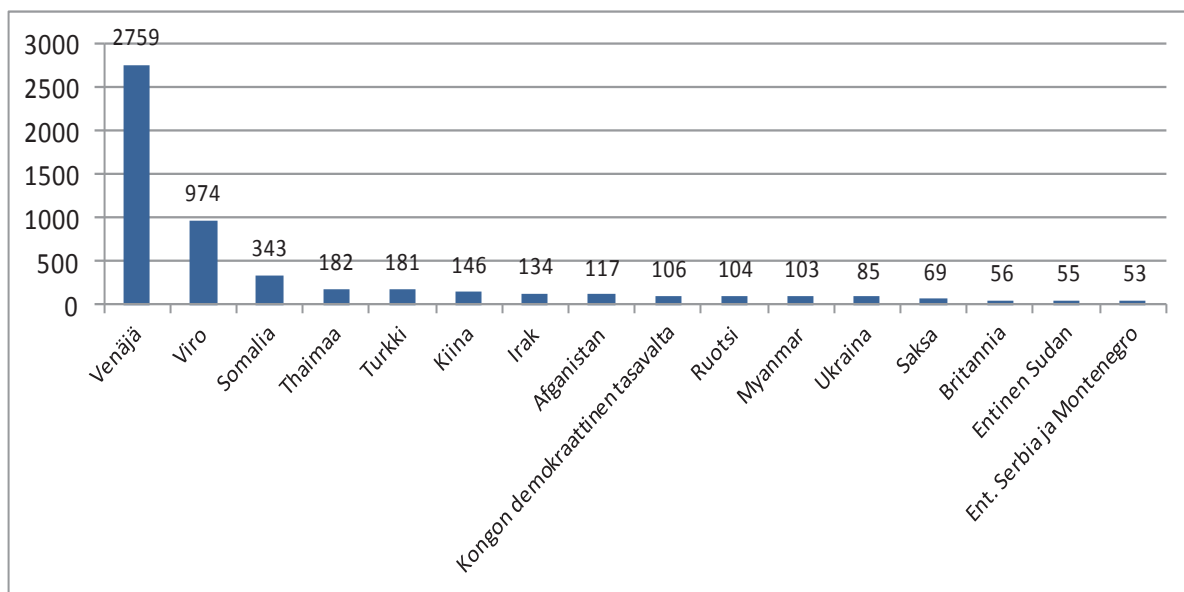

Kuvio 1. Vieraskielisten lukumäärän kasvu Suomessa vuosina 1990–2012. Lähde: Tilastokeskus.

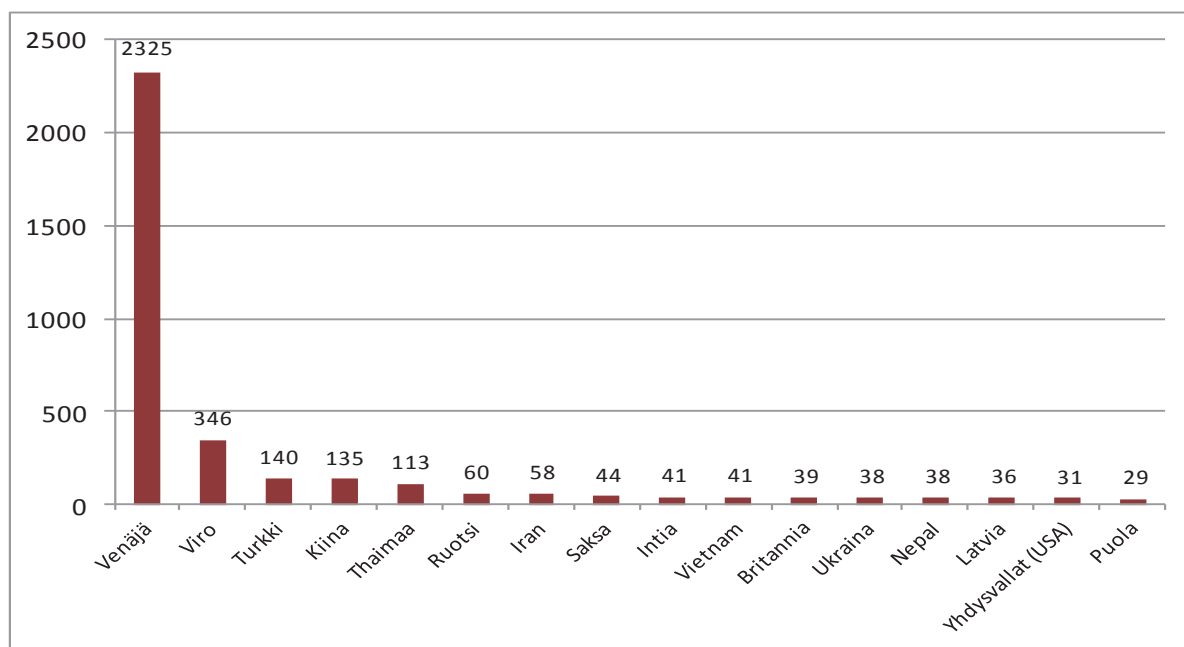

Kuvio 2. Vieraskielisten lukumäärän kasvu Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa vuosina 1990–2012. Lähde: Tilastokeskus.

Kuten kuvioista 3 ja 4 näkyy, suurimmat maahanmuuttajaryhmät tulevat Venäjältä ja Virosta. Kymenlaaksossa seuraavaksi suurimmat väestöryhmät ovat somalialaiset, thaimaalaiset ja turkkilaiset ja Etelä-Karjalassa puolestaan turkkilaiset, kiinalaiset ja thaimaalaiset. Liikkuvuuden lisääntyminen näkyy myös esimerkiksi rajanylityspaikoilla tehtyjen rajanylitysten määrän lisääntymisenä Kaakkois-Suomen alueella ja Itä-Suomessa. Venäjän läheisyys tekeekin osaltaan Kaakkois-Suomesta keskeisen maahanmuuttoalueen, ja luo samalla kaakkoissuomalaiselle maahanmuuttotyölle omat erikoispiirteensä, joihin liittyy esimerkiksi inkerinsuomalaisten paluumuutto. Inkerinsuomalaisilla on ollut vuoteen 2011 asti mahdollisuus hyödyntää paluumuutto-oikeuttaan ilmoittautumalla paluumuuttojonoon. Joonon ilmoittautuneilla on vielä vuoden 2016 heinäkuuhun asti aikaa hakea paluumuuttolupaa. Etenkin Kotkan kaupunki Kaakkois-Suomen rannikolla on ollut yksi aktiivisimmista inkerinsuomalaisten vastaanottajista.

Kuvio 3. Ulkomaan kansalaiset Kymenlaaksossa 31.12.2012. Lähde: Paananen 2013.

Kuvio 4. Ulkomaan kansalaiset Etelä-Karjalassa 31.12.2012. Lähde: Paananen 2013.

Aikuisilla maahanmuuttajilla on hyvin erilaiset koulutustaustat ja valmiudet opiskella. Osalla saattaa olla hyvinkin korkea tutkinto takanaan, jolloin työelämään integroitumisen esteenä voi olla lähinnä puutteellinen kielitaito. Toisessa ääripäässä ovat täysin kouluttamattomat maahanmuuttajat. Osalla voi olla kotimaassa hankittu ammattitutkinto, jota vastaavaa työtä ei kuitenkaan löydy Suomesta. Osa kotimaassa hankituista tutkinnoista taas voidaan tunnustaa myös Suomessa, kenties pienen täydennyksen jälkeen. Koska taustat ovat hyvin erilaisia, korostuu alkukartoituksen merkitys. Kun maahanmuuttajan todellinen osaaminen, lähtökohdat ja tavoitteet tiedetään, voidaan yhdessä suunnitella sopivia jatkopolkuja.

Maahanmuuttajanuoret tarvitsevat myös usein erilaisia tukitoimia integroituaan opetusjärjestelmään. Heidän kielitaidossaan voi olla puutteita ja peruskoulutus voi tasoltaan poiketa paljon suomalaisen peruskoulun oppimäärästä. Tästä syystä maahanmuuttajanuorille järjestetään perusopetusta täydentävää opetusta ja toisen asteen koulutukseen valmistavaa opetusta. Maahanmuuttajanuorten koulutuspolut ovat usein huomattavasti monimutkaisempia kuin kantaväestöön kuuluvien. Koulutuspolulla voi olla lukuisia erilaisia nivelvaiheita ja etenkin perusopetuksen loppuvaiheessa maahan muuttaneen nuoren tie toiselle asteelle voi viedä monien erilaisten

alkeis- ja valmistavien koulutusten kautta. Koulutustakuun toteutuminen myös maahanmuuttajataustaisilla nuorilla ehkäisee syrjäytymistä ja työssäkäyvien ikärakenteen muutos korostaa tarvetta saada kaikki nuoret mukaan koulutukseen ja edelleen työelämään. Lisääntyvä monikulttuurisuus aiheuttaa haasteita myös yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon perustuvalle opetukselle sekä opiskelijoiden tasavertaiselle tukemiselle. (Maahanmuuttajanuorten VaSkooli 2010.)

Valtioneuvosto on hyväksynyt Suomelle maahanmuuttostrategian Maahanmuuton tulevaisuus 2020. Tässä strategiassa on esitetty kolme suuntaviivaa, joiden pohjalta maahanmuuttoa tulee kehittää. Näihin kuuluu ensin näkin se, että Suomi on turvallisesti avoin maa, joka näkee lisääntyvän liikkuvuuden uhkan sijaan mahdollisuutena ja pyrkii ennakoimaan ja hallitsemaan maahanmuuttoa. Suomi on sitoutunut antamaan kansainvälistä suojelua sitä tarvitseville ja kantaa näin vastuunsa osana kansainvälistä yhteisöä. Suomi myös tarvitsee aktiivista, suunnitelmallista ja kohdennettua työperustaista maahanmuuttoa. Lainsäädännön selkiyttämisen, käytäntöjen toimivuuden varmistamisen ja viranomaistoiminnan läpinäkyvyyden avulla turvataan sekä maahanmuuttajien oikeudet että maahanmuuttopolitiikan hyväksyttävyys. (Valtioneuvoston periaatepäätös Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiasta 2013.)

Toisekseen jokaisen maahanmuuttajan tulee löytää paikkansa Suomesta. Tässä yhteydessä korostuvat maahanmuuttajien kotoutumis- ja kielikoulutus, sujuvat ohjaus- ja neuvontapalvelut sekä työn, koulutuksen, päivähoidon, harrastusten, järjestötoiminnan ja arjen vuorovaikutus ja siinä esiintyvät sosiaaliset suhteet. Tavoitteena on, että maahanmuuttajat saisivat mahdollisuuden hyödyntää osaamistaan ja osallistua suomalaisen yhteiskunnan rakentamiseen. Näin voidaan myös esimerkiksi vastata työvoimapulaan ja muihin väestön ikärakenteen muutoksen tuomiin haasteisiin. (Valtioneuvoston periaatepäätös Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiasta 2013.)

Kolmannen suuntaviivan muodostaa moninaisuus osana arkea. Tähän liittyy ennakkoluulojen murtaminen ja moninaisuuden hyväksyminen. Suomessa keskustelu maahanmuutosta perustuu usein vahvoihin vastakainasetteluihin ja kielteisiin mielikuviin, joissa maahanmuutto muodostaa uhkan kansalliselle kulttuurille. Tämä siitäkin huolimatta, että maahanmuuttajien määrä Suomessa on kansainvälisesti verrattuna melko vähäinen. Osittain ilmiö selittyy sillä, että Suomi on varsin nuori maahanmuuttomaa. Kuitenkin kansainvälistyvässä Suomessa yhdenvertaisuus ja tasa-arvo kuuluvat kaikille. (Valtioneuvoston periaatepäätös Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiasta 2013.)

Kaakkois-Suomen ELY-keskus on vuonna 2013 päättyvällä rakennerahastokaudella rahoittanut jopa 16 maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolkujen luomiseen tähdännyttä hanketta. Maahanmuuttotoimijat Kaakkois-Suomen alueella ovat siis olleet hyvin aktiivisia kehittäessään kotouttamisen malleja ja yhteistyöverkostojaan. Tämä heijastelee myös maahanmuuttajien määrän kasvua, maahanmuuttotyön merkitystä ja aiheen ajankohtaisuutta. Suomen mittakaavassa maahanmuutto on melko uusi ilmiö, joten jatkuva oppimista ja hyvien käytäntöjen jakamista tarvitaan. Euroopan sosiaalirahaston käsitteistössä hyvällä käytännöllä viitataan toimintatapaan, jolla on yhteiskunnallisesti merkittäviä vaikutuksia ja joka saa aikaan myönteistä muutosta yhteiskunnan rakenteissa ja yksilöiden elämässä. Hanketasolla hyvät käytännöt voivat olla esimerkiksi asiakaspalvelussa käyttöönotettuja uusia toimenpiteitä tai uudenlaisia yhteistyötapoja erilaisten verkostojen kanssa. (Aro ym. 2004, 9) Myös tämän raportin tarkoituksena on levittää kehitetyistä toimintamalleista saatuja tuloksia ja niissä tunnistettuja hyviä käytäntöjä. Selvityksen kokoamisessa ja raportin kirjoittamisessa ovat avustaneet toiminnanohjauspäällikkö Eija Karhatsu, kehittämispäällikkö Ritva Kaikkonen, suunnittelija Seija Tuhkalainen, erityissuunnittelija Tarja Paananen, ryhmän päällikkö Merja Mattila, asiantuntija Timo Hakala sekä rahoituskoordinaattorit Pekka Mutanen, Merja Rossi ja Riitta Mattila.

Raportti etenee siten, että kolmannessa luvussa kuvaillaan maahanmuuttajan kotoutumisprosessia ja siihen liittyviä vaiheita. Neljännessä luvussa käsitellään maahanmuuttajien koulutukseen liittyviä haasteita ja tavoitteita. Viidennessä luvussa kuvataan lyhyesti maahanmuuttajien koulutuksen taustalla vaikuttavia oppimiskäsityksiä ja malleja. Kuudes luku tarkastelee ESR-hankkeita rakennerahastostrategian sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämistavoitteiden näkökulmasta. Seitsemännessä luvussa on kuvattu Kaakkois-Suomessa rahoitettuja ESR-hankkeita ja kahdeksannessa luvussa muualla Suomessa toteutettuja hankkeita. Yhdeksännessä luvussa tehdään yhteenveto niistä haasteista, joihin hankkeet ovat vastanneet sekä projektien kautta löydettyistä hyvistä käytännöistä. Kymmenennessä luvussa kerrotaan lyhyesti, minkälaista projektitoimintaa Kaakkois-Suomessa on tällä hetkellä käynnissä ja mistä on mahdollista saada lisätietoa hanketoimintaa koskien.

3 Maahanmuuttajan kotoutumisprosessi

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan, työelämään ja kulttuuriin. Kotouttaminen puolestaan tarkoittaa niitä tietoisia viranomaistoimia, joilla tätä prosessia pyritään edistämään ja nopeuttamaan. Kotoutumisprosessin kautta maahanmuuttaja sopeutuu uuteen kulttuuriin ja hyväksyy sen. Ihanteellisessa tapauksessa hän säilyttää ja ylläpitää myös oman kulttuurinsa piirteitä. Integroitumisprosessin aikana maahanmuuttajia tuetaan ja ohjataan ja heille tarjotaan kotoutumiskoulutusta. Maahanmuuttajuus on yhteydessä minäkuvan horjumiseen, sillä uuteen maahan muutettaessa identiteetti on koottava uudelleen ja muokattava uuteen kulttuuriin ja kieleen sopivaksi. Oman identiteetin ja kulttuurin vertautuminen vieraaseen voi helposti luoda myös epävarmuutta. Ohjaukseen kuuluvatkin oman ammatillisen minäkuvan hahmottaminen ja tulevaisuuden mahdollisuuksien kartoittaminen. Esimerkiksi kotimaassa hankittu ammattitaito saattaa tuntua katoavan, kun kielelliset taidot eivät riitä sen hyödyntämiseen, eikä omaa osaamista vastaavia työpaikkoja kenties ole tarjolla. Tarkoituksena on saada maahanmuuttajat koulutus- ja työllistymispolulle, joka johtaa täysipainoiseen osallisuuteen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Maahanmuuttaja on saattanut aloittaa henkilökohtaisen kotoutumisprosessinsa jo ennen saapumistaan Suomeen ottamalla selvää suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista tai opiskelemalla suomen kieltä. Etenkin työperäisesti Suomeen muuttavat ovat voineet osallistua kiel- tai muuhun muuttoa edeltävään koulutukseen jo lähtömaassaan. Monet kuitenkin muuttavat Suomeen täysin kielitaidottomina ja kulttuuria tuntematta. Esimerkiksi pakolaiset tarvitsevat Suomeen saapuessaan paljon apua arkipäiväisissä asioissa ja tämä vaatii myös viranomaisilta Suomessa etukäteisvalmistelua. Jos maahanmuuttajalla ei ole Suomessa jo valmiiksi perhettä, ystäviä, työpaikkaa tai muuta tukiverkostoa, korostuu neuvonnan ja tuen tarve.

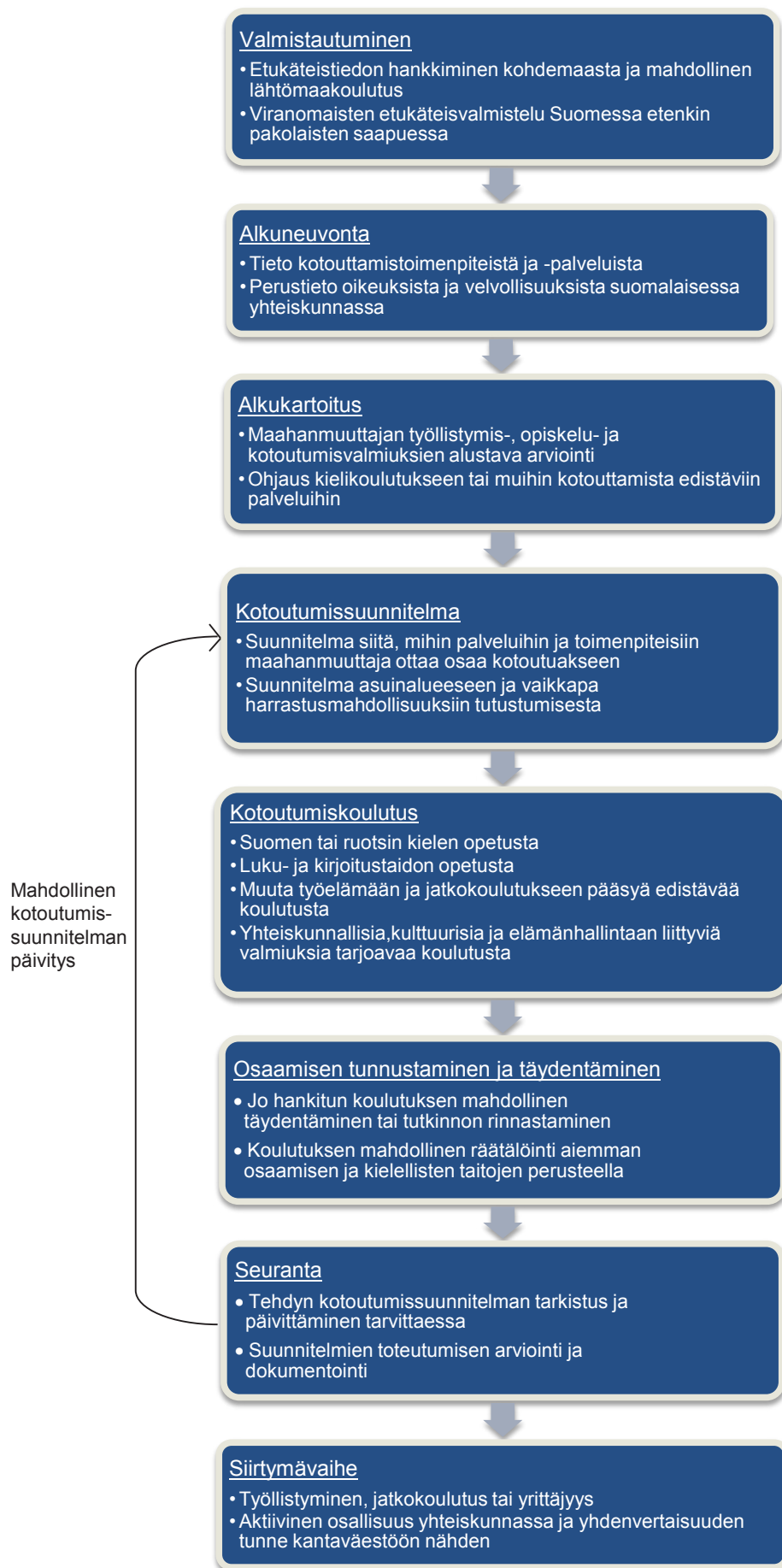
Maahanmuuttaja on Suomeen saapuessaan oikeutettu saamaan asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista. Hänelle annetaan myös perustietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa työelämässä ja yhteiskunnassa. Mikäli maahanmuuttaja on työtön työnhakija, käynnistää työ- ja elinkeinotoimisto hänelle alkukartoituksen. Jos maahanmuuttaja saa toimeentulotukea, käynnistää alkukartoituksen kunta. Alkukartoitus voidaan käynnistää myös maahanmuuttajan omasta pyynnöstä, mikäli sille nähdään tarvetta ja kartoitus käynnistetään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta tai alkukartoituspyynnöstä. Alkukartoituksessa arvioidaan alustavasti maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet. Lisäksi arvioidaan tarve kielikoulutukseen tai muihin kotoutumista edistäviin palveluihin. Tämän jälkeen alkukartoituksen tehnyt taho ohjaa maahanmuuttajan tarvittaessa muun viranomaisen tai palvelujärjestäjän piiriin. (Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010).)

Maahanmuuttajalle voidaan laatia myös kotoutumissuunnitelma. Se on yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, jotka auttavat maahanmuuttajaa hankkimaan riittävän suomen tai ruotsin kielen taidon sekä muut työelämässä tarvittavat tiedot ja taidot, jotta hän voisi osallistua yhteiskunnan toimintaan sen yhdenvertaisena jäsenenä. Suunnitelman laadinta aloitetaan yhdessä maahanmuuttajan kanssa viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun alkukartoitus on tehty. Kotoutumissuunnitelma tehdään aina myös ilman huoltajaa saapuneelle ja oleskeluluvan saaneelle alaikäiselle ja myös vanhempien kanssa saapuneelle alaikäiselle, jos siihen on yksilöllisistä olosuhteista johtuva tarve. Myös perheelle voidaan laatia kotoutumissuunnitelma monialaisena yhteistyönä kokonaistilanteen sitä edellyttäessä. Maahanmuuttajalle voidaan myöntää työmarkkinatukea tai toimeentulotukea toimeentulon turvaamiseksi kotoutumissuunnitelman mukaisiin toimenpiteisiin osallistumisen aikana. Tällöin puhutaan kotoutumistuesta. (Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010).)

Kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuusiän ylittäneille maahanmuuttajille tarjotaan suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Lisäksi tarjotaan muuta työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä edistävää koulutusta sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia tarjoavaa koulutusta. Koulutukseen sisältyy myös ammatinvalintaan liittyvää ohjausta. Kotoutumiskoulutus toteutetaan yleensä työvoimakoulutuksena, jolloin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa sen järjestämisestä toimialueellaan. Kotoutumiskoulutus voi kuitenkin olla myös omaehtoista koulutusta, johon maahanmuuttaja itse hakeutuu. Suurin osa omaehtoisesta koulutuksesta järjestetään aikuislukioissa ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja se myös paikkaa osaltaan työvoimakoulutuksen vajetta. (Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010).)

Osana kotoutumisprosessia maahanmuuttaja tarvitsee suunnitelmallista, syvällistä ja pitkäjänteistä ohjausta, jossa otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon kyseisen henkilön tavoitteet ja elämäntilanne. Ohjauksessa pohditaan yhdessä maahanmuuttajan tavoitteita ja mahdollisuuksia näihin tavoitteisiin pääsemiseksi sekä erilaisten valintojen vaikutuksia. Lisäksi maahanmuuttaja tarvitsee tiedotusta ja neuvontaa, joka viittaa käytännöllisempään apuun ja opastukseen koskien arkipäiväisten asioiden hoitamista ja esimerkiksi asiointia erilaisissa virastoissa. Osa maahanmuuttajista tarvitsee yksilöllisten tarpeiden lisäksi erityistukea. Tähän ryhmään kuuluvat usein esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidottomat, oppimisvaikeuksiset, kotona lapsiaan hoitavat vanhemmat, iäkkäät maahanmuuttajat sekä henkilöt, jotka ovat traumatisoituneita, eivätkä tästä syystä kykene saamaan otetta elämästään etenkin kotoutumisen alkuvaiheessa. (Opetushallitus 2012 a.)

Kotoutumiskoulutuksen yhteydessä maahanmuuttajalle tarjotaan uraohjausta. Tarkoituksena on muokata ja sopeuttaa ammatillista identiteettiä niin, että maahanmuuttajalle muodostuu kuva siitä, minkälaista työtä hän haluaisi ja voisi Suomessa tehdä. Maahanmuuttajia myös opastetaan jatkopoluille hakeutumisessa. He voivat tarvita apua tutkintojen rinnastamisessa, koulutukseen hakeutumisessa tai työnhakutaitojensa kehittämisessä. Kun maahanmuuttaja löytää tiensä jatkopolulle, työllistyy, pääsee sisään toivomaansa koulutukseen tai ryhtyy yrittäjäksi, siirtyy hän pois kotouttamisen piiristä. Mikäli jatkopolulle pääseminen ei suju tai suunnitelmat muuttuvat, voidaan kotoutumissuunnitelmaa myös muuttaa ja kotouttamistyötä jatkaa. Maahanmuuttajan kotoutuminen loppuu siihen, kun hän on aktiivinen osallinen suomalaisessa yhteiskunnassa, osaa suomen kielen perusteet ja kokee yhdenvertaisuutta kantaväestön kanssa. Kotoutumissuunnitelman toteutumista seurataan ja dokumentoidaan toiminnan kehittämiseksi ja sen vaikuttavuuden arvioimiseksi.

Kuvio 5. Maahanmuuttajan kotoutumisen vaiheet.

4 Maahanmuuttajien koulutus

Vaikka maahanmuutto onkin Suomessa kansainvälisesti verrattuna vähäistä, on maahanmuuttajien määrä kasvanut voimakkaasti viime vuosikymmeninä ja vieraskielisten nuorten määrän ennustetaan myös kasvavan entisestään. Suomessa vakituisesti asuvilla peruskouluikäisillä maahanmuuttajilla on sama oikeus peruskoulutukseen kuin suomalaisillakin ja aikuisille maahanmuuttajille pyritään turvaamaan työelämässä vaadittava koulutus sekä pitämään yllä jo hankittua ammattitaitoa. Tavoitteena on, että ulkomailla saatu koulutus, opinnot ja työkokemus toimivat perustana Suomessa suoritettulle koulutukselle ja koulutuksen täydentämiselle. Kotoutuslain perusteella maahanmuuttajille järjestetään koulutusta, joka voi olla perusopetukseen valmistavaa opetusta, suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetusta, tukiopetusta, oman kielen ja uskonnon opetusta, ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta, kotoutumiskoulutusta sekä luku- ja kirjoitustaidottomien koulutusta. (Kuusela ym. Opetushallitus 2008). Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan sen aktiivisena jäsenenä. Tätä edistetään toimivan peruskielitaidon saavuttamiseen tähtäävällä kieliopetuksella. Lisäksi maahanmuuttajalle annetaan muuta työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä edistävää sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallinnallisia valmiuksia kehittävää koulutusta. (Opetushallitus 2012 a.)

Kielitaidon puute on yksi oleellinen syy maahanmuuttajien jäämiseen koulutuksen ulkopuolelle ja se johtaa myös työllistymisvaikeuksiin. Toinen haaste on oman maan koulutuksen ja opiskelu- tai ammattitodistuksen kelpaamattomuus Suomessa. Maahanmuuttajien osaamista ei välttämättä tunnisteta kielimuurin ja erilaisen koulutustaustan takia. Tähän voivat vaikuttaa myös kohtuuttomat odotukset ja ennakkoluulot. Myös korkeakoulutetuilla maahanmuuttajilla voi olla vaikeuksia työllistyä riittämättömän kielitaidon takia, mikäli riittävän korkeatasoista kieliopetusta ei ole tarjolla. Kotouttamisessa ensisijaista onkin riittävä suomen tai ruotsin kielen hallinta, sillä lähes kaikkiin työpaikkoihin vaaditaan vähintään auttavaa suomen kielen taitoa. Aikuiset maahanmuuttajat ovat kuitenkin kielellisiltä taidoiltaan ja opiskeluvaikeuksiltaan hyvin erilaisia. Esimerkiksi primaarilukutaidottomilla on hyvin vähän, jos ollenkaan, kokemusta opiskelusta ja koulunkäynnistä, eivätkä he osaa lukea millään kielellä. Sekundaarilukutaitoinen sen sijaan osaa lukea jollain muulla kuin latinalaisella kielellä ja semilukutaitoisella on jo jonkin verran kirjallista taitoa latinalaisella kirjaimistolla. Semilukutaitoinen on voinut käydä koulua jo muutaman vuoden kotimaassaan, mutta lukutaito voi olla heikko, eikä riitä tietoyhteiskunnan vaatimusten täyttämiseen. (Opetushallitus 2012 b.)

Nuorilla maahanmuuttajilla voi olla takanaan rankkoja elämäkokemuksia ja kulttuurinen shokki. Toisen polven maahanmuuttajanuorille, eli Suomeen muuttaneiden vanhempien lapsille, uuden kulttuurin omaksuminen on helpompaa ja ideaalitalanteessa he kasvavat suomalaiseen kulttuuriin onnistuen samalla säilyttämään myös vanhempiensa kulttuurin. Niin sanottuun välisukupolveen kuuluvia maahanmuuttajia ovat nuoret, jotka ovat viettäneet suuren osan kasvuvuosistaan vanhempiensa kotimaassa ja muuttavat murrosiässä uuteen maahan. Heidän koulutustaustansa ovat vaihtelevia ja he saattavat joutua omaksumaan suuren määrän tietoa ennen kuin voivat edetä suomalaisessa koulutusjärjestelmässä eteenpäin seuraavalle asteelle. Etenkin peruskoulun loppuvaiheessa maahan muuttavilla nuorilla on vaikeuksia opintojensa kanssa. Välisukupolven maahanmuuttajanuoret eivät usein saa tarpeeksi tukea vanhemmiltaan koulunkäyntiin liittyen, sillä vanhemmilla on myös itsellään käynnissä huomattava muutosprosessi. Suuri osa näiden nuorten ajasta voi myös kulua vanhempien ja muun perheen auttamiseen esimerkiksi lastenhoidossa. Vaikea tilanne ja koulunkäyntiin turhautuminen saattavat helposti johtaa koulutusjärjestelmän ulkopuolelle putoamiseen etenkin koulutusasteelta toiselle siirryttäessä.

Tämän ehkäisemiseksi tarvitaan koulutukseen ja ammatinvalintaan liittyvää ohjausta ja yhteistyötä vanhempien kanssa. Nuorta tulisi kannustaa koulunkäyntiin ja hänelle tulisi selkeyttää ja korostaa koulutuksen merkitystä työllistymisen ja elämänuran kannalta. (Kyntölä, Lukiolaisten liitto 2011.)

Maahanmuuttajien integroimisessa opetukseen ohjauksella ja tuella on suuri merkitys. Monikulttuurinen ohjaus viittaa psykososiaaliseen ja muuhun tukeen, jonka tarkoituksena on auttaa maahanmuuttajaopiskelijaa koututumaan uuteen sosiaaliseen, pedagogiseen ja kulttuuriseen ympäristöönsä. (Opetushallitus 2011.) Tärkeää on huomioida opiskelijoiden omat lähtökohdat ja tarpeet ja antaa heille näiden mukaista neuvontaa ja opastusta. Ohjauksen merkitys korostuu etenkin, mikäli opiskelijalla on opiskelu-, oppimis- tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia. Kaikilla opiskelijoilla on erilaiset opiskeluvalmiudet. Siksi on tärkeää, että opiskelija oppii tunnistamaan omat voimavaransa, vahvuutensa ja kehittämisen tarpeensa. Ohjauksen avulla edistetään maahanmuuttajien osallisuutta ja hyvinvointia, ennaltaehkäistään opintojen keskeyttämistä ja edistetään jatko-opintoihin hakeutumista sekä tuetaan ammatillista kasvua ja työhön sitoutumista. (Opetushallitus 2012 a.)

Kokonaisvaltaisen ohjauksen avulla kaikki saavat yhdenvertaiset mahdollisuudet opinnoista suoriutumiseen. Ohjauksen tavoitteena on herättää opiskelumotivaatiota ja lisätä maahanmuuttajan ymmärrystä siitä, miksi opiskelu ja esimerkiksi luku- ja kirjoitustaito on tärkeää ja miten siitä on hyötyä arkielämässä. Ohjauksen tarkoituksena on auttaa tekemään elämänuraa koskevia ratkaisuja laatimalla koulutus- ja työllistymissuunnitelma. Tähän kuuluu pitkän aikavälin tavoitteiden asettaminen tulevaisuuteen ja ammatilliseen kehittymiseen liittyen. Samalla päätetään myös konkreettisista lyhyen aikavälin jatkosuunnitelmista, joiden avulla pidemmän aikavälin tavoitteet ovat saavutettavissa. (Opetushallitus 2012 a.)

Kuvio 6. Maahanmuuttajien ohjauksen keinot. (Mukailtu Maahanmuuttajaresurssit käyttöön -hankkeen hankemateriaalin alkuperäisen ohjauksen keinoja kuvaavan kuvion pohjalta. Lähde: Terhi Jantunen.)

Opetushallituksen julkaisemassa Maahanmuuttajaoppilaat ja koulutus -raportissa on kuvattu maahanmuuttajanuorten koulutustilannetta Suomessa. Kyseisen raportin mukaan maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden riski jäädä peruskoulun jälkeisen koulutuksen ulkopuolelle on ainakin kaksinkertainen kantaväestöön verrattuna. Siinä missä kantaväestöön kuuluvista opiskelijoista 5,5 % jättää hakematta toisen asteen koulutukseen, jää koulutuksen ulkopuolelle tai keskeyttää sen varhaisessa vaiheessa, on vastaava osuus EU-maiden ulkopuolelta tulleilla ensimmäisen polven maahanmuuttajilla jo 15,4 %. (Kuusela ym. Opetushallitus 2008.) Alla olevassa kartassa on nähtävissä syrjäytyneiden nuorten ja nuorten aikuisten osuus väestöstä maakunnittain. Ero kantaväestöön kuuluvien ja vieraskielisten välillä on tässäkin suhteessa merkittävä, mikä korostaa entisestään tarvetta löytää uusia keinoja passivoituneiden maahanmuuttajien aktivoimiseksi ja nuorten maahanmuuttajien tukemiseksi, jotta he eivät putoaisi koulutusjärjestelmän ulkopuolelle koulutuksen nivelvaiheissa.

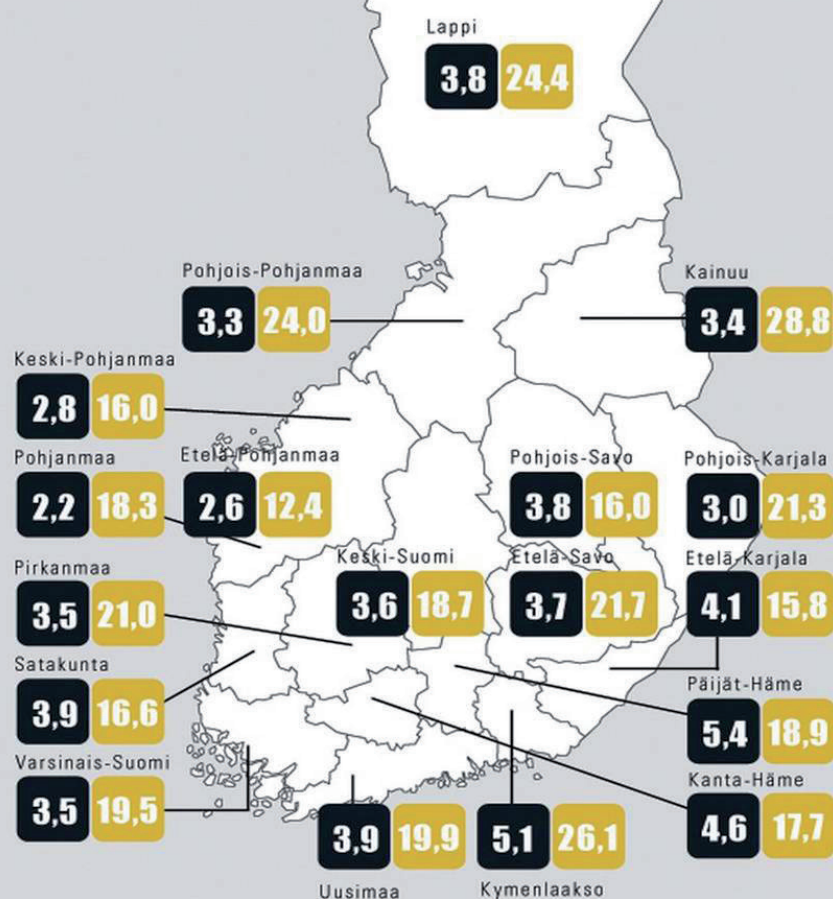

Taulukko esittää syrjäytyneiden nuorten ja nuorten aikuisten osuuden maakunnittain. Tarkastelussa ovat mukana kaikki 15-29-vuotiaat, joilla on vakituinen asuinpaikka Suomessa. Tilastosta on poistettu äidit, joilla on alle 7-vuotiaita lapsia. Syrjäytyneellä tarkoitetaan henkilöä, jolla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa ja joka ei opiskele eikä käy töissä. Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoon ja ovat vuoden 2010 lopusta.

Lähde: Pekka Myrskylä / Tilastokeskus

% Syrjäytyneiden osuus kantaväestöön kuuluvista 15-29-vuotiaista

% Syrjäytyneiden osuus vieraskielisistä 15-29-vuotiaista

Kuvio 7. Syrjäytyneiden nuorten ja nuorten aikuisten osuus maakunnittain. Lähde: Pekka Myrskylä. Tilastokeskus.

5 Oppimiskäsitys ja -mallit maahanmuuttajien koulutuksessa

Hankkeissa on kokeiltu erilaisia opetuksellisia menetelmiä maahanmuuttajien koulutuksen, etenkin kielikoulutuksen, kehittämiseksi. Monet menetelmistä ovat erilaisia toiminnallisia menetelmiä, jotka motivoivat opiskelijoita käytännön työn avulla ja tuovat esiin opiskeltavan asian merkityksen oikeassa yhteydessä. Oppimista on helpotettu myös selkokielimateriaalin ja kuvallisen materiaalin avulla. Myös vertaistuen merkitystä on korostettu erilaisten tuutorointi- ja mentorointimallien kautta. Hankkeissa on huomattavissa tavoite lisätä opiskelijoiden oma-aloitteisuutta ja oppimaan oppimisen taitoja. Opetuksessa pyritään myös aiempien kokemusten huomioon ottamiseen sekä kulttuurin sisältämien merkitysten ymmärtämiseen ja kannustetaan osallistumaan yhteiskunnan toimintaan. Opittavien asioiden tärkeyttä ja merkitystä suhteessa ympäröivään maailmaan joudutaan usein tuomaan enemmän esille maahanmuuttajien kohdalla.

Maahanmuuttajien koulutuksessa hyödynnetään usein toiminnallista pedagogiikkaa. Etenkin kielikoulutuksessa haasteena on jokapäiväisten kielenkäyttötilanteiden yhdistäminen opetukseen. Kieli ei ole mikään jähmeä, paperilta opittava kokonaisuus, vaan se elää erilaisissa arkielämän tilanteissa. Kielen yhdistäminen erilaisiin merkityksellisiin sosiaalisiin tilanteisiin voi tehostaa opiskelua ja myös lisätä opiskelijan motivaatiota. Kun opiskelija saa itse vaikuttaa omiin tavoitteisiinsa ja osallistua konkreettisesti, hän tuntee oppimisensa olevan omassa hallussaan. (Pöyhönen ym. 2010, 78.) Erilaisia toiminnallisia opetusmenetelmiä ovat esimerkiksi keskustelevat menetelmät, kertomisharjoitukset, leikit, pelit, draamat ja projektityöt. Myös samanaikaisopettajuutta on kokeiltu suomi toisena kielenä (S2)-opettajien ja ammatillisten aineiden opettajien yhteistyönä integroimalla kielenopetusta muuhun opetukseen. Samanaikaisopettajuus tarkoittaa sitä, että opetustilanteessa paikalla on yhtä aikaa kaksi opettajaa ja opetustilanteessa hyödynnetään kummankin erityisosaamista. Menetelmä tuo kahden eri opettajan vahvuudet yhteen niin että opiskelijoiden erilaisiin tarpeisiin pystytään vastaamaan paremmin.

Kotoutumiskoulutuksen taustalla vaikuttavana oppimiskäsityksenä toimii sosiokonstruktivistinen oppimiskäsitys, jonka periaatteita heijastelevat erilaiset toiminnallisuuteen, ohjauksellisuuteen ja vuorovaikutuksellisuuteen perustuvat opetusmenetelmät. Konstruktivistiseen tiedonkäsitykseen liittyy näkemys oppijasta tavoitteellisena ja aktiivisena tiedon hankkijana, käsittelijänä ja arvioijana pelkän passiivisen tiedon vastaanottamisen sijaan. Oppiminen on opiskelijan ja tämän ympäristön välinen vuorovaikutusprosessi, jossa ympäristö kokonaisuudessaan vaikuttaa siihen, miten yksilö paneutuu oppimiseen, millaisia tavoitteita hän asettaa ja millaisia oppimisstrategioita hän käyttää. Tiedon ja kokemusten vaihto, jakaminen ja yhteinen pohdinta ovat syventävän ymmärryksen ja oppimisen aikaansaaman muutoksen edellytyksiä. (Opetushallitus 2012 a.)

Maahanmuuttajien elämänhallinnan taitojen opettelussa, neuvonnassa ja kokemusten ja tiedon jakamisessa voi vertaistuesta olla paljon hyötyä. Vertaistuki tarkoittaa samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien ihmisten vastavuoroista kokemusten ja tiedon vaihtoa. Siihen voi liittyä myös voimaantumis- ja muutosprosessi, jossa ihminen tunnistaa omat vahvuutensa ja voimavaransa sekä ottaa paremmin vastuuta elämästään. Vertaistukea voidaan toteuttaa ohjatuissa keskusteluryhmissä, kahdenkeskeisesti vertaistukihenkilön kanssa, avoimissa kohtaamispaikoissa tai toiminnallisissa ryhmissä. Vertaistuesssa ei ole kyse asiakkuussuhteesta vaan tasa-arvoisesta ja vastavuoroisesta kanssakäymisestä. Sen avulla voi saada käytännön tietoa ja vinkkejä ja löytää uusia näkökulmia omaan tilanteeseensa. (Huuskonen 2013.)

6 ESR-ohjelman tavoitteet ja opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen kehittämissuunnitelman linjaukset

Kuluvalla rakennerahastokaudella 2007–2013 koko Suomi kuuluu EU:n alueellinen kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen piiriin. Valtakunnallinen Manner-Suomen ESR-ohjelma kattaa koko maan. Sen lisäksi ESR-ohjelma jakautuu myös alueelliseen osioon, jossa Kaakkois-Suomi kuuluu Etelä-Suomen suuralueeseen. ESR-ohjelmalla tuetaan Lissabonin strategian ja EU:n työllisyysstrategian tavoitteiden toteutumista sekä yhteisön sosiaalista osallisuutta koskevien tavoitteiden ja näihin liittyvien kansallisten toimenpideohjelmien toteuttamista. Ohjelma keskittyy tärkeimpiin työvoima-, koulutus- ja elinkeinopolitiikan haasteisiin ja ESR-toimenpiteet täydentävät kansallista toimintaa tuoden siihen lisäarvoa. Tavoitteena on tukea heikommassa asemassa olevia ryhmiä ja edistää työllisyyttä, osaamista ja tasa-arvoa. Ohjelman toimintalinjat pohjautuvat Suomen rakennerahastostrategiaan 2007–2013 sekä ESR-strategiaan. ESR-asetuksen mukaan sosiaalirahaston tavoitteena on tukea niitä jäsenvaltioiden politiikkoja, jotka seuraavat Euroopan työllisyysstrategian suuntaviivoja ja suosituksia sekä yhteisön tavoitteita sosiaaliseen osallisuuteen, syrjimättömyyteen, tasa-arvon edistämiseen ja koulutukseen liittyen. (Manner-Suomen ESR-ohjelma-asiakirja 2007–2013.)

Valtakunnallisessa ESR-ohjelmassa rahoitettava toiminta tähtää täydentävän koulutuksen tarjoamiseen maahanmuuttajille sekä yksilöllisesti räätälöityjen palvelukokonaisuuksien rakentamiseen. Palveluissa yhdistetään työpaikalla tapahtuva ammattitaidon tunnistaminen ja tunnustaminen, kielen ja ammatillisen osaamisen täydennyskoulutus sekä työharjoittelu huomioiden samalla myös vallitsevaan työkulutukseen sopeuttaminen. Erityishuomio kohdistetaan maahanmuuttajanaisiin. Puhuttaessa yleisemmin heikommassa työmarkkina-asemassa olevien työllistämistä, tuetaan toiminnalla kansalaisjärjestöjen, paikallisten yhdistysten ja sosiaalipartnereiden osallistumista työllistymistä edistävään toimintaan. Lisäksi etsitään ratkaisuja elämänhallinnan ongelmiin, itsetunnon puutteisiin ja elämänasenteen muuttamiseen passiivisesta aktiiviseksi. Nämä toimet ovat tarpeen myös maahanmuuttajien kohdalla. Myös viranomaisten välisiä yhteistyöverkostoja kehitetään ja palvelukynnystä matalleetaan. (Manner-Suomen ESR-ohjelma-asiakirja 2007–2013.)

Myös Etelä-Suomen ESR-ohjelman rahoittamassa hanketoiminnassa pyritään vahvistamaan maahanmuuttajien sosiaalista integraatiota sekä työelämään osallistumista, löytämään ratkaisuja elämänhallinnan ongelmiin ja rakentamaan yhteistyöverkostoja eri toimijoiden välisen asiantuntemuksen hyödyntämiseksi. Työelämä ei ole Suomessa kyennyt riittävästi hyödyntämään maahanmuuttajien aiempaa työkokemusta ja koulutusta, mikä estää työvoimavarojen täysimääräistä käyttöä. Tavoitteena on kaventaa työllisyysessä näkyvää eroa valtaväestön ja maahanmuuttajien välillä. Vaikeammin työllistyvien ryhmien työhön osallistamiseksi tuetaan verkostomaista toimintatapaa hyödyntäviä toimintamalleja sekä kolmannen sektorin ja sosiaalisten yritysten tarjoamia työllistymismahdollisuuksia. Maahanmuuttajien integrointi työmarkkinoille edellyttää usein ratkaisuja yksilöta-son ongelmiin sekä kantaväestöön verrattuna monipuolisempia palveluita. Siksi hankkeisiin voidaan sisällyttää työelämään osallistumista tukevaa neuvontaa, tukihenkilötoimintaa ja asiantuntijapalveluita. Erityishuomiota hankkeissa kohdistetaan maahanmuuttajanaisten osallistumismahdollisuuksiin ja ensisijaisesti pyritään hyviksi koettujen käytäntöjen kehittämiseen ja juurruttamiseen. Lisäksi hankkeissa kiinnitetään huomiota toimiin, jotka lisäävät monikulttuurisuustietämystä työpaikoilla sekä edistävät työperustaisesti maahan muuttavien perheiden asemaa ja perheiden integroitumista Suomeen. Näin pyritään edistämään työperäistä maahanmuuttoa ja lisäämään siihen liittyviä palveluita. Myös uuden yritystoiminnan kehittämiseen tähtäävään toimintaan liittyen mainitaan erikseen maahanmuuttajayrittäjien tarpeiden huomioiminen. (Manner-Suomen ESR-ohjelma-asiakirja 2007–2013.)

Tarkasteltaessa kansallisia strategisia linjauksia maahanmuuttajien koulutuspolkuihin liittyen havaitaan edellä mainittujen kanssa yhteneväisiä tavoitteita. Opetus- ja kulttuuriministeriön Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016 -kehittämissuunnitelman erityisinä painopisteinä ovat julkisen talouden vakauttamisen ja kestäväen talouskasvun ohella köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen sekä työllisyyden ja kilpailukyvyyn vahvistaminen. Kehityssuunnitelma nojaa ajatukseen, että koulutuksellinen tasa-arvo muodostaa suomalaisen hyvinvoinnin perustan, mistä syystä koulutuksellisia eroja tulee vähentää ja koulutuksen periytyvyyttä ehkäistä. Oleellisena lähtökohtana on myös elinikäinen oppiminen, mihin liittyy aiemmin opitun ja saavutetun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen, niin että aiempi koulutus voidaan hyväksyä mahdollisimman täysimääräisesti osaksi opintoja huolimatta siitä, missä, milloin ja miten osaaminen on hankittu. Tämä on oleellinen asia silloin, kun maahanmuuttaja täydentää koulutustaan tai pyrkii työelämään uudessa kotimaassaan. Paitsi että jo opitun parempi tunnistaminen lisää tutkintojärjestelmän toimivuutta, parantaa se myös yksilön motivaatiota ja auttaa häntä etenemään koulutuspolulla ja työelämässä. Tähän mennessä käytännön toiminta on ollut vaihtelevaa – osaamisen arviointi koetaan usein työläänä tai vaikeana tai sitten tunnustamisella ei ole vaikutusta opiskelijan opintoihin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.)

Hallitusohjelmassa linjataan, että Suomen koulutus- ja kulttuuripolitiikan tarkoituksena on taata kaikille syntyperän, taustan tai varallisuuden rajoittamatta yhtäläiset mahdollisuudet ja oikeudet sivistykseen, laadukkaaseen maksuttomaan koulutukseen sekä täysivaltaisen kansalaisuuden edellytykset. On tärkeää, että kaikki nuoret saadaan osallistumaan perusasteen jälkeiseen koulutukseen, jotta työvoimaa olisi saatavilla ja syrjäytymistä voitaisiin ehkäistä. Maahanmuuttajien ja maahanmuuttajataustaisten osallistumista esimerkiksi lukiokoulutukseen pyritään lisäämään niin, että osallistumisaste olisi samassa suhteessa kantaväestöön. Erilaisten tukitoimien avulla lisätään myös esimerkiksi maahanmuuttajien osallistumista oppisopimuskoulutukseen tuetun oppisopimuksen mallin mukaisesti. Myös sopimuksellista yhteistyötä vahvistetaan ammatillisen koulutuksen ja työpajojen kesken, jotta opintoja voitaisiin suorittaa työpajoilla ja muissa vaihtoehtoisissa ympäristöissä. Tutkinon suorittamiseen käytettävää aikaa puolestaan pyritään lyhentämään sujuvoittamalla erilaisia koulutuksellisia nivelvaiheita, vähentämällä tarpeetonta päällekkäiskoulutusta ja tehostamalla aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista. Tarkoituksena on myös ottaa maahanmuuttajille suunnattu ammattikorkeakouluopintoihin valmentava koulutus opintotuen piiriin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.)

ESR-rahoituksella tapahtuvan hanketoiminnan on tarkoitus tuoda lisäarvoa kansalliseen kehittämiseen. Rakennerahasto-ohjelman tavoitteet ovat siis tiiviissä yhteydessä kansallisiin kehittämisen tavoitteisiin. Maahanmuuttajat halutaan saada entistä enemmän osallistumaan koulutukseen ja työelämään ja tasa-arvoa pyritään tässä suhteessa lisäämään. Jo passivoituneita maahanmuuttajia halutaan aktivoida ja tavoitteena on yksilöllistää ja joustavoittaa kotoutumispolkuja sekä sujuvoittaa koulutuksiin hakeutumista, niin että maahanmuuttajat löytäisivät oikeille jatkopoluille mahdollisimman helposti, eivätkä syrjäytyisi. Tähän liittyy myös toimiva ohjaus-, neuvonta- ja tiedotusjärjestelmä. Näihin haasteisiin ESR-rahoitteinen hanketoiminta pyrkii vastaamaan.

7 Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen rahoittamat ESR-projektit

7.1 Maahanmuuttajaresurssit käyttöön!

Projektin kesto	1.5.2008–29.2.2012
Kohdealue	Etelä-Karjala
Toteuttaja	Lappeenrannan seudun yrityspalvelut Oy (Nykyisin Wirma Lappeenranta Oy)
Yhteyshenkilön nimi	Terhi Jantunen
Puhelin	040 530 5958
Sähköpostiosoite	terhi.jantunen@wirma.fi
Tietoa projektista Internetistä	http://www.eksote.fi/Fi/Perhejasosiaalipalvelut/Maahanmuuttajat/Neuvontajaohjaus/momentti/Sivut/default.aspx Lisätietoa löytyy myös EURA2007-järjestelmästä osoitteesta https://www.eura2007.fi/rrtiepa/ haettaessa projektikoodilla S10013.

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Projektin kohderyhmään kuuluivat Etelä-Karjalan alueen maahanmuuttajat ja ulkomaiset opiskelijat, maahanmuuttotyötä tekevät organisaatiot, yhdistykset ja viranomaiset sekä alueen työ- ja elinkeinoelämä.

Tavoitteena projektissa oli maahanmuuttajien työllistymisen lisääminen ja tehostaminen, työllistymisedellytysten ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden parantaminen sekä maahanmuuttajien aktiivisuuden ja osallisuuden lisääminen. Myös viranomais- ja verkostoyhteistyötä haluttiin parantaa ja tarjota maahanmuuttajille useita palveluita saman katon alla. Eritoten pyrittiin vastaamaan niihin asiakastarpeisiin, joissa tarvittiin jo olemassa olevaa viranomaistoimintaa täydentäviä toimintoja.

Ydintoimenpiteet ja kehitetyt mallit

Projekti perusti Lappeenrantaan monikulttuurisen palvelukeskus Momentin, joka profiloitui matalan kynnyksen neuvonta-, ohjaus- ja infokeskukseksi. Momentissa järjestettiin työnhakuedellytysten parantamisen tähtääviä työnhakutapahtumia ja -iltoja ja annettiin esimerkiksi työelämään ja työeläinsäädäntöön liittyvää koulutusta kuten verotusinfoa. Lisäksi avustettiin ulkomaisten tutkintojen tunnustamisessa ohjaamalla rinnastuspäätöksen hakemista sekä myös maksamalla näitä päätöksiä. Projektissa järjestettiin myös suomen kielen kursseja ja keskusteluerhoja niille, jotka eivät voineet osallistua työvoimapolitiittisille kursseille, esimerkiksi kotiäideille. Kotiäitien kurssien aikana järjestettiin lastenhoitoa. Kursseille osallistuneita asiakkaita myös opastettiin hakeutumaan muihin koulutuksiin. Myös niin sanottuja kieli-iltoja järjestettiin, jotta osallistujat saisivat puhua äidinkielellään, kokea vertaistukea myönteisessä ilmapiirissä, kertoa tulkin avustuksella ajatuksiaan ja tuoda esille näkökulmiaan. Yhteisissä illoissa maahanmuuttajat myös tutustuivat suomalaisiin ja suomalaiset maahanmuuttajiin.

Näiden lisäksi toimintaan kuului myös muun muassa kulttuurieroja käsitteleviä Kulttuurishokki-iltoja ja Kulttuurit kohtaavat -sarja, eri kielillä tulkattuja nuorteniltoja, Kulttuurit tutuksi -teemapäiviä sekä rasismiin vastainen

Kansainvälinen ilta. Tilaisuuksissa ja tapahtumissa tutustuttiin eri kulttuureihin ja lisäksi tavoitteena oli tarjota maahanmuuttajille mahdollisuus sosiaalisten suhteiden solmimiseen ja hauskanpitoon mahdollisten arjen ongelmien keskellä, aktivoida heitä ja tutustuttaa kantaväestöä eri kulttuureihin. Toiset tilaisuudet olivat viihteellisempiä ja toiset taas painottivat tiedon levittämistä ja kulttuurien tunnetuksi tekemistä.

Maahanmuuttajia autettiin työhön ja työharjoitteluun hakeutumisessa. Ensin kartoitettiin asiakkaan tausta ja tarpeet sekä potentiaaliset työnantajat ja autettiin ansioluettelon laadinnassa. Tämän jälkeen otettiin yhteyttä työnantajiin ja autettiin työnhakuasiakirjojen ja hakemusten laadinnassa. Lopuksi työnetsijät tekivät vielä seurantatyötä pitääkseen asiakkaan aktiivisena ja varmistaakseen toimenpiteiden toteutumisen. Esimerkiksi työn hakeminen Internetin välityksellä oli haastavaa maahanmuuttajille, samoin potentiaalisten työnantajien ja työnhaun väylien löytäminen. Asiakkaita myös koetettiin aktivoida löytämään positiivinen asenne ja motivaatio työhaakuun. Projektin avulla saatiin hankittua 30 työpaikkaa ja 35 harjoittelupaikkaa, vaikka lama loikin erityisiä haasteita maahanmuuttajien työllistämiseksi. Projektin myös järjesti tutustumiskäyntejä yrityksiin ja tiedotti työnantajia työllistämismahdollisuuksista. Työnhakuiltojen, työtreffien ja työhaastattelukoulutuksen avulla parannettiin maahanmuuttajien työelämävalmiuksia. Heille myös esiteltiin eri aloja ja vaihtoehtoisia urapolkuja kuten yrittäjyyttä ja lisäksi hankittiin työelämäsertifikaattijärjestelmä ja tutkinnon järjestämisoikeus. Opiskelumateriaali saatiin järjestettyä 15 eri kielellä ja testin ehti läpäistä projektin aikana 9 henkilöä.

Momentin infopisteessä neuvottiin muun muassa hakemusten täyttämässä, asunto- ja harrastusasioissa ja koulutuspaikkoihin liittyen. Asiakkailla oli myös mahdollisuus käyttää tietokonetta työpaikkahakemusten tekemiseen, yhteydenpitoon ja muuhun asiointiin. Henkilökohtaisen ohjauksen ja neuvonnan piirissä oli projektin aikana yli 800 asiakaskäyntiä ja ohjausta annettiin myös osana koulutuksia ja kursseja. Osana projektia laadittiin myös erikielisiä hygieniapassitestejä, joita yli 200 henkilöä suoritti. Momentin tilat mahdollistivat myös maahanmuuttajien omaehtoisen toiminnan ja harrastustoiminnan. Yhteistyötä tehtiin eri järjestöjen ja muiden projektien kanssa ja esimerkiksi Rotaryt lahjoittivat Momentille tietokoneen sekä jakoivat kannustusstipendejä suomen kielin opintoissa hyvin pärjänneille maahanmuuttajille. Martat puolestaan järjestivät ruoanlaitto- ja käsityökerhoja ja SPR ensiapukoulutusta.

Kokemuksia ja suosituksia

Projektin tärkeintä antia olivat monet maahanmuuttajille suunnatut matalan kynnyksen palvelut, joita tarjottiin keskitetysti yhdestä paikasta ja jotka edistivät maahanmuuttajien kotoutumista. Maahanmuuttajien tavoittaminen tuotti projektissa haasteita, sillä tarkoituksena oli tavoittaa heistä mahdollisimman moni. Tässä auttoi Momentin laaja, yhden katon alta löytyvä palveluvalikoima. Henkilökohtaiseen kontaktointiin perustuva viestintä havaittiin erittäin tehokkaaksi keinoksi tavoittaa maahanmuuttajia, sillä kaikki heistä eivät esimerkiksi lue lehtiä ja näe ilmoituksia niissä. Koska Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveyspiirin (Eksote) maahanmuuttopalvelut toimivat samoissa tiloissa Momentin kanssa, oli maahanmuuttopalveluiden työntekijöiden helppo ohjata asiakkaitaan projektin tarjoamiin koulutuksiin ja tapahtumiin kertomalla niistä henkilökohtaisesti paikan päällä, jolloin kynnys saapua uudestaan tuttuun paikkaan oli matalampi. Kantaväestön saaminen mukaan oli haastavaa, vaikka projektin loppua kohden huomattiinkin kantaväestöön kuuluvien nuorten kasvava osallistuminen.

Maahanmuuttajille annettavan ohjauksen haasteena oli ongelmien moninaisuus. Se, että apua tarvittiin kovinkin erilaisissa asioissa, vaati ohjaajalta hyvin laajaa yhteiskuntatietoutta ja taitoa ohjata asiakas tarvittaessa oikean viranomaisen tai muun tahon luo. Koska asiakaspalvelupiste sijaitsi Momentin aulassa, oli neuvontaan helppo poiketa pientenkin asioiden kanssa ohi kuljettaessa. Toisaalta arkaluontoisia ja luottamuksellisia asioita oli vaikea hoitaa tällaisessa tilassa. Hygieniapassikoulutusten ja -testien järjestäminen jouduttiin lopettamaan, koska Eviran vieraskielisiä testejä koskevat määräykset osoittautuivat liki mahdottomiksi toteuttaa, sillä ne vaativat hyvin tarkkoja käännöksiä ja kielitaidon testausta osallistujilta. Vieraskieliset testit ovat kuitenkin hyvin tarpeellisia, eikä Evira itse ole kääntänyt testin kysymyksiä kuin englanniksi, joten tässä voisi olla kehittämisen varaa.

Toiminnan jatkuminen projektin päätyttyä

Projektin ja Momentin toiminta jatkuu tällä hetkellä käynnissä olevan MaTTi-hankkeen puitteissa, jota on tässä raportissa esitelty tarkemmin jäljempänä. Työllistymisen edistäminen oli projektin tärkein tavoite, jota muut tavoitteet ja toimet tukivat. MaTTi-hanke jatkaa projektin toimintaa juuri tämän tavoitteen pohjalta. Tässä hankkeessa Wirma ei kuitenkaan ole mukana, vaan sitä hallinnoin Laptuote-säätiö. Myös Eksote toimii hankkeessa osatoteuttajana.

7.2 Kympit

Kymenlaakson maahanmuuttajien paremman integraation tueksi

Projektin kesto	1.12.2008–31.5.2012
Kohdealue	Kymenlaakso
Toteuttaja	Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Kouvola
Yhteyshenkilön nimi	Anu Kilpinen
Puhelin	050 316 0533
Sähköpostiosoite	anu.kilpinen@helsinki.fi
Lisätietoa projektista Internetistä	http://www.kiekuma.fi/ Lisätietoa projektista löytyy myös EURA2007-järjestelmästä osoitteessa https://www.eura2007.fi/rrtiepa/ haettaessa projektikoodilla S10833.

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Kohderyhmänä hankkeessa olivat maahanmuuttajille ammattiaineita opettavat opettajat, maahanmuuttajia palkanneet yritykset ja organisaatiot maahanmuuttajatyöntekijöineen sekä suomalaiset viranomaiset, työvoimahal-
linnon henkilöstö, oppilaitokset ja kolmas sektori.

Hankkeen tavoitteena oli nopeuttaa osaavan maahanmuuttajatyövoiman työllistymistä, parantaa maahanmuuttajien työmarkkinakelpoisuutta ja edistää heidän integraatiotaan. Tähän tarkoitukseen luotiin työkaluja ja ratkaisuja uuden tiedon, materiaalin ja osaamisen kautta. Jo olemassa olevia verkostoja pyrittiin vahvistamaan ja laajentamaan. Ajankohtaista tietoa vietiin eteenpäin työnantajille, viranomaisille ja päättäjille ja ajankohtaisia maahanmuuttajakysymyksiä tuotiin esille.

Ydintoimenpiteet ja kehitetyt mallit

Riittävän kielitaidon määrittely

Eurooppalaisen viitekehyksen pohjalta kuvattiin, minkä tasoista suomen kielen taitoa auto- ja kuljetusalan, terveydenhoidon ja metallialan opinnoissa ja työssä tarvitaan. Kuvaukset dokumentoitiin pieneen Riittävä kielitaito -oppaaseen, joka on esillä hankkeen Internet-sivulla. Suomen kielen opettajat kävivät seuraamassa projektin ammattialojen ammattiaineiden opetusta. Tarkastelun pohjalta tunnistettiin ongelmakohtia ja kehityshaasteita, joita työstettiin hankkeessa eteenpäin.

Työkaluja ammatillisten aineiden opettajille

Hankkeessa koottiin auto- ja kuljetusalan ammatillisille opettajille työkalupakki, jonka on tarkoitus antaa kouluttajille ideoita ja käytännön esimerkkejä selkokielen ja havainnollisten opetusmenetelmien käytöstä. Erilaisia työkalupakista löytyviä tehtäviä eri alojen opettajat voivat muokata omiin tarpeisiinsa sopiviksi. Uudenlaisissa oppimistehtävissä huomioidaan maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden erityistarpeet esimerkiksi oppimista tukevan kuvamateriaalin kautta.

Ammatillisten aineiden opettajille ei järjestetty erillistä koulutusta, koska huomattiin, että heidän on vaikea irtautua omista opetusvelvollisuuksistaan osallistuakseen koulutuksiin. Oman ryhmän tunnit täyttävät viikon tiiviisti ja sijaisia ei voitu palkata oman koulun ulkopuolelta.

Malli riittävän kielitaidon hankkimisesta yhdistämällä oppilaitoksessa ja työssä oppiminen

Auto- ja kuljetusosalalle laadittiin prosessikuvaus riittävän kielitaidon hankkimisesta. Prosessikuvaukseen lisättiin myös toimintaympäristön kuvaus ja kuvattiin kuljetusalan lainsäädännön vaikutuksia maahanmuuttajien opiskeluun ja alalla toimimiseen. Tähän liittyivät esimerkiksi ajokorttiasiat.

Kielitaidon kartoittaminen ja perehdyttäminen

Hankkeessa rakennettiin ulkomaalaistaustaisten lääkärien kielitaitotesti työnantajille rekrytoinnin tueksi. Tehtävät ovat mallitehtäviä, joita testaaja voi käyttää omia testitehtäviään laatiessa. Testi perustuu tason B2-osaamiseen, jota lääkärin tehtävien hoitaminen vähintään vaatii.

Lisäksi laadittiin osaamiskartoituksen toimintamalli kuljetusosalalle hakeutuvien maahanmuuttajien ammatillisen kielitaidon testaamiseksi. Samoin metallialalle laadittiin osaamisen ja kielitaidon kartoittamiseen tähtäävä testipankki. Testit ovat saatavilla hankkeen Internet-sivuilta ja ne ovat käytössä hankkeen osatoteuttajien oppilaitoksissa. Internet-sivuilta löytyy myös hankkeessa toteutettu työnantajien käyttöön laadittu perehdytysopas.

Teemafoorumit ja verkostoituminen

Hankkeen aikana järjestettiin neljä teemafoorumia. Tilaisuudet olivat onnistuneita, sillä alan asiantuntijat pääsivät keskustelemaan ajankohtaisista asioista ja verkostoitumaan uusien toimijoiden kanssa. Teemafoorumeissa hyödynnettiin myös oppimiskuppiloita pienryhmäkeskustelun muotona.

Hankkeen aikana vakiinnutettiin Kotkan Moniklubi- ja Kouvolan Mytty-verkoston toimintaa. Näiden roolia asiantuntijaryhmänä vahvistettiin muun muassa verkostotapaamisten, keskustelutilaisuuden ja sähköpostilistan avulla.

Kokemuksia

Ammatillisen osaamisen kartoitus on hankkeen kokemusten mukaan ensiarvoisen tärkeää jo aivan maahanmuuton alkuvaiheessa, jotta polku työelämään olisi mahdollisimman suora ja nopea. Ammatillisen perusosaamisen lisäksi pitäisi myös testata opiskelijan motivaatiota, oppimiskykyä sekä atk- ja matematiikkataitoja, mikä vaatii jo keskitason kielitaitoa.

S2 (suomi toisena kielenä) -opettajien ja ammatillisten kouluttajien yhteistyö havaittiin toimivaksi ja molempia osapuolia hyödyttäväksi toimintatavaksi. S2-opettajat kävivät seuraamassa ammatinopetusta sekä käytännön työnopetusta. He saivat myös käyttöönsä ammatillisessa opetuksessa käytettävää oppimateriaalia sekä muuta aineistoa. S2-opettajien ja ammatillisten opettajien käymä dialogi ja kokemusten vaihto koettiin hedelmälliseksi. Ammatillisten opettajien tietämys maahanmuuttajaopiskelijoiden kielellisistä erityistarpeista ja niiden huomioimisesta lisääntyi. Yhteistyön avulla voitiin kehittää sekä suomen kielen opetusta että ammatillisen koulutuksen teoria- ja käytännön opetusta.

Toiminnan jatkuminen projektin päätyttyä

Luotu malli riittävän kielitaidon hankkimisesta oppilaitoksessa ja työssäoppimisen yhdistämisellä aiotaan ottaa käyttöön tulevissa koulutuksissa ja sitä voidaan soveltaa myös muihin ammatillisiin aineisiin. Myös testi maahanmuuttajataustaisten lääkäreiden kielitaidon arvioimiseen on siirrettävissä esimerkiksi sairaanhoitopiiriin käyttöön. S2-opettajien ja ammattiaineiden opettajien välinen yhteistyö on muodostunut pysyväksi käytännöksi, samoin verkostojen toiminta.

Hankkeen Internet-sivuilla on saatavilla kaikki hankkeessa tehty materiaali sekä paljon muuta hankkeen teemoihin liittyvää tietoa.

7.3 MINFO

Maahanmuuttajien alkuvaiheen neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen Kaakkois-Suomessa

Projektin kesto	1.4.2008–29.2.2012
Kohdealue	Kaakkois-Suomi
Toteuttaja	Kotkan kaupunki, Sosiaalitoimi
Yhteyshenkilön nimi	Pekka Kivilahti
Puhelin	040 510 0539
Sähköpostiosoite	pekka.kivilahti@kotka.fi
Lisätietoa projektista Internetistä	http://www.minfo.fi Lisätietoa projektista löytyy myös EURA2007-järjestelmästä osoitteessa https://www.eura2007.fi/rrtiepa/ haettaessa projektikoodeilla S10042 ja S11392.

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Projektin kohderyhmään kuuluivat ensisijaisesti Kaakkois-Suomessa, etenkin Kotka-Hamina-seudulla, asuvat ja sinne saapuvat maahanmuuttajat. Lisäksi kohderyhmään kuuluivat alueen viranomaiset, palveluntuottajat, yritykset, yhdistykset ja järjestöt.

Projektin tavoitteena oli nopeuttaa kotoutumis- ja työllistymisprosessia ohjauksen ja neuvonnan, osaamisen kartoittamisen sekä kotouttamisen henkilökohtaistamisen kautta. Tarkoitus oli kehittää kaakkoissuomalainen ohjaus- ja neuvontatyön asiantuntija- ja kehittämisverkosto sekä alkuvaiheen ohjauksen ja neuvonnan malli. Lisäksi laadittiin seudullisia palvelupaketteja ja käytännön ratkaisuja kotoutumissuunnitelmatyölle, osaamiskartoitusten tekemiselle ja kotouttamiselle tavoitteena kotoutumispolkujen henkilökohtaistaminen.

Ydintoimenpiteet ja kehitetyt mallit

Kotkassa, Kouvolassa ja Lappeenrannassa aloittivat toimintansa matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapisteet. Minfo-keskuksessa oli keskimäärin yli 7500 neuvontakertaa vuodessa. Teoreettisen mallin kehittämisen sijaan projektissa paneuduttiin enemmän käytännön toteuttamiseen ja toiminta sopeutettiin kiinteästi paikallisiin olosuhteisiin. Käytännön ratkaisujen avulla henkilökohtaistettiin kotoutumissuunnitelman laatimista. Asiakaspalvelua ja kehittämistyötä tehtiin niin, että prosessit tukivat toisiaan. Osana MINFO-hanketta laadittiin myös www.minfo.fi-Internetsivut, joilla on tietoa Minfo-keskuksen alkuvaiheen neuvonnasta eri kielillä.

Suosituksia

Asiakaspalvelun ja kehittämisen toisiaan tukevat prosessit johtavat asiakaslähtöisyyteen ja toiminnan kehittymiseen kokemuksen kautta.

- Asiakaspalvelu toteutettiin neutraalina ”ei viranomaistoimintana”, jossa asiakkaista ei pidetty virallista rekisteriä. Asiakkaiden asiointimääriä ja asiakkaiden polkuja on kuitenkin hyvä seurata ja tilastoida sekä määrällisesti että laadullisesti palveluiden kehittämistä ja tulevaisuuden haasteiden ennustamista varten.
- Asiakasta kohdeltiin alkuneuvonnassa kuntalaisena, joka pyrittiin mahdollisimman pian saattamaan normaalien, kaikille kuntalaisille tarjottavien palveluiden piiriin. Palvelu ei siis ollut niin sanottua erityispalvelua, vaan asiakasta neuvottiin hoitamaan omat asiansa itse.
- Palvelut on hyvä toteuttaa asiakkaan omalla kielellä. Toteutus voi tapahtua myös yleisesti kuntalaisille suunnatun neuvontapalvelun tai -pisteen toteuttamana, kunhan henkilökunta on kielitaitoista. Tämä tukee ulkomailta rekrytointia. Myös asiointitulkkia voidaan käyttää.
- Neuvojien pitää tuntea ulkomailta kunnan asukkaaksi muuttamiseen liittyvät käytännöt ja prosessit sekä oman seutunsa palvelutarjonta. Lisäksi neuvojilla tulee olla yleistä elämäkokemusta ja oikea asenne asiakastyöhön.
- Kiinteä viranomaisyhteydenpito teki palvelusta parempaa ja edisti sen oikeudenmukaisuutta. Alkuvaiheen neuvonnan toteutuksen tulee olla osa seudun kuntien ja työvoimahallinnon sopimusta toimintojen toteutuksesta. Sovitut toimintatavat ja hyvät käytännöt tulee kirjata kunnan tai seudun virallisiin ohjelmiin ja strategioihin.
- Alkuvaiheen neuvonnassa asiakaspalvelutilanne on luottamuksellinen ja sen taustalla tapahtuu yhteydenpitoa viranomaisiin ja palveluntarjoajiin. Mikäli palvelun toteutus hankitaan kunnalle ostopalveluna, tulee sitä valvoa tarkasti.
- Alkuvaiheen neuvonnan tulee olla kiinteä osa yhdessä sovittavaa alkukartoituksen ja tarvelähtöisten suunnitelmallisten kotoutumistoimien prosessia. Tiedonjaon ja -kulun, seurannan sekä ajantasaisen tilastoinnin tulisi toimia oikea-aikaisten tarvelähtöisten kotoutumistoimien suunnittelun ja toteutuksen pohjana.
- Alkuvaiheen neuvonta tulee toteuttaa fyysisesti mahdollisimman lähellä niitä keskeisiä palveluja ja paikkoja, joissa ulkomailta muuttava henkilö joutuu asioimaan. Esimerkiksi julkisten kulkuvälineiden käyttöön ei usein ole varaa, eikä talvella ole helppo kulkea pitkiä matkoja jalan tai pyörällä.
- Kynnystä saapua neuvontapisteeseen madallettiin myös pitämällä asiointitilan ovi auki eikä esimerkiksi soittokellon takana, jotta sisään oli helppo tulla. Toisaalta asiakkaalla oli myös mahdollisuus varata halutesaan palveluaika, jotta hän ei joutuisi jonottamaan.
- Proaktiivinen toiminta maahanmuuttotyössä edistää positiivisia väestöpoliittista kehitystä. Esimerkiksi yli 700 inkerinsuomalaisen muutto Kotkaan on tervehdyttänyt kotkalaista väestön ikäjakaumaa.
- Pelkällä verkostotyöllä ei saada aikaan ratkaisuja, mutta se tuo esille ideoita ja ajatuksia. Tuloksellinen työ vaatii tavoitteellisuutta, suunnitelmallisuutta ja sovittua vetovastuuta. Kunnan tulee innostaa yhteistyötahoja toimintojensa kehittämiseen, jotta ne vastaisivat uuden kotoutumislain tavoitteita ja säädöksiä ja hyödyntäisivät hyviä käytäntöjä.

Toiminnan jatkuminen projektin päätyttyä

Toiminta jatkuu MINFO 3 -hankkeessa, jossa erityisenä tavoitteena on toimenpiteiden vakiinnuttaminen sekä EMMA-hankkeessa kehitetyn Mediko-toiminnon kautta. Mediko-toiminto rakentaa työllistymispolkuja ulkomailta Suomeen muuttaville sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ja se on tarkoitus vakiinnuttaa vuoden 2012 joulukuussa perustetun Innovi ry:n alle. Innovi ry on suomalainen, valtakunnallisesti toimiva yhteiskunnallisen kehityksen yhdistys.

7.4 EMMA

EMMA-pilottihanke: Eurooppalaisen yhteistyön lisääminen työvoima-, koulutus- ja elinkeinopolitiikkaan edistämällä työperusteista maahanmuuttoa

EMMA II: Työperusteista maahanmuuttoa sekä ulkomailta saapuvan työvoiman maahanmuuton ennakointi

Projektin kesto	1.4.2008–29.2.2012
Kohdealue	Kaakkois-Suomi
Toteuttaja	Kotkan kaupunki, sosiaalitoimi
Yhteyshenkilön nimi	Pekka Kivilahti
Puhelin	040 510 0539
Sähköpostiosoite	pekka.kivilahti@kotka.fi
Lisätietoa projektista Internetistä	http://www.mediko.fi https://www.facebook.com/pages/Mediko/100743253449916 Lisätietoa projekteista löytyy myös EURA2007-järjestelmästä osoitteessa https://www.eura2007.fi/rrtiepa/ haettaessa projektikoodeilla S10041 ja S11393.

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Ensisijaisena kohderyhmänä hankkeessa olivat alueella jo asuvat ja Kaakkois-Suomeen erityisesti Virossa ja Espanjasta saapuvat maahanmuuttajat sekä toissijaisesti myös kehittämistoimintoihin sitoutettavat viranomais-tahot, elinkeino- ja työelämän edustajat ja koulutusorganisaatiot. Painopiste oli Kymenlaaksossa ja Kotka-Haminan seudulla, mutta tarkoituksena oli löytää koko Kaakkois-Suomessa hyödynnettäviä ratkaisuja.

Hankkeessa pyrittiin vastaamaan eri aloilla ennakoidun työperusteisen maahanmuuton tarpeisiin. Tavoitteena oli luoda pysyvä toimintatapa, jolla ulkomailta työvoimaa rekrytoivat työnantajat saivat tietoa rekrytointimahdollisuuksista ja työntekijöistä. Työperäisen maahanmuuton avulla voidaan parantaa työvoiman saatavuutta etenkin alueen rekrytointivaikeuksista kärsivillä aloilla. Hankkeessa pyrittiin helpottamaan ennakoitavissa olevaa työvoimaa erityisesti sosiaali- ja terveysalalla, mutta kokemuksia voidaan jatkossa hyödyntää myös muilla aloilla.

Ydintoimenpiteet ja kehitetyt mallit

Pilottivaiheessa hankkeen työntekijöiden työ painottui yksittäisten työntekijöiden ja työnantajien kohtaamisen ja työllistämisen mahdollistamiseen käytännön tilanteissa. Tätä työtä tehtiin yhdessä Minfo-keskuksen kanssa, jonka kautta annettiin myös lyhytkestoista neuvontaa ja ohjausta työhön. Kokemuksen myötä saatiin aikaan myös laajempia ja pysyvämpiä ratkaisuja sekä luotua toimivat yhteydet lähtömaihin. Narvassa järjestettiin suomen kielen ja yhteiskuntatiedon koulutusta 40:lle Suomessa työskentelystä ja Kotkaan muutosta kiinnostuneelle paikalliselle, jotka olivat lähinnä terveydenhuoltoalan ammattilaisia. Lähtömaakoulutuksia käynnistettiin myös Espanjassa, josta Mediko-hankkeen kautta on rekrytoitu hoitajia Kymenlaaksoon, erityisesti Kotkaan. Tässä rekrytoinnissa EMMA-projekti oli aloitteentekijä. EMMA-projektin kautta myös ohjattiin jo Kotka-Haminan seudulla asuvia ulkomailta muuttaneita hoitoalan ammattilaisia rekisteröitymään KymenRekryn sähköiseen työnhakujärjestelmään. EMMA-hankkeen puitteissa ideoitu Mediko-toiminto rakentaa työllistymispolkuja ulkomailta muuttaneille tai muuttamassa oleville sosiaali- ja terveysalan korkeakoulututkinnon omaaville henkilöille tarjoten rekrytointitukea työnantajille ja esimerkiksi kotimaassa tapahtuvaa kielikoulutusta Suomeen muutosta kiinnostuneille.

Kokemuksia

Yhteistyöstä saatiin hyviä kokemuksia, samoin hankkeessa painottuneesta ”ihmiseltä ihmiselle” -lähestymistavasta. Etenkin Kymenlaakson alueella oltiin hyvin tyytyväisiä aikaansaatuun työntajien, työyhteisöjen, oppilaitosten ja projektin toimijoiden, sekä työhallinnon ja ELY-keskuksen väliseen yhteistyöhön liittyen espanjalaisten sairaanhoitajien rekrytointiin. Yhteistyötä kyettiin rakentamaan maakunnan alueelle rakentavasti ja säilyttäen näkökulma ratkaisujen löytämisessä olemassa oleviin haasteisiin.

Toiminnan jatkuminen projektin päättyttyä

Suomen kielen koulutusta muissa EU-maissa on tarkoitus jatkaa. Mediko on myös jäänyt elämään projektitoiminnan jälkeen. Toimintaa pyritään vakiinnuttamaan MINFO 3 -hankkeen ja Mediko-toiminnon kautta. Mediko-toiminto on tarkoitus vakiinnuttaa vuoden 2012 joulukuussa perustetun Innovi ry:n alle. Innovi ry on suomalainen, valtakunnallisesti toimiva yhteiskunnallisen kehityksen yhdistys.

Kuva 1. Espanjalaisia sairaanhoitajia informoidaan työskentelymahdollisuuksista Suomessa.

7.5 Maahanmuuttajien ohjaus yrittäjyyteen

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Projektin kesto	1.4.2008–30.6.2011
Kohdealue	Kaakkois-Suomi
Toteuttaja	Cursor Oy, Kotkan-Haminan seudun kehittämissyhtiö
Yhteyshenkilön nimi	Kristiina Kuparinen
Puhelin	040 190 2516
Sähköpostiosoite	kristiina.kuparinen@cursor.fi
Lisätietoa projektista Internetistä	Lisätietoa projektista löytyy EURA2007-järjestelmästä osoitteessa https://www.eura2007.fi/rrtiepa/ haettaessa projektikoodilla S10023.

Kohderyhmään projektissa kuuluivat yrittäjinä toimivat ja yrittäjiksi haluavat maahanmuuttajat, työtä etsivät ja verkostoitumisesta kiinnostuneet maahanmuuttajat sekä alueen yrittäjyydestä kiinnostuneet ulkomaalaiset opiskelijat. Lisäksi kohderyhmään kuuluivat kaakkoissuomalaiset maahanmuuttajataustaista työvoimaa etsivät yritykset, yrityspalveluorganisaatioiden ja maahanmuuttajille koulutusta tarjoavien organisaatioiden henkilöstö sekä maahanmuuttotyötä tekevät viranomaiset ja maahanmuuttajayhdistykset.

Pääasiallisena tavoitteena oli maahanmuuttajien työllistymisen helpottuminen yrittäjyyden kautta sekä maahanmuuttajien yritysneuvonnan kehittäminen koko hankkeen kohdealueella. Keinoja yrittäjyyteen ryhtymisen helpottamiseksi olivat muun muassa erilaiset koulutus- ja verkostoitumistilaisuudet, henkilökohtainen yritysneuvonta sekä yritysneuvonnan prosessien kehittäminen erityisesti maahanmuuttajien yritysneuvontaan soveltuviksi. Yrittäjyydestä kiinnostuneita maahanmuuttajia ohjattiin seudullisten yrityspalveluiden käyttäjiksi ja yrittäjyysasiamies tarjosi asiantuntemustaan heidän käyttöönsä. Projekti tuki lisäksi maahanmuuttajien perustamien yritysten kasvuvaihetta ja edisti yritysten keskinäistä verkottumista. Työvoimapulasta kärsivien yritysten ja työtä etsivien maahanmuuttajien kohtaamista helpotettiin kehittämällä erilaisia toimenpiteitä kuten oppisopimusta, aikuiskoulutuksen hyödyntämistä ja yhteishankintakoulutusta.

Ydintoimenpiteet ja kehitetyt mallit

Projekti järjesti infotilaisuuksia, tietoiskuja ja seminaareja sekä jo toimiville yrittäjille että yrittäjyyttä harkitseville maahanmuuttajille. Näissä kerrottiin yrityksen perustamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä, erityisesti Start up your Business -seminaareissa ja koulutuksissa. Jo toimiville yrittäjille puolestaan annettiin tietoiskuja esimerkiksi työsopimuslakiin ja yrityksen taloushallintoon liittyen. Seminaarien yhteydessä kokeiltiin niin kutsuttua yritysklinikkaa, johon sai varata lyhyen non-stop ajan. Lisäksi yrittäjyysasiamies antoi henkilökohtaista yritysneuvontaa. Yrityksen perustamista Suomessa käsittelevä seminaari järjestettiin myös Pietarissa yrittäjyydestä kiinnostuneiden inkerinsuomalaisten ja paluumuuttajien tavoittamiseksi. Lisäksi järjestettiin esiintymistaidon koulutusta, workshoppeja ja paneelikeskusteluja, joissa käsiteltiin yrittäjyyttä vaihtoehtona, kerrottiin esimerkkejä maahanmuuttajien kotoutumisesta yrittäjyyden näkökulmasta ja esiteltiin maahanmuuttajien kanssa työskenteleviä tahoja.

Henkilökohtaista neuvontaa järjestettiin sähköisesti, puhelimitse ja ajanvarauksella. Jonkin verran annettiin myös juridista neuvontaa, jolle oli kysyntää etenkin venäjän ja englannin kielillä. Myös Yritystulkki-palvelusta tilattiin venäjänkielinen versio, jotta omakielistä, selkeää ja kattavaa neuvontaa olisi tarjolla myös sähköisesti. Osana projektia käynnistettiin myös International Business Club, joka järjesti yrittäjille verkostoitumistilaisuuksia. Mediakampanjan avulla kerrottiin paikallisille asukkaille ja maahanmuuttajille maahanmuuttajayrittäjien integroitumisesta Suomeen ja päätöksestä ryhtyä yrittäjäksi. Juttusarja sai positiivista palautetta, mutta edelleen kaivattaisiin työtä, jotta asenneilmapiiri muuttuisi paremmaksi. Tarvetta osallistua yritysten rekrytointiin ei ollut odotettavissa määrin heikon taloudellisen tilanteen johdosta.

Maahanmuuttajien yritysneuvonnan toimintamallin kehittämistä varten toteutettiin hankkeen toimesta vuonna 2011 tutkimus nimeltään MAMU-yrittäjien käsitykset seudullisista yrityspalveluista Kymenlaaksossa ja Etelä-Karjalassa. Tutkimus kohdistui hankkeen toiminta-alueen yrityksiin, jotka oli perustettu pääosin vuosina 2009–2011. Tämän pohjalta laadittiin esimerkiksi kuviossa 8. esitetty malli maahanmuuttajayrittäjän askelmerkeistä. Lisäksi kuvattiin yrittäjyysohjauksen avaintoimijat ja laadittiin prosessikuvaus yritysneuvonnan palveluprosessista. Myös maahanmuuttajien erilaiset polut yritysneuvontapalveluiden pariin kuvattiin. Kuvauksien avulla mahdollistettiin maahanmuuttajia tukevan verkoston vahvistaminen, kun palveluntarjoajat pystyivät kehittämään palveluita vastaamaan maahanmuuttajien todellisia tarpeita ja tosiasiallisia tilanteita. Hankkeen toimintamallissa erilaisia ohjauksen polkuja kutsutaan askelmerkeiksi, jotka havainnollistetaan neuvonnan aikana myös maahanmuuttaja-asiakkaalle. Asiakkaan valitsemaa polkua seurataan ja tuetaan. Seuranta-ajan päätyttyä asiakkaan toteutunut tilanne kartoitetaan.

Kokemuksia ja suosituksia

Yrittäjyydestä kiinnostuneita maahanmuuttajia saatiin hyvin yritysneuvontapalveluiden piiriin ja maahanmuuttaja-asiakasmäärät kasvoivat yritysneuvonnassa huomattavasti. Yhteensä hankkeen tuella perustettiin 107 yritystä ja työpaikkoja syntyi 185 kappaletta. Yrityksistä 53 perustettiin Kymenlaakson ja 54 Lappeenrannan alueelle. Perustetut yritykset työllistivät keskimäärin kaksi henkilöä. Eniten yrityksiä perustettiin tukku- ja vähittäiskaupan sekä majoitus- ja ravitsemustoiminnan toimialoille. Myös rakennustoiminta sekä kuljetus- ja varastointi olivat tärkeitä yritysaloja. Projektin puitteissa kehitettiin myös jo toimivien maahanmuuttajataustaisten yritysten neuvontaa. Lisäksi maahanmuuttajien parissa työskentelevien sidosryhmien välinen yhteistyö tiivistyi hankkeen myötä.

Yrittäjäksi ryhtymisen suhteen ongelmaksi todettiin etenkin maahanmuuttajien puutteellinen kielitaito, joka vaikeutti asiakaspalvelutilanteita ja yrittäjyyteen liittyvien asioiden ymmärtämistä. Yrittäjäkurssit ovat suomenkielisiä ja selkeistä työkaluista on puutetta. Esimerkiksi yrityksen strategian laatimiseen suunnattu SWOT-analyysi saattaa työkaluna olla vaikea käsittää. Paitsi että maahanmuuttajien yritysvalmiudet ovat heikot, saattaa koko yrittäjyyden käsite olla heille outo. Lisäksi maahanmuuttajien keskinäiset ristiriidat luovat jännitteitä yritystoiminnalle. Neuvonnan haasteena oli luoda neuvontatyölle luottamusta herättävä pohja, sillä olemassa olevia palveluita ei aiemmin luottamuksen puutteen vuoksi käytetty, vaan koetettiin pärjätä itse. Etenkin Lappeenrannassa sijaitsevan Momentti-keskuksen yhden luukun malli toimi hyvin ja mahdollisti matalan kynnyksen neuvonnan. Useat maahanmuuttajat tarvitsevatkin neuvontaa hyvin pikaisella aikataululla, joten kalenteriin ja aikatauluun on hyvä jättää liikkumavaraa tätä varten. Myös non-stopina yritysklinikalta varattava pika-aika osoittautui hyväksi käytännöksi, vaikka olikin neuvojen kannalta kohtuullisen haastava toteuttaa. Yritysneuvonnan palveluita voitaisiin markkinoida vielä aktiivisemmin jo toimiville yrittäjille ja yrittäjyyteen kannustaminen olisi myös hyvä saada mukaan maahanmuuttajille suunnattuihin opintoihin jo niiden alkuvaiheista lähtien, jotta tietoisuus yrittäjyydestä työllistymisvaihtoehtona lisääntyisi. Erilaisille mentorointi- ja tukihenkilötoiminnan malleille tuntui olevan kysyntää ja niiden kehittämiselle nähtiin tulevaisuudessa lisääntyvää tarvetta.

Toiminnan jatkuminen projektin päätyttyä

Seudullisten yrityspalveluiden maine ja tunnettuus parani projektin aikana maahanmuuttajien keskuudessa. Toiminta on edelleen aktiivista ja maahanmuuttajien tarvitseman yritysneuvonnan määrän voidaan odottaa entisestään kasvavan. Asiakkaita ohjataan yritysneuvonnan pariin usein TE-toimistojen, pankkien ja muiden maahanmuuttotyötä tekevien organisaatioiden toimesta. Hankkeen toimintamallia on juurrutettu seudulle ja tietoisuus yritysneuvontapalveluista on hyvä.

Yrittäjyyden mahdollisuudet Tieto kehitysyhtiön palveluksista	Liikeidea ja liiketoimintasuunnitelma Starttiraha Rahoitus Perustamisasiakirjat, rekisteröinti Lupa-asiat Toimitilat, tontit Kone- ja laitehankinnat (Hautomotoiminta)	Kirjanpito, talous, maksuliikenne Rahoitus Verotus Lainsäädäntö Vakuutukset Työterveys Työturvallisuus Markkinointi	Markkinoinnin kehittäminen Tuotekehitys Laajennusinvestoinnit Rekrytoinnit Rahoitus Yrittäjyyskoulutus Liiketoimintaosaaminen Toimintaympäristöosaaminen Kielikoulutus Ammattiosaaminen	Vertaistuki Tukihenkilöt Mentorointi
TIEDONSAANTI JA NEUVONTA	YRITYSTOIMINNAN ALOITUS	OPERATIIVISEN TOIMINNAN TUKI	TOIMINNAN JA OSAAMISEN KEHITTÄMINEN	TUKIVERKOSTOT
TE-TOIMISTOT KAUPUNKIEN MAAHANMUUTTO-PALVELUT TUKIVERKOSTOT VEROTOIMISTOT MAISTRAATIT PANKIT KOULUTUSORGANISATIOT 3. SEKTORIN TUKIVERKOSTOT	TE-TOIMISTO VEROTOIMISTO; KELA PANKIT KIELIPALVELUT ELY-KESKUS/ RAHOITUS JA TUOTTEISTETUT PALVELUT OPPILAITOKSET/ YRITTÄJYYSKOULUTUS MAISTRAATTI, POLIISI Uusyrityskeskuksen opas Keskuskauppakamarin yrityksen perustamisopas Yritystulkki Start Up Guide	TILITOIMISTOT PANKIT VAKUUTUSYHTIÖT MUUT PALVELUYRITYKSET (B2B-PALVELUNTARJOAJAT)	ELY-KEKUS (RAHOITUS, TUOTTEISTETUT PALVELUT) FINNVERA MUUT PALVELUYRITYKSET (B2B-PALVELUNTARJOAJAT) KOULUTUSORGANISATIOT	MYLLY MINFO-KESKUS KORTTELIKODIT MOMENTTI JÄRJESTÖT, YHDISTYKSET (ESIM. VENÄJÄN-KAUPAN KILLAT) KAUPUNGIEN PALVELUT

Kuvio 8. Maahanmuuttajayrittäjän askelmerkit. Lähde: Kristiina Kuparinen. Maahanmuuttajien ohjaus yrittäjyyteen -hanke, Cursor Oy.

7.6 MOKS

MOKS II: Monimuotoisempi Kaakkois-Suomi ja MOKS III: Monimuotoisin Kaakkois-Suomi

Projektin kesto	1.4.2008–29.2.2012
Kohdealue	Kaakkois-Suomi
Toteuttaja	Työväen Sivistysliitto, TSL ry
Yhteyshenkilön nimi	Mervi Ylitalo
Puhelin	044 512 2062
Sähköpostiosoite	mervi.ylitalo@tsl.fi
Lisätietoa projektista Internetistä	Lisätietoa projekteista löytyy EURA2007-järjestelmästä osoitteessa https://www.eura2007.fi/rtiepa/ haettaessa projektikoodeilla S10024 ja S11276.

Hankkeiden kohderyhmä ja tavoitteet

Kohderyhmänä hankkeissa olivat hyvinvointi- ja palvelualojen työyhteisöt, työnantajat ja ay-liike sekä julkishallinnon ja kolmannen sektorin toimijat. Myös kuntatason päättäjiä pyrittiin informoimaan monipuolisesti, jotta nämä voisivat osaltaan osallistua myönteisen maahanmuuttajailmapiiirin luomiseen. Lisäksi kohderyhmään kuuluivat

myös nuoret maahanmuuttajat, jotka olivat saapuneet Suomeen peruskouluiän jälkeen, mutteivät olleet vielä päässeet ammatilliseen koulutukseen. Tälle erityisryhmälle luotiin oma kotoutumismalli syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Samoin kiinnitettiin huomiota myös luku- ja kirjoitustaidottomien syrjäytymisriskin ehkäisyyn.

MOKS-hankkeissa tavoitteena oli maahanmuuttajien työllistymisen edistäminen ja työvoiman saatavuuden lisääminen Kaakkois-Suomessa sekä työvoiman tarjonnan ja kysynnän parempi kohtaanto. Tähän liittyi myös tavoite löytää ja ottaa käyttöön tehokkaita välineitä maahanmuuttajien syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Lisäksi pyrittiin kehittämään työyhteisöjen asenneilmapiiriä ja muokkaamaan valtaväestön asenteita myönteisemmiksi maahanmuuttajia ja monikulttuurisuutta kohtaan. Maahanmuuttajien palkkaamisesta kiinnostuneille työnantajille järjestettiin muun muassa monikulttuurisuuskoulutusta. Hankkeeseen kuului kaiken kaikkiaan kolme osahanketta, joista kuluvalle rakennerahestokaudella toteutetut Monimuotoisempi Kaakkois-Suomi ja Monimuotoisin Kaakkois-Suomi toimivat jatkohankkeina aiemmin toteutetulle Monimuotoinen Kaakkois-Suomi -hankkeelle.

Ydintoimenpiteet ja kehitetyt mallit

Työyhteisökoulutukset

MOKS-hankkeiden aikana koulutettiin 42 työyhteisöä prosessiluontoisissa, noin puolen vuoden kestoisissa koulutuksissa. Koulutukset suunniteltiin joustavasti työyhteisön itsensä määrittämien haasteiden ja tavoitteiden mukaisesti ja niissä johtavina ajatuksina toimivat avoin ilmapiiri ja toiminnalliset menetelmät sekä koulutuksen toimiminen paikkana, jossa oli mahdollisuus saada oivalluksia ja tulla kuulluksi. Koulutusten arvopohjaan kuuluivat työnohjauksellisuus ja vertaistuki, jotka lisäsivät koulutukseen sitoutumista. Työyhteisökouluttajien kouluttaminen Kaakkois-Suomeen nähtiin hyvänä ratkaisuna, koska koulutusten tarve tulee todennäköisesti lisääntymään. Viimeisessä MOKS-hankkeessa järjestettiin monimuotoisuuskoulutuksen ohella myös työnohjausta niissä työyhteisöissä, joissa jo oli maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä.

Teemaillat ja avoimet yleisötilaisuudet

Jokaisen illan teemana oli jokin maa, maanosa tai yksittäinen kansanryhmä ja sen tarkoituksena oli saattaa yhteen eri puolilla Kaakkois-Suomea asuvat samaa kansallisuutta olevat maahanmuuttajat. Näin maahanmuuttajat ymmärsivät, ettei heidän tarvitse lähteä kauas tavatakseen samaa kansallisuutta edustavia henkilöitä. He myös saivat vertaistukea, pääsivät juttelemaan omalla kielellään ja tutustuivat iltoihin osallistuneisiin suomalaisiin. Avoimet yleisötilaisuudet lisäsivät kantaväestön tietämystä eri kulttuureista ja maahanmuuttajista. Esimerkiksi Karhulan torilla järjestettiin monikulttuurinen toritapahtuma, jossa esiteltiin eri kulttuureja erilaisten esitysten avulla. Toritapahtuma nähtiin parhaana tapana lähestyä kantaväestöä ja saavuttaa suuri yleisö, vaikkakin kantaväestöä, etenkin miehiä, oli melko hankala saada osallistumaan tapahtumiin. Vain yhden kulttuurin esiin nostaminen tietyssä tapahtumassa saatetaan joissakin yhteyksissä kokea eristäväksi tai eriarvoisuutta luovaksi. Kuitenkin mahdollisuus tuoda esiin oman kulttuurin hyvät puolet nähtiin myönteisenä asiana. Lisäksi hankkeen puitteissa järjestettiin eduskuntavaalien alla viidellä eri paikkakunnalla maahanmuuttoaiheinen paneelikeskustelu kansanedustajaehdokkaille. Toimivan ja monipuolisen keskustelutilaisuuden järjestäminen todettiin kuitenkin haastavaksi kun kyseessä on maahanmuuttoaiheinen keskustelu.

Toiminnalliset seminaarit ja kumppanuuspöydät

Hanke järjesti maahanmuuttaja-aiheisia seminaareja. Niissä hyödynnettyä työpajatyypistä toiminnallista työskentelytapaa arvostettiin ja laajapohjainen osallistujakunta tarjosi hyvän mahdollisuuden verkostoitumiseen. Tarkempiin teemoihin rajatut kumppanuuspöydät toivat esiin konkreettisia, paikallisia näkökulmia sekä käytännön ongelmatilanteita ja kokemuksia.

Kokemuksia ja suosituksia

Asenneilmapiirin muokkaaminen on haastava tehtävä ja sen onnistumista on vaikea arvioida. Esimerkiksi medianäkyvyyteen ja www-sivuihin olisi voitu loppuarvioinnin mukaan panostaa enemmän. Monimuotoisuuden aikaansaamiseksi vastaavanlaisissa hankkeissa osallistujakunnan tulee olla monimuotoinen aitojen kohtaamisten ja dialogin aikaansaamiseksi. Tämä olisi hankkeen loppuraportin mukaan hyvä huomioida esimerkiksi rekrytoinnissa. Työyhteisökoulutusten kasvavan kysynnän vuoksi niiden kehittäminen ja jatkaminen alueella olisi perusteltua ja tässä voitaisiin hyödyntää hankkeessa luotuja toimintamalleja ja kouluttajaresursseja. Koska esimiehillä on keskeinen rooli hanketoiminnan vastuuhenkilöinä ja osallistumisen mahdollistajina, muodostavat he keskeisen kohderyhmän asenteita muokkaavalle työlle. Myös kolmannen sektorin monimuotoisuusosaamisesta voitaisiin hyödyntää paremmin. MOKS-hankkeiden loppuraportissa todetaan, että työyhteisökoulutukset on otettu innostuneesti vastaan ja osallistujat ovat kokeneet saaneensa työhönsä uusia näkökulmia ja työkaluja. Etenkin hankkeen järjestämissä koulutuksissa, seminaareissa ja muissa tapahtumissa aikaansaatu keskustelu on myös ollut myönteinen kokemus tarjoten mahdollisuuksia kohtaamiseen ja oivaltamiseen, jonka avulla on synnytetty aitoa, käytäntöön ulottuvaa monimuotoisuusajattelua. Monikulttuuriselle toiminnalle ja asenteiden muokkaamiselle on tarvetta jatkossakin. Jatkossa osa projektityöstä olisi hyvä saada osaksi kunnan normaalia maahanmuuttotoimintaa.

7.7 KORKO

Korkeasti koulutetut maahanmuuttajat työelämään

Projektin kesto	1.1.2012–31.12.2013
Kohdealue	Kymenlaakso
Toteuttaja	Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Kouvolan ja Kotkan yksiköt
Yhteyshenkilön nimi	Jenni Korjus
Puhelin	050 316 0535
Sähköpostiosoite	jenni.korjus@helsinki.fi
Lisätietoa projektista Internetistä	http://www.korko-project.fi http://www.facebook.com/groups/korko Lisätietoa projektista löytyy myös EURA2007-järjestelmästä osoitteessa https://www.eura2007.fi/rrtiepa/haettaessa/projektikoodilla S11877 .

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Hankkeen ensisijaisen kohderyhmän muodostavat työttömät, työttömyysuhan alaiset ja osaamistaan huonosti vastaavissa työtehtävissä olevat akateemiset ja muut pidemmälle koulutetut maahanmuuttajat sekä valmistumassa olevat ulkomaalaiset korkeakouluopiskelijat. Kohderyhmään kuuluvat myös Kymenlaakson alueen pk-yritykset, julkinen sektori ja muut työelämän organisaatiot ja kansalaisjärjestöt, jotka ovat valmiita rekrytoimaan ja perehdyttämään maahanmuuttajia näiden koulutusta vastaaviin tehtäviin tai toimimaan mentoreina maahanmuuttajille.

Hankkeen avulla haetaan ratkaisuja korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työelämään sijoittumiseksi. Useat heistä ovat tällä hetkellä työttöminä tai työskentelevät koulutustaan vastaamattomissa tehtävissä. Moni myös jää tilapäiseksi kuvittelemaansa "sisääntuloammattiin" pysyvästi töihin, kun oikeita väyliä, asiantuntevaa ohjausta ja pätevöittävää koulutusta omaan ammattiin ja uralla etenemiseen ei ole tarpeeksi tarjolla. Hankkeen päätavoitteena heidät pyritään työllistämään joko avoimille työmarkkinoille mahdollisimman hyvin koulutustaan

vastaaviin tehtäviin tai yrittäjinä. Maahanmuuttajien työllistymisen esteitä selvitetään nopeampien ja joustavampien työllistymispolkujen löytämiseksi ja ammatti-identiteetin säilyttämiseksi. Tavoitteena on myös tiivistää yhteistyötä TE-toimistojen, työnantajien, koulutusorganisaatioiden ja maahanmuuttajien välillä sekä kehittää uusia toimintakonsepteja TE-toimistojen ja oppilaitosten työnantajayhteistyöhön ja korkeasti koulutettujen maahanmuuttaja-asiakkaiden uraohjaukseen.

Tarve korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ohjaukselle ja neuvonnalle on suuri, sillä korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ura Suomessa on tyypillisesti hyvin pirstaleinen. Asiantuntija-ammateissa tarvittava erityisosaaminen on pitkälle erikoistunutta ja kulttuurisidonnaista osaamista vaativaa. Haasteena ovat erityisesti korkea suomen kielen kielitaitovaatimus, kotimaassa suoritettua koulutuksen soveltaminen, maahanmuuttajilta puuttuvat verkostot sekä sopeutuminen erilaiseen työkuultuuriin.

Hankkeen ydintoiminnot

Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut Kouvolassa, Kotkassa ja Imatralla

Hankkeen kautta on tarjottu ohjausta ja neuvontaa koskien ulkomailla suoritettujen tutkintojen rinnastamista sekä ammattipätevyyden hankkimista säädelyissä ammateissa. Ohjausta on annettu myös liittyen tutkintojen täydentämiseen korkeakouluissa sekä kieliopintoihin ja niiden vaatimuksiin korkeakouluihin hakeuduttaessa. Lisäksi on annettu yleisempää opintoneuvontaa ja tukea työnhakuun. Maahanmuuttajia on ohjattu myös tietopalvelujen käytössä ja heillä on ollut mahdollisuus neuvontapalveluun koskien työnhaun asiakirjoja ja niiden laatimista. Hanke on myös järjestänyt infotilaisuuksia ja tietoisuuksia. Palveluissa kielinä ovat olleet suomi, englanti ja venäjä.

Työnetsijän ja työvalmentajan palvelut Kouvolassa

Hankkeessa on kehitetty, mallinnettu ja pilotoitu Työnetsijä-toimintaa Kouvolan TE-toimiston asiakkaille. Toiminnan kautta on tuettu asiakkaiden omaa aktiivista työnhakua yksilöllisen ohjauksen ja tuen kautta yhteistyössä TE-toimiston kanssa. Lisäksi yrityksille on toteutettu rekrytointi- ja neuvontapalveluita ja potentiaalisille työnantajille on esitelty sopivia työntekijöitä. Työnantajille on lisäksi tarjottu tukea ongelmatilanteissa ja myös yritysvierailuja on toteutettu. Hanke järjestää syksyn 2013 aikana myös maahanmuuttajien koulutus- ja rekrytointimessut.

Mentoriohjelma

Mentoriohjelmaan osallistui 12 maahanmuuttajaa ja 12 mentoria. Tässä ryhmässä edustetut ammatit olivat suomen kielen opettaja, lääkäri, toimittaja, terveydenhoitaja, puheterapeutti, insinööri, yrittäjä ja kaupallisen alan ammatit. Ohjelmassa mentori ja maahanmuuttaja muodostivat keskusteluparin, joka tapasi vähintään 4-5 kertaa. Tämän lisäksi ohjelman aikana oli neljä kaikille yhteistä ryhmätapaamista. Ohjelman tavoitteena oli antaa osallistuville maahanmuuttajille tietoa heidän omasta ammattialastaan Suomessa, vahvistaa maahanmuuttajien työnhakutaitoja, kehittää suomalaisen työkuultuurin tuntemusta ja parantaa ammatillisia kontaktiverkostoja Kouvolassa. Mentorilla tai hänen edustamallaan organisaatiolla ei ollut työllistämisvelvollisuutta.

Ohjelman osallistuminen tarjosi mentorille ja hänen työpaikalleen helpon tavan hankkia kansainvälistymisessä tarvittavaa osaamista sekä kulttuurienvälisiä vuorovaikutustaitoja. Mentorit saivat myös ilmaisen mahdollisuuden kouluttautua mentoriksi, mahdollisuuden jakaa omaa osaamistaan ja ammattitaitoaan kansainvälisen parin kanssa, ajatuksia omaan ammatilliseen kehittymiseensä, uuden näkökulman suomalaiseen työelämään, kontakteja muihin mentoreihin sekä tukea ja sparrausta mentorointiin.

Keskeisimmät hankkeessa havaitut ongelmat koskien korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien työllistymistä Kaakkois-Suomessa

Kielikoulutuksen puute ylimmillä taitotasoilla

Erityisesti korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien ammateissa kieli on keskeinen työväline. Kieli on väline, jolla haetaan työtä, opetellaan työtehtäviä ja työssä välttämättömiä säädöksiä. Kielen avulla työntekijä myös ilmaisee itseään ja liittyy työyhteisöönsä. Tällä hetkellä kotoutumiskoulutus ensisijassa tähtää ja yleensä päättyy Yleisten kielitutkintojen kielitaitotasolle 3–4 (eurooppalaisen viitekehyksen taitotaso B1.1-B2.2). Kuitenkin akateemisissa asiantuntija-ammateissa vaaditaan yleensä vähintään tasoa 4–5 sekä ammattikielen ja terminologian hallintaa. Ylempiä taitotasoja tarvitaan myös yliopisto- ja korkeakoulutason pätevyitymis- tai muun täydennyskoulutuksen suorittamiseen ja korkeakouluun pääsemiseen tätä tarkoitusta varten. Kotoutumiskoulutusten jälkeen moni putoaa ”mustaan aukkoon” kun kielitaito ei vielä ole tarpeeksi edistynyt työllistymistä tai jatkokoulutuspaikan saamista ajatellen.

Pätevöittävän koulutuksen puuttuminen

Alueella on suuri tarve päteväkoulutukselle. Ammattikohtaisia päteväkoulutuksia on Suomessa tarjolla vain harvoille ryhmille kuten lääkäreille ja opettajille ja niitä järjestetään vain satunnaisesti suurimmissa kaupungeissa. Ohjaus auttaa aluksi, mutta ei vie kovin pitkälle eteenpäin, jos tarjolla ei ole sopivia koulutusväyliä, joille ohjata maahanmuuttajia.

Syrjintä ja ennakkoluulot työelämässä ja työtä haettaessa

Alueen työnantajat eivät ole kovinkaan kiinnostuneita korkeasti koulutetuista maahanmuuttajista. Yksityiset työnantajat palkkaavat heitä kuitenkin enemmän kuin julkisen sektorin työnantajat. Toisinaan liian korkeat kielitaitovaatimukset estävät maahanmuuttajien pääsyä työmarkkinoille. Riittävä kielitaito esitetään usein vaatimuksena työpaikan saamiselle ja ”riittämätön kielitaito” on usein perusteena kielteisille rekrytointipäätöksille, vaikka hakijaa ei välttämättä edes kutsuta haastatteluun, jossa kielitaidon ja ammattitaidon voisi todeta.

Palveluiden suuri tarve ja niiden tarjonnan epävarmuus

Ohjaus- ja neuvontapalveluiden sekä työnetsijä- tai työvalmentajapalveluiden riippuvuus projektirahoituksesta, jonka saatavuus on epävarmaa, vaikeuttaa pitkäjänteistä kehitystyötä ja pätevän ohjaushenkilöstön pysyvyyttä. Asiakkaille on myös ongelmallista, jos palvelu äkillisesti loppuu projektin päättyessä. Uudet alueelle muuttajat jäävät kokonaan ilman palvelua.

Hankkeen suositukset

Koulutus

- Korkeasti koulutetuille maahanmuuttajille olisi turvattava riittävän korkeatasoinen kielikoulutus, jotta työskentely abstraktia ajattelua ja hyviä viestintä- ja kommunikointitaitoja edellyttävissä tehtävissä olisi mahdollista.
- Tarvitaan myös ylempien taitotasojen kielikoulutusta, erityisesti ylimpien taitotasojen Yleisiin kielitutkintoihin valmentavia kursseja.
- Kielikoulutuksen osaksi tarvittaisiin enemmän akateemisille maahanmuuttajille suunnattua ja räätälöityä työelämään ohjaavaa koulutusta, jossa opittaisiin ja harjoiteltaisiin akateemisilla aloilla ja asiantuntijatehtävissä vaadittavia, myös ei-kielillisiä valmiuksia kuten tiimityöskentelyä, luovaa ongelmanratkaisutaitoa ja itsenäistä työskentelytapaa.
- Oppimisen ja opiskelun vaatimuksia ja oppijan valmiuksia saavuttaa tavoite on tuotava lähemmäs toisiaan

erilaisten valmentavien koulutusten avulla (korkeakoulu- ja yliopistokoulutukseen valmentavat koulutukset, alakohtaiset valmentavat koulutukset).

- Pätevöittävät koulutukset eri aloille SPECIMA -projektin mallilla.

Uudet käytännöt työllistämässä

- Työkokeilujaksot ovat usein tärkeä ja ainoa todellinen portti työelämään. Niiden kautta maahanmuuttaja saa paremman käsityksen oman alansa työnkuvasta Suomessa ja niistä vaatimuksista, joita asiantuntijatyölle Suomessa asetetaan. Ohjattujen työkokeilujen käyttöä tulisi lisätä. Myös työllistymiselle tärkeitä kontaktiverkostoja muodostuu tätä kautta.
- Erityistä huomiota tulee työpaikoilla kiinnittää työnohjaukseen ja työhön perehdyttämiseen.
- Valtion ja kuntien tulisi tarjota enemmän harjoittelumahdollisuuksia esimerkiksi korkeasti koulutetuille suunnatun erillisen ohjelman muodossa.
- Ulkomailta muuttaneiden ja korkeakouluista valmistuvien tutkinto-opiskelijoiden työllistymisen erityishaasteet kaipaavat paljon lisäpanostusta palveluiden tuottajilla.

Palveluiden vakiinnuttaminen

- Pysyvä, ei-projektirahoitteinen ohjaus ja neuvonta tulisi tuoda osaksi perusjärjestelmää.
- Panostus suunnitelmalliseen ohjaukseen, jonka puitteissa kartoitetaan henkilön koulutustausta, ammatillinen osaaminen, tutkinnon rinnastamis- sekä täydennys- ja kielikoulutustarpeet sekä eri työllistymisvaihtoehdot.
- Kotoutumisprosessin nopeuttamiseksi korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien aikaisempaan osaamiseen perustuva uraohjaus on tärkeää aloittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa heti maahan saavuttaessa.
- Projekteja tarvitaan jatkossakin tuottamaan lisäpalveluita ja tekemään kehittämistyötä.
- Yhteistyö EURES-palveluiden kanssa.

Arvioidut tulokset

Hanke nopeuttaa osaavan, korkeasti koulutetun maahanmuuttajatyövoiman työllistymistä alueella ja edistää siten maahanmuuttajien kotoutumista. Samalla vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien, korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien syrjäytyminen vähenee ja osallisuus kasvaa ja heidän työllistymisvalmiutensa kehittyvät. Hanke on vielä kesken, joten sen lopullisia tuloksia ei voida vielä esittää. Kesäkuun 2013 loppuun mennessä hankkeen avulla oli työllistynyt palkkatyöhön 38 henkilöä, joista 13 palkkatuella. Työelämävalmennukseen tai työkokeiluun on puolestaan päässyt 17 henkilöä. Työvoimapoliittiseen koulutukseen on siirtynyt 39 henkilöä, tutkintoon johtavaan koulutukseen 5 henkilöä ja oppisopimuskoulutukseen 1 henkilö.

Muita odotettuja tuloksia hankkeessa ovat työmarkkinoiden epätasapainon, rakennetyöttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden väheneminen, mahdollisen alakohtaisen työvoimapulan helpottuminen ja monikulttuurisen Suomen rakentuminen työpaikoilla. Myös hankkeeseen osallistuvien kaupunkien asenneilmapiirin monikulttuurisuutta kohtaan toivotaan tulevan sallivammaksi ja kansainvälisen imagon toivotaan vahvistuvan.

Projektin kesto	1.3.2012–31.12.2013
Kohdealue	Etelä-Karjala
Toteuttaja	Laptuote-säätiö
Vastuuhenkilön nimi	Anna Hallikainen
Puhelin	050 576 0637
Sähköpostiosoite	anna.hallikainen@laptuote.fi
Lisätietoa projektista Internetistä	http://www.laptuote.fi/53 Lisätietoa projektista löytyy myös EURA2007-järjestelmästä osoitteessa https://www.eura2007.fi/rrtiepa/ haettaessa projektikoodilla S11963.

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Projektin kohderyhmään kuuluvat alueen maahanmuuttajat, erityisesti työttömät tai muuten haavoittuvassa asemassa olevat, sekä maahanmuuttotyötä tekevät organisaatiot, yhdistykset ja henkilöt ja alueen työ- ja elinkeinoelämä.

Tavoitteena on auttaa maahanmuuttajia työ- ja harjoittelupaikan etsimisessä, parantaa heidän osallisuuttaan yhteiskunnassa ja kehittää heidän työelämävalmiuksiaan sekä estää syrjäytymistä omatoimisuutta lisäämällä. Maahanmuuttaja tarvitsee usein henkilöohjausta ja neuvontaa, koska hänen tietonsa työhausta ja työpaikoista Suomessa ovat puutteelliset. Viranomaisten resurssit neuvontaan ovat kuitenkin rajalliset ja tähän haasteeseen pyritään hankkeessa vastaamaan. Tavoitteena on auttaa yhteensä 100 henkilöä työllistymisessä. Projekti on toiminut Etelä-Karjalan monikulttuurisessa palvelukeskus Momentissa ja Momentin palvelukokonaisuudessa hyviksi havaittuja toimintamalleja kehitetään projektissa edelleen. Projektin osatoteuttajana toimii myös Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden Maahanmuuttopalvelut, jonka vastuualueena on ollut sähköisten palveluiden ja alkukartoituksen seudullisen mallin kehittäminen.

Ydintoimenpiteet

Työllistymisen edistäminen

Maahanmuuttajia on avustettu työ- ja harjoittelupaikkojen etsimisessä ja heille on tarjottu työnetsijän palveluja. Maahanmuuttajille onkin onnistuttu löytämään työpaikkoja vaikeasta työtilanteesta huolimatta. Vaikka osaamista ja halua työntekoon olisikin, monelta puuttuu työelämässä tarvittava suomen kielen taito, mikä hankaloittaa työllistymistä. Lappeenrannan seudulla on todella vähän työpaikkoja, joissa puutteellisella kielitaidolla pärjäisi. Asiakkaita onkin kannustettu opiskelemaan suomen kieltä. Ongelmana tässä suhteessa on se, että sopivia kursseja ei välttämättä ole tarjolla. Keskeistä toimenpiteen toteuttamisessa on ollut henkilökohtainen ohjaus ja neuvonta. Työhaun edistämiseksi ja suomalaisen työelämäntietouden lisäämiseksi on järjestetty työnhakukurssi ja työelämäsertifikaattikurssi.

Oppaat ja sähköiset palvelut

Omatoimista työnhakua ja itsenäistä kielen opiskelua varten on projektissa tehty kolme opaskirjasta: Työnhakulinkkejä, Työnhakuopas ja Suomen kieltä Internetissä. Työnhakulinkkejä -opas sisältää toimialoitain luokiteltuja Internet-osoitteita alueella sijaitsevien työnantajien sivustoille sekä linkkejä yleisiin rekrytointisivuihin. Opas on saatavilla suomeksi ja venäjäksi. Työnhakuopas sisältää ohjeita ja mallit työhakemuksen ja CV:n tekemistä varten sekä ohjeita työhaastatteluun. Lisäksi MaTTi-projektissa on edelleen kehitetty Maahanmuuttajaresurssit

käyttöön! -projektissa aloitettua opasta ”Suomen kieltä Internetissä”, joka sisältää linkkejä suomen kielen itseopiskeluvivustoille.

Sähköisten palvelujen kehittäminen on ollut merkittävässä roolissa projektissa. Tammikuussa 2013 julkaistiin laaja maahanmuuttajasivusto, joka on tarkoitettu sekä maahanmuuttajien että eri toimijoiden käyttöön. Sivut löytyvät Internet-osoitteesta www.eksote.fi Maahanmuuttajat-osiosta. Sivut ovat saaneet hyvän vastaanoton ja niitä päivitetään ja kehitetään edelleen. Näillä sivuilla on myös julkaistu ja tullaan julkaisemaan projektissa kehitettyä materiaalia. Sivut löytyvät myös englanniksi ja venäjäksi. Muut projektissa kehitetyt sähköisten palveluiden tulokset saadaan näkyville syksyllä 2013. Tulossa on muun muassa ohjeistusvideoita ja ystävä- ja tukihenkilötoimintaan liittyvä sivusto. Näiden julkaisemista voi seurata syksyn aikana edellä mainitulta Maahanmuuttajat-sivustolta.

Kielikurssit ja pienryhmätoiminta

Suomen kielen kurssit on tunnistettu erittäin tarpeellisiksi. Kurssit on suunnattu henkilöille, joilla ei ole mahdollisuutta osallistua muille suomen kielen kursseille. Pieniä lapsia kotona hoitavat äidit ovatkin merkittävä kohderyhmä. Projektissa on järjestetty naisille kahdesti viikossa kahden tunnin pituinen, aamuun sijoittuva oppitunti, jolle voi tuoda lapset mukanaan. Oppitunnille on osallistunut enimmillään 22 naista ja 13 lasta. Tarve tällaiselle opetukselle on siis suuri. Valitettavasti pysyvää rahoitusta on vaikea saada. Viikoittain kahden tunnin ajan koontuneen keskustelukerhon päämääränä on ylläpitää ja kehittää jo saavutettua kielitaitoa ja se on myös koettu tarpeelliseksi.

Projektissa on järjestetty myös erilaista pienryhmätoimintaa. Maahanmuuttajaresurssit käyttöön! -projektin aikana vuonna 2008 aloittanut Monikulttuurinen käsityökerho on jatkanut toimintaansa MaTTi-projektin puitteissa. Kerho on keskittynyt eri kulttuureista vaikutteita ottavien käsityöiden tekemiseen. Kerhossa on käynyt toistakymmentä naista, jotka ovat kotoisin ympäri maailmaa ja käsityöt kokoavat naisia yhteen. Keväällä 2013 kerholla oli paikallisessa galleriassa oma näyttely, johon kävi tutustumassa 350 henkilöä. Toinen suosittu kerho on ollut neulekerho, jossa on neulottu sukia ja lapasia ja virkattu isoäidin neliöitä. Tähän kerhoon on osallistunut parhaimmillaan 20 naista ja kymmenen lasta. Molemmissa kerhoissa on ollut mukana myös kantasuomalaisia naisia.

Suomen kielen kurssit ja käsityökerhot ovat antaneet naisille mahdollisuuden päästä hetkeksi pois kotoa, solmia kontakteja, saada tietoa ja samalla oppia uusia asioita. Projektissa ei ollut mahdollisuutta palkata lastenhoitajaa tuntien ja kurssien ajaksi. Vapaaehtoisiaakaan lastenhoitajia ei tahdo päiväsaikaan löytyä lukuun ottamatta satunnaisia opiskelijaryhmiä. Siksi naisten opiskelu tunnilla onkin usein keskeytynyt, kun lapsi on vaatinut huomiota. Motivaatio kursseille osallistumiseen on kuitenkin ollut suuri, kuten osallistujamäärät ovat osoittaneet. Miesten osallistaminen sen sijaan on osoittautunut haastavaksi. Heille on tarjottu erimuotoisia kerhoja, mutta ainoa miehiä mukaan houkutelut toimintamuoto on ollut ATK-mediapaja, joka oli suunnattu pelkästään miehille ja jota myös veti miesopettaja. Pidempien, noin 10 kertaa lukukaudessa kokoontuneiden, kurssien lisäksi on järjestetty muutamia lyhytkursseja, joissa on tehty yhteistyötä muun muassa Marttojen kanssa. Myös maahanmuuttajat ovat olleet innokkaita ryhmien vetäjiksi ja onkin ollut hienoa saada tämä osaaminen näkyväksi.

Tilaisuudet ja tutustumiskäynnit

Projektissa on järjestetty myös tilaisuuksia, joiden tavoitteena on ollut muun muassa edistää sosiaalisten kontaktien luomista ja tuoda esille erilaisia kulttuureja. Marraskuussa 2012 järjestettyyn Lyhtyjen iltaan osallistui 50 henkilöä ja helmikuussa 2013 järjestettyyn Ystävänpäiväiltaan 150 henkilöä. Tapahtumien esiintyjät ovat olleet vapaaehtoisia ja tilaisuuksissa on nähty tanssiesityksiä ja kuultu musiikkia ympäri maailmaa. Myös eri järjestöt ovat auttaneet tilaisuuksien onnistumisessa. Lisäksi projektin aikana on tehty useita tutustumiskäyntejä museoihin, kaupunginorkesteriin ja kaupunginteatteriin sekä eri näyttelyihin. Näin on haluttu madaltaa kyseisten palveluiden käyttökykyä. Useita opiskelijaryhmiä on käynyt tutustumassa projektiin ja Momenttiin ja opiskelijoista muutamat ovat innostuneet järjestämään tilaisuuksia ja tapahtumia opintoihinsa liittyen. Myös maahanmuuttajien omaehtoista toimintaa on pyritty edistämään esimerkiksi antamalla tiloja kerhojen ja kurssien käyttöön.

Arvioidut tulokset

Projektin arvioituja lopputuloksia ovat työllistyminen ja sitä kautta osallisuuden lisääntyminen, työelämävalmiuksien kehittyminen, työnhakuun aktivoituminen ja työvoiman saatavuuden parantuminen. Tätä kautta myös työmarkkinat kansainvälistyvät. Lisäksi maahanmuuttajien sosiaalisten verkostojen odotetaan laajenevan syrjäytymistä ehkäisevällä tavalla. Projektin myötä odotetaan myös monikulttuurisen suvaitsevaisuuden, tietoisuuden ja vuorovaikutuksen lisääntyvän. Suurin osa toimenpiteistä on edelleen käynnissä ja tulosten kirjaaminen auki ja mallintaminen on jäänyt syksyn 2013 tehtäväksi. Internetissä voi syksyn aikana seurata esimerkiksi hankkeen aikana laadittujen ohjausvideoiden julkaisua.

8 Muualla Suomessa rahoitetut projektit

8.1 Kamut

Projektin kesto	1.9.2008–30.6.2011
Kohdealue	Helsingin seutu
Rahoittaja	Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttaja	Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia
Yhteyshenkilön nimi	Kati Valtonen
Puhelin	043 8243 209
Sähköpostiosoite	kati.valtonen@omnia.fi
Lisätietoa projektista Internetistä	http://kamut.omnia.fi Lisätietoa projektista löytyy myös EURA2007-järjestelmästä osoitteessa https://www.eura2007.fi/rrtiepa/ haettaessa projektikoodilla S10859.

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Hankkeen kohderyhmänä muodostivat maahanmuuttajataustaiset opiskelijat sekä ammatilliseen koulutukseen hakeutuvat nuoret maahanmuuttajat. Kohderyhmään kuuluivat myös työnantajien edustajat ja maahanmuuttajaopiskelijoiden kanssa toimivat kouluttajat ja opinto-ohjaajat, joille tarjottiin hankkeen puitteissa monikulttuurisuuskoulutusta sekä maahanmuuttajaopiskelijoiden vanhemmat, jotka tarvitsivat tietoa suomalaisesta työelämästä ja koulutusjärjestelmästä.

Hankkeen tavoitteena oli maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden tukeminen ja parempi integraatio oppilaitoksiin ja työelämään. Hanke haki ratkaisuja koulutukseen hakeutumiseen, opintojen loppuunsaattamiseen ja työllistymiseen liittyviin ongelmiin.

Ydintoimenpiteet ja kehitetyt mallit

Kulttuurituutorointi

Hankkeessa kehitettiin malli maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita tukevasta tuutorointitoiminnasta, joka edistää opiskelijayhteisöön integroitumista ja näin ehkäisee syrjäytymistä sekä auttaa maahanmuuttajaopiskelijoita saamaan tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja työelämästä. Tuutorointiin liittyi vahvasti vertaisohjaus, jossa vanhempi opiskelija tuki nuorempaa, ja se piti sisällään elementtejä myös monikulttuurisesta ohjauksesta valtaväestön edustajien auttaessa maahanmuuttajataustaisia. Tuutorit toimivat myös kielimentoreina selventäessään asioita ohjattavilleen ja perehdyttäessään heitä. Kulttuurituutorit järjestivät maahanmuuttajaopiskelijoille muun muassa olohuonetoimintaa sekä pikkujouluja ja vappujuhlia ja näin toivat suomalaista kulttuuria tunnetuksi. He myös järjestivät oppilaitoksella monikulttuurisuusviikon ja toiminta paransi opiskelijoiden valmiuksia kohdata

maahanmuuttotataustaisia opiskelijoita. Tuutorit neuvoivat ja tukivat ohjattaviaan myös näiden työssäoppimisjakson aikana. He avasivat ammattitaitovaatimuksia ja opastivat suomen kielen sanojen ymmärtämisessä sekä rohkaisivat vertaisohjattaviaan.

Itse oppilaitosten toimintaan tuotiin hankkeen myötä monikulttuurisia sisältöjä ja esimerkiksi opettajille suunnattua monikulttuurisuuskoulutusta. Maahanmuuttajaopiskelijoille luotiin myös mahdollisuus kuulla opinnoissa ja työelämässä menestyneiden maahanmuuttajien kertovan omista kokemuksistaan ja pärjäämisestään. Yksilöllisen tuen ja kummiryhmätoiminnan kautta korostettiin sosiaalisen tuen merkitystä, välittämistä ja huolenpitoa sekä myönteisyyttä. Monikulttuurisen vertaisohjauksen kautta opiskelijat saivat tukea toisilta opiskelijoilta ja osallistavalla toiminnalla oli monikulttuurista identiteettiä ja opiskelukulttuuria parantava vaikutus. Toiminta myös auttoi ymmärtämään erilaisuutta ja kunnioittamaan eri kulttuuria edustavia opiskelijoita.

Monenkieliset vanhempainillat

Hankkeen myötä haluttiin huomioida maahanmuuttajataustaisten vanhempien tiedon tarve koskien ammatillisen koulutuksen sisältöjä, valintamahdollisuuksia ja opintojen toteutusta. Tulkkauspalvelun avulla eri kielitaustan edustajat pystyivät seuraamaan vanhempainillan esityksiä ja tekemään kysymyksiä omalla kielellään.

Iltakoulu opiskelijoiden tukena

Opiskelun tukemiseksi Omniassa tarjottiin myös Iltakoulu-toimintaa. tarkoitus oli tarjota henkilökohtaista tukea silloin kun sitä erityisesti tarvitaan ja saada lisää tietoa tarvittavan tuen laadusta ja määrästä. Iltakoulussa annettiin tukiopetusta ja ohjausta liittyen esimerkiksi kirjallisten tehtävien laadintaan, tietokoneen käyttöön tai osamiskriteerien selkiyttämiseen. Oppilaiden omia tarpeita ja toiveita kuunneltiin ja heille järjestettiin myös esimerkiksi selkokielistä hygieniapassikoulutusta.

Kielikokeen yhtenäistäminen

Hankkeen aikana tuotettiin Moodle-alustalla toimiva kielikoe pankki, joka sisältää koetehtäviä arviointiohjeineen. Myös hankkeen jälkeen koepankista voi koota erilaisia kokeita, jotka ovat etukäteen testattuja ja tasalaatuisia sisällöllisesti ja pisteytyksen osalta. Keväällä 2011 kielikoe järjestettiin jokaisessa oppilaitoksessa samana päivänä samansisältöisenä, samankestoisena ja samoin arviointikriteerein. Tätä käytäntöä on tarkoitus myös jatkaa.

Monikulttuurisuuskoulutus

Opettajille ja oppilaitosten henkilökunnalle suunnattiin hankkeen aikana myös monikulttuurisuuskoulutusta. Taavoitteena oli lisätä ymmärrystä koskien monikulttuurisia vuorovaikutustilanteita sekä ongelma- ja konfliktitilanteiden ratkaisemista.

Kokemuksia ja suosituksia

Tuutoroinnin avulla kyettiin tukemaan maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita opinnoissa ja oppilaitokseen integroitumisessa sekä lisäämään yhteisöllisyyden tunnetta. Varsinkin toiminnalliset tapahtumat sopivat nuorille opiskelijoille antaen heille onnistumisen kokemuksia ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Aikuisopiskelijoita puolestaan tuki etenkin työssäoppimisjakson aikainen henkilökohtainen tuutorointi. Vaikka iltakoulussa opiskelupäivät venyivät, motivaatio oppimiseen kasvoi avun myötä. Monialainen yhteistyö todettiin hyödylliseksi ja sitä tulisikin edelleen kehittää etenkin suunnittelutyön osalta. Kielikoetyöryhmän toiminnan ansiosta aikaansaatu kielikoe pankki, yhtenäiset arviointikriteerit ja tasa-arvoiset koejärjestelyt tekevät kielikoe prosessista hakijalähtöisemmän ja turvaavat osaltaan hakijoiden tasapuolisen kohtelun koulutukseen hakeuduttaessa. Kielityöryhmä suosittelee valtakunnallisesti yhtenäistä kielikoemenettelyä. Myös kielikokeeseen liittyviä korvaavuuksia tulisi edelleen pohdita.

Toiminnan jatkuminen projektin päätyttyä

Osa tuutorointitoiminnoista jää kiinteäksi osaksi koulutuksen toimintoja ja osaa muokataan edelleen vastaamaan paremmin oppilaitoksen toimintakulttuuria ja resursseja. Myös iltakoulun tyyppistä tukiopetusta pyritään jatkamaan.

8.2 Chili

Tieto ja sosiaalinen integraatio työ- ja oppimisnäkyjen mahdollistajana

Projektin kesto	1.12.2008–30.4.2012
Kohdealue	Itä- ja Pohjois-Helsinki
Rahoittaja	Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttaja	Helsingin sosiaalivirasto, Hallinto- ja kehittämiskeskus, Kehittämispalvelut
Yhteyshenkilön nimi	Else Kruskopf
Puhelin	(09) 3104 6533
Sähköpostiosoite	else.kruskopf@hel.fi
Lisätietoa projektista Internetistä	http://www.hel.fi/wps/portal/Henkilostokeskus/Artikkeli?urile=hki:path:/Heke/fi/Maahanmuutto/Hankkeet/ESR/Chili&current=true
Lisätietoa projektista löytyy myös EURA2007-järjestelmästä osoitteessa https://www.eura2007.fi/rrtiepa/haettaessa/projektikoodilla S10862 .	

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Kohderyhmänä hankkeessa olivat kaikkein vaikeimmin työllistyvät maahanmuuttajanaiset. Tähän ryhmään kuuluivat esimerkiksi lapsia kotona hoitavat naiset, joilla ei tästä johtuen ollut mahdollisuutta osallistua tavallisille kielikursseille sekä naiset, joilla oli maahanmuuton tai rankkojen elämäkokemusten aiheuttamia muutoksia mielenterveydessä.

Hankkeen tavoitteena oli kehittää maahanmuuttajanaisten sosiaaliseen vahvistamiseen ja suomen arkikielen opettamiseen pohjautuvaa mallia ja tehdä siitä matalan kynnyksen kieli- ja kotoutumismalli SOVAKI. Jo ennen hanketta oli alueella järjestetty erilaisia vertaisryhmiä ja matalan kynnyksen kieli- ja kotoutumiskursseja, mutta näiden työtä ei ollut dokumentoitu tai vaikutuksia arvioitu eikä vastaavaa mallia ollut kehitetty. Tavoitteina olivat osallistujanaisten sisäisen vahvuuden ja itsearvostuksen kasvu sekä kykyjen lisääntyminen, itsensä paikantaminen suhteessa ympäristöön ja aktiivinen toimijuus. Ohjauksen avulla synnytettiin myös toisen polven työ- ja oppimisnäkyjä voimaantuvien ja työelämään suuntautuvien naisten lapsille.

Ydintoimenpiteet ja kehitetyt mallit

SOVAKI-malli

Hanke järjesti SOVAKI (sosiaalisen vahvistamisen ja kielen alkeet) -kursseja, joille osallistui maahanmuuttajanaisia, joilla ei jostain syystä ollut mahdollisuutta osallistua tavallisille kielikursseille. Kurssilla kieltä opeteltiin toiminnallisten ja vuorovaikutteisten menetelmien avulla. Kurssilaisia ohjattiin kokonaisvaltaisesti ja he saivat suomenkielen perustaitoja sekä tietoa yhteiskunnan toiminnasta ja työelämän mahdollisuuksista. Tavoitteena oli ehkäistä yksinäisyyttä ja mahdollisia mielenterveysongelmia sekä syrjäytymistä tarjoamalla sosiaalisia kontak-

teja ja mielekästä tekemistä. Tarkoituksena oli myös estää maahanmuuton alkuinnostuksen laantumista motivoimalla osallistujia esimerkiksi toiminnallisen kielenopiskelun kautta. Kurssilaisten koulutukseen ja työhön pääsyä edistettiin antamalla valmiuksia ja kannustamalla kouluttautumiseen ja työpolun suunnitteluun sekä sosiaaliseen unelmointiin. Aluksi osallistujat haastateltiin yksilöllisesti heidän tilanteensa kartoittamiseksi ja lopuksi heille tehtiin yksilölliset jatkopolut. Useat naiset löysivät kurssin myötä toiselle, kielen oppimista syventävälle kurssille tai ammattiin tähtäävään koulutukseen. SOVAKI-mallissa ihminen nähdään kokonaisuutena ja sosiaalisen vahvistamisen lähtökohtana toimivat hänen omat voimavaransa. Näin ihminen voi itse valita, minkälaista toimintaa tarvitsee ja toteuttaa itse oman toimintakykynsä vahvistamisprosessin. Tämä edelleen aktivoi, motivoi ja saattelee muun alueellisen toiminnan piiriin sekä ohjaa oppimisen ja työllistymisen poluille.

Lastenhoito

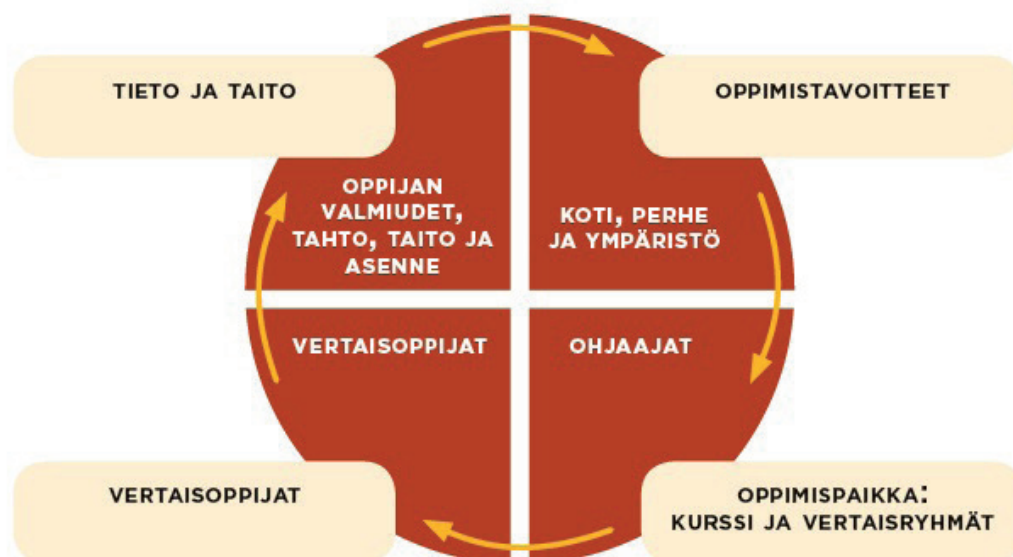
SOVAKI-kurssin aikana järjestettiin lastenhoitoa osallistujien 1-3-vuotiaille lapsille. Lastenhoito oli tavoitteellista – lapset opettelivat suomen kieltä, kädentaitoja, ryhmässä toimimista ja vastaavia taitoja. Vanhempien kanssa käytiin kasvatust keskusteluja ja keskusteltiin lastenhoidosta. Näin tuettiin perheiden hyvinvointia kokonaisuudessaan. Perheiden toiveet ja kulttuuriset perinteet otettiin huomioon lastenhoidon järjestämisessä. Tuloksena lasten kotoutumisprosessi edistyi, kieli kehittyi ja vanhempien luottamus suomalaiseen päivähoitojärjestelmään kasvoi.

Vertaisryhmätoiminta

Avoimissa vertaisryhmissä lisättiin naisten hyvinvointia, jaettiin tietoa ja vahvistettiin elämänhallintaa. Heitä opastettiin henkilökohtaisesti liittyen oman asuinalueensa työ- ja harrastusmahdollisuuksiin sekä palvelutarjontaan. Yksilö- ja sosiaaliohjauksen lisäksi toiminnallisissa ryhmissä käsiteltiin elämänhallintaan liittyviä teemoja. Ryhmiä vetivät kantasuomalaisen ja maahanmuuttajataustaisen ohjaajan muodostamat parit, mikä osoittautui hyväksi käytännöksi. Maahanmuuttotataustainen ohjaaja lisäsi luottamusta maahanmuuttajanaisissa ja kykeni välittämään myös hiljaista tietoa. Avoimeen ryhmään ei vaadittu ennakoilmoittautumista, eikä osallistumisesta näin tullut paineita. Kuitenkin ohjaajat kannustivat osallistumaan ja huolehtivat naisista yksilöllisesti esimerkiksi soittamalla perään ja kyselemällä kuulumisia, jos jotakuta ei näkynyt ryhmässä pitkään aikaan. Avointa toimintaa kuten työpajoja ja juhlia järjestettiin kulttuuri- ja vapaa-ajantilassa kantaväestön ja maahanmuuttajien yhteisenä toimintana. Näin eri väestöryhmien kanssakäyminen lisääntyi.

Verkosto

Olennaisena osana SOVAKI-mallissa oli vahva yhteistyöverkosto, jossa osallisina olivat eri maahanmuuttotyötä tekevät virastot, järjestöt ja oppilaitokset. Näin yhdistettiin kunnan, järjestösektorin ja vapaaehtoistyön voimavaroja naisten ja perheiden kotoutumisen edistämiseksi ja tuotiin eri alojen asiantuntijuus yhteen. Verkostojen kautta pohdittiin yleisellä tasolla ratkaisuja asiakasperheiden tarpeisiin ja verkostotapaamisissa jaettiin kokemuksia ja levitettiin hyviä käytäntöjä toimijoiden kesken.

Kuvio 9. SOVAKI-toiminnan oppimisprosessi kuvattuna. Lähde: Kruskopf 2012. Chili-hankkeen loppujulkaisu.

Kokemuksia ja suosituksia

Mallin vahvuutena oli se, että toiminta oli lähellä osallistujien omaa asuinalueita, mikä helpotti lasten kanssa liikkuvien naisten osallistumista yhdessä lastenhoidon kanssa. Toiminnassa joustettiin ryhmäläisten toiveiden mukaan ja kurssi oli ilmainen, jotta kaikilla olisi mahdollisuus osallistua. Vertaisryhmä ja SOVAKI-kurssi tukivat toisiaan niin että vertaisryhmässä oli mahdollista käsitellä opittuja asioita syvällisemmin. Toiminnassa hyödynnettiin paljon toiminnallisia ja taidelähtöisiä menetelmiä kuten käsitöitä, liikuntaa ja rentoutumista, kuvataidetta ja elokuvia. Nämä toivat uusia elämyksiä ja onnistumisen kokemuksia sekä toimivat myös terapeuttisena eheytyiskeinona. Myös ohjauksessa hyödynnetty työparityöskentely osoittautui hyväksi käytännöksi. Etenkin vierailut esimerkiksi kirjastossa, museoissa ja tapahtumissa kannustivat osallistujia aktiiviseen toimintaan yhteiskunnassa. Heitä kannustettiin myös seuraamaan ajankohtaisia asioita ja etsimään tietoa itsenäisesti.

SOVAKI-kurssin ansiosta naiset saivat rohkeutta käyttää kieltä, tietoa ympäröivän yhteiskunnan mahdollisuuksista ja taitoa ottaa selvää asioista. Heidän kielitaitonsa parani ja he saivat mahdollisuuksia sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Osallistujanaiset arvostivat kurssilla etenkin mahdollisuutta jakaa omia elämäkokemuksia ja tavata omaa elämäntilannetta ymmärtäviä ihmisiä. Ryhmän avulla he kokivat löytäneensä omia voimavarojaan, saaneensa neuvoja ongelmien ratkaisemiseksi ja mahdollisuuden vaikuttaa tilanteeseensa muiden avulla.

Hankkeen kokemusten pohjalta ja ohjausryhmälle ja työntekijöille suunnattujen haastattelujen perusteella Monika-Naiset liitto ry teki selvityksen yhteistyömallin kehittämisestä ja päätyi muun muassa seuraavansiin suosituksiin koskien kunta-järjestö-yhteistyötä:

- Eri osapuolten tulisi tietoisesti miettiä, minkälainen julkisen hallinnon ja järjestöjen roolijako tulee tulevaisuudessa olemaan ja miten työnjako hoidetaan ihmisten auttamiseksi.
- Yhteistyökumppaneiden välillä tulee vallita luottamus ja osapuolten tulee tuntea toisensa. Ainakin heidän tulisi kyetä keskustelemaan yhteisymmärryksessä ennen toiminnan alkua siitä, mitä tullaan tekemään. Jatkuva ja rakentava kommunikaatio ovat kaikille hyväksi yhteistyötä tehtäessä.
- Toimiessaan kumppanuussuhteessa viranomaistahojen kanssa järjestöillä tulee olla selkeä visio omasta roolistaan yhteistyössä. On hyvä tiedostaa, että rooliin ei välttämättä kuulu vakiintuneiden palveluiden ylläpitäminen, vaan toimiminen edelläkävijänä luoden uusia toimintakäytäntöjä ja pilottihankkeita toteuttaen. Itse ratkaisujen vakiinnuttaminen ja valtavirtaistaminen voi olla palveluntuottajan tehtävä.
- Monitoimijaisissa malleissa selkeät sopimukset ja työnkuvat sekä tuotettavan kokonaisuuden erittäin tarkka määrittely ovat tärkeitä, samoin säännöt siitä, milloin sopimus on mahdollista purkaa.

Toiminnan jatkuminen projektin päätyttyä

SOVAKI-toiminnan pohjaksi julkaistua Sosiaalisen vahvistamisen ja kielen oppimisen yhdistävä SOVAKI-toiminta maahanmuuttaneiden naisten voimannuttajana -käsikirjaa on levitetty sosiaaliviraston yhteistyökumppaneille ja muille verkostoille. Kehitettyä SOVAKI-mallia voidaan hyödyntää lasten ja perheiden palveluissa sekä maahanmuuttotyössä. Sitä voidaan soveltaa esimerkiksi leikkipuistojen, asukastalojen ja kulttuuritilojen kaltaisissa ympäristöissä. Hankkeen projektipäällikkö on sosiaaliviraston vakituinen työntekijä ja levittää mallia ja tietoa hankkeen jälkeenkin. Hanketiloissa on jatkettu maahanmuuttajanaisten kieliryhmätoimintaa opetusviraston toimesta. Sosiaaliviraston avulla Irakin naisten yhdistys on järjestänyt kurssilaisten lastenhoitoa ja vertaisryhmätoimintaa.

8.3 ONNI – Osaan, opin, onnistun

Maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen ja työllistymisen tukeminen

Projektin kesto	1.1.2009–30.4.2011
Kohdealue	Salon seutu
Rahoittaja	Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttaja	Salon seudun koulutuskuntayhtymä/Salon seudun aikuisopisto
Yhteyshenkilön nimi	Reija Kiviluoto
Puhelin	044 770 4532
Sähköpostiosoite	reija.kiviluoto@sskky.fi
Lisätietoja projektista Internetistä	http://www.sskky.fi/aikuisopisto/projektit/onniosaanopinonnistun/ Lisätietoa projektista löytyy myös EURA2007-järjestelmästä osoitteessa https://www.eura2007.fi/rrtiepa/ haettaessa projektikoodilla S10794.

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Projektin varsinaisena kohderyhmänä olivat Salon seudulla asuvat maahanmuuttajat, joilla on motivaatiota työllistyä. He olivat tulleet maahan työperäisesti tai olivat kotoutumis- ja työllistymisprosessissa. Lisäksi kohderyhmänä olivat ohjaus- ja neuvontatyötä tekevät tahot Salon seudun aikuisopistossa sekä muut ohjausta ja neuvontaa tekevät toimijat. Osaamisen tunnistamisen kehittämisen osalta kohderyhmänä olivat aikuisopiston tiimit ja osaamisen tunnistamisen kehittämiseen osallistuneet työyhteisöt.

Tavoitteena oli kehittää maahanmuuttajien kotoutumis- ja kielikoulutusta niin, että koulutuksen jälkeen mahdollisuudet työharjoitteluun ja työllistymiseen ovat mahdollisimman hyvät. Lähtökohtana oli tarve parantaa ja kehittää ohjaus- ja neuvontatyötä, osaamisen tunnistamisen menetelmiä, työllistymiseen ja työssä pysymiseen liittyviä käytäntöjä ja työkaluja sekä yksilöllistä kieli- ja ammattiopintojen suunnittelua, yhdistämistä ja toteuttamista. Erityisesti taustalla oli tarve osaamisen tunnistamisen menetelmien sekä ohjauksen ja neuvonnan kehittämiseen ja ohjauksen roolin vahvistamiseen.

Ydintoimenpiteet ja kehitetyt mallit

OSAAN-salkku

Hankkeessa kehitetyt osaamisen tunnistamisen materiaalit ja menetelmät kerätään OSAAN-salkkuun, jota kouluttajat voivat hyödyntää opiskelijan ohjauksessa ja koulutuksen suunnittelussa. Yleinen osa sisältää ohjeistusta ja tietoa hakeutumisvaiheen yleisestä ohjauksesta ja aikaisemmin hankitun osaamisen ja tutkinnon rinnastamisesta. Tämän lisäksi salkussa on esimerkiksi OSAAN-kuvakortteja pilottialoilta ja muuta kuvallista materiaalia opiskelijan osaamisen tunnistamista ja ohjausta varten. Kuvakortit helpottavat haastattelu- ja ohjaustilanteita, joissa pyritään tunnistamaan maahanmuuttajien osaamista, kiinnostuksen kohteita ja ammatillista suuntautumista. Kortteja voidaan hyödyntää myös opetuksessa ja poikkialaisia teemoja käsiteltäessä (esimerkiksi ergonomia). Kuvien avulla voidaan keskustella osaamisesta, työllistymistoiveista, eri ammanteista ja asenteista sekä tarkastella kielitaitoa. Kuvat ja niihin liittyvät otsikot ja kysymykset helpottavat asioiden käsittelyä kielitaidon ja sanavaraston ollessa vielä puutteellisia. Kuvien teemat kuvaavat ammattien keskeisiä tehtäviä ja erilaisia työtilanteita. Hankkeessa kehitetty alkuhaastattelulomake toimii opiskelijan ajan ohjauksen päiväkirjana.

OPIN-malli ja ONNISTUN-pilottikoulutus

Toimenpidekokonaisuuksien tavoitteena on ollut vahvistaa ohjauksen roolia kotoutumiskoulutuksen aikana ja erityisesti opintojen loppupuolella, jolloin ollaan siirtymässä työharjoitteluun ja työelämään tai kohti ammattiopin-toja. Lisäksi tavoitteena on ollut kehittää koulutusta työelämälähtöiseksi.

OPIN-mallin kehittämistyössä on ollut tavoitteena parantaa maahanmuuttajien mahdollisuuksia päästä ammatillisiin opintoihin ja sitä kautta parantaa omia työllistymismahdollisuuksiaan. Ammatilliseen koulutukseen pääsy estyy usein silloin, jos opiskelijan kielitaitoa ja osaamista on vaikea arvioida lyhyen haastattelun perusteella. Hankkeessa on pyritty lisäämään ohjauksen, kotoutumiskoulutuksen ja eri alojen kouluttajien ja TE -toimiston välistä yhteistyötä. Yhteistyön myötä opiskelijoiden osaamisesta, työkokemuksesta ja motivaatiosta on helpompi saada ajankohtaista tietoa. Ohjauksen keinoin voidaan myös valmentaa opiskelijaa ammatillista koulutusta ja valintatilaisuuksia varten, mikäli se on opiskelijan työllistymistä edistävää.

ONNISTUN-koulutuksen ensimmäisinä pilottialoina olivat puhdistuspalvelu- sekä sosiaali- ja terveysala, koska näillä aloilla oli hyvät työllistymismahdollisuudet. ONNISTUN-koulutukseen kuului suomen kielen opintoja kielitestivalmennuksineen, puhdistuspalvelualan opintoja, sosiaalialan opintoja, työelämä-tietoutta, työelämäsertifikaattiopintoja ja yhteiskuntatietoutta sekä yksilö- ja ryhmäohjausta kartoituksineen. Koulutuksissa huomattiin, että opiskelijoilta puuttui kokemusta ja tietoa myös muun muassa suomalaisesta työku- ltuurista, palkanmaksusta, ansioturvasta ja siitä, miten suomalaiset naiset selviävät ansiotyön sekä lasten- ja kodinhoidon yhdistämisestä. Pilottikoulutuksissa käytiin läpi myös kirjallista ja suullista asiointitaitoa, yleisiä työelämä-taitoja, ATK-taitoja, henkilökohtaisessa elämässä tarvittavia taitoja ja vuorovaikutustaitoja.

Työharjoittelupaikat valittiin huolella vastaamaan opiskelijoiden tavoitteita. Ennen harjoittelun alkua opiskelijoita valmennettiin ryhmä- ja yksilöohjauksessa tulevaan työtehtävään. Päähuomio kiinnitettiin työelämän pelisääntöihin, kunkin työharjoittelupaikan erityispiirteisiin, käytännön selviytymiseen esimerkiksi työmatkoista sekä opiskelijan itseluottamuksen kohottamiseen. Monet opiskelijat olivat työharjoitteluun lähtiessään epävarmoja kielitaidostaan, osaamisestaan ja selviytymisestään, joten valmennuksessa keskityttiin yksilöohjaukseen ja palautteen antamiseen. Opiskelija saattoi olla yhteydessä ohjaajaansa kaikissa ongelmatilanteissa ja myös rohkaista tarvittaessa, kun usko omaan osaamiseen alkoi hiipua.

Ryhmässä rohkaistiin myös tilapäisen työn vastaanottamiseen osana yksilöllistä ohjausprosessia. Lyhyet työsuhteet kestivät viikosta kuukauteen ja niille asetettiin omat oppimistavoitteet. Ohjaaja ei katkaissut yhteyttä opiskelijaan tämän työssäolon aikana ja lyhytaikaisen työllistymisen jälkeen opiskelija saattoi palata koulutukseen ja hyödyntää työssä oppimaansa. Tämäntyyppinen kosketus työelämään osoittautui hyödylliseksi lopullisen motivoitumisen ja sijoittumisen tai työllistymisen kannalta. Opiskelijan henkilökohtainen onnistuminen alkoi hiljalleen rakentua pienten onnistumiskokemusten sekä pysyvän ja jatkuvan ohjauksen kautta. Onnistumisetap-paina saattoivat toimia esimerkiksi positiivinen työharjoittelukokemus hyvine arvioineen, kielitestissä onnistu-minen, taloudellisten epäselvyyksien ratkeaminen tai terveydentilaan liittyvän ongelmatilanteen helpottuminen.

Lisäksi ohjaajat kävivät opiskelijan työharjoittelupaikalla vähintään kerran viikossa keskustelemassa opiskelijan ja työhön opastajan tai esimiehen kanssa. Lähestymiskynnys pidettiin mahdollisimman matalana, jotta ohjaaja voisi tarjota tukea ja antaa palautetta koko työharjoittelujakson ajan. Opiskelijat saivat palautetta työstään ja selviytymisestään myös ohjaajilta ja tuntuivat myös kaipaavan sitä. Koska ohjauksessa pyrittiin opiskelijan kannalta pysyvämpään ratkaisuun, kannustettiin opiskelijoita hankkimaan sopiva ammatillinen koulutus ja ammattipätevyys. Ryhmän opiskelijat sijoittuivat lopulta hyvin ammatilliseen koulutukseen.

Työnohjaus

Työnohjaus tarjosi opiskelijoille mahdollisuuden vertaisoppimiseen ja vertaistukeen sekä tehosti opiskelijan ohjausta työharjoitteluiden aikana. Oppimista ei tapahtunut vain omalla harjoittelupaikalla, vaan myös työnohjaustilanteissa, joissa opiskelijat jakoivat tietojaan ja kokemuksiaan saman alan eri tilanteista ja työharjoittelupaikoista. Kukin osallistuja sai kertoa omista työharjoittelukokemuksistaan, kuunnella toisten kokemuksia ja pohtia yhdessä työharjoittelussa ilmenneitä asioita ja erilaisia toimintavaihtoehtoja. Toiminnallisten menetelmien avulla opiskelijat kuvasivat sisäistä muutostaan. Suomalaiseen työyhteisöön meneminen ei ollut kaikille yhtä helppoa, sillä osa opiskelijoista ei luottanut omiin kykyihinsä, osaamiseensa ja kielitaitoonsa. Työnohjauksen aikana opiskelijat ilmaisivat sanoin ja toiminnallisin menetelmin itseluottamuksen kasvua, sisäistä prosessiaan ja voimaantumistaan. Kesän aikana opiskelijat kehittyivät niin, että siirtyminen ammatilliseen koulutukseen sujui joustavasti ja ennakkoluulot omaa selviytymistä kohtaan vähenivät huomattavasti. Ryhmämuotoinen työnohjaus on myös taloudellista toimintaa, kun yksittäiset käynnit työpaikoilla vähentyvät.

Yksilö- ja pienryhmäohjaus

Yksilö- ja pienryhmäohjauksen tavoitteena oli mahdollistaa kullekin opiskelijalle yksilöllinen oppimispolku ja prosessinomainen ohjaus koko koulutusajan sekä huolehtia opiskelijasta. Ohjaaja avusti työharjoittelupaikan hankkimisessa, antoi ammatinvalinnan ohjausta, ohjasi työharjoittelua ja auttoi hakemusten ja CV:n teossa. Toiset opiskelijat tarvitsivat apua elämänhallintaansa, raha asioidensa hoitoon sekä elämäntilanteensa selvittelyyn. Yksilöohjaus toteutettiin oppilaitoksessa ja työharjoittelupaikoilla kunkin hoidettavan asian pituisena, mieluummin useina tapaamisina ja kuin yhtenä tai muutamana ohjaus- ja järjestelykertana. Ohjauksessa esille tulleet asiat jäsenneltiin pienemmiksi osakokonaisuuksiksi ja osatavoitteiksi, jotta päätavoite ei tuntuisi liian vaikealta saavuttaa. Yksilö- ja pienryhmäohjauksessa pyrittiin etenemään pienin askelin ja teoin kohti omaa päätavoitetta korostamalla sitä, mitä tehdään nyt tai seuraavaksi. Ohjauksessa sallittiin myös tavoitteen muuttuminen ohjausprosessin aikana, mikäli jokin asia ei edennyt toivotulla tavalla.

Kokemuksia

Hankkeen kokemusten perusteella voidaan sanoa, että koulutuksen aikana tapahtuvalla ohjauksella on maahanmuuttajaopiskelijan kohdalla erittäin suuri merkitys. Ohjauksen avulla voidaan ratkoa keskeisiä työllistymistä ehkäiseviä asioita ja vahvistaa opiskelijan valmiuksia edetä kohti koulutusta ja työllistymistä. Hankkeen avulla ohjaustyöhön liittyvä osaaminen ja siihen liittyvät käytännöt vahvistuivat oppilaitoksessa. Yhtenä ohjausmuotona kokeiltiin työharjoittelussa olevien ryhmämuotoista työnohjausta. Ryhmässä koetaan vertaisoppimista ja saadaan samalla kuulla kokemuksia erilaisista työpaikoista ja työyhteisöistä. Työnohjauksessa käsiteltiin myös työpaikan kirjoittamattomia sääntöjä ja mahdollisia konflikteja työyhteisössä. Ryhmämuotoinen työnohjaus on oppilaitoksen kannalta myös taloudellista toimintaa. Alakohtaiset työelämälähtöiset kotoutumiskoulutuksen ryhmät ovat hyvä keino parantaa opiskelijoiden valmiuksia ja ohjaavat opiskelijoita vahvasti kohti työelämää. Tiivis hankkeiden välinen yhteistyö ja hyvä yhteishenki rakensivat innovatiivista otetta kehitystyöhön mahdollistaen kaikkien kokemuksen hyödyntämisen.

Toiminnan jatkuminen projektin päätyttyä

Kehittämistyö jatkuu oppilaitoksessa kouluttajista muodostetun ryhmän toimesta koulutusjohtajan johdolla. Hyvien käytäntöjen jalkauttamiseksi on järjestetty työpajoja, joissa on yhdessä valittu parhaita toimintatapoja ja suunniteltu ohjauksen toteuttamista. Monikulttuurinen Salo -hanke jatkaa edelleen maahanmuuttajien kotoutumiseen, koulutuksen kehittämiseen ja työllistymiseen liittyvien asioiden kehittämistä Salon seudulla. Hankkeessa on muun muassa kehitetty mentorointiverskostoa alueelle. Lisätietoa tästä hankkeesta saa Internetistä osoitteesta: <http://www.sskky.fi/aikuisopisto/projektit/monikulttuurinensalo/>.

OSAAN KUVAKORTTI

Lähihoitaja/päiväkoti

Lähihoitaja/päiväkoti

1. Mitä kuvassa tapahtuu?
2. Mitä lapset oppivat?
3. Millainen tunnelma kuvassa on?

Ryhmäpohdintaa:
Miltä ryhmän toiminta vaikuttaa?
Mihin kiinnitätte kuvassa huomiota?

ONNI – osaan, opin, onnistun -hanke on saanut Varsinais-Suomen ELY-keskuksen myöntämää ESR-tukea.

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

SALON SEUDUN
AIKUISOPISTO

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kuva 2. OSAAN-kuvakortin etupuoli ja taustapuoli. Lähde: Reija Kiviluoto

8.4 Maahanmuuttajanuorten VaSkooli

Nuorten maahanmuuttajien koulutustakuumallin kehittäminen ja käyttöönotto Turun ja Salon seutukunnissa

Projektin kesto	1.4.2008–31.1.2011
Kohdealue	Turun ja Salon seutukunnat
Rahoittaja	Opetushallitus
Toteuttaja	Turun ammatti-instituutti
Yhteyshenkilön nimi	Matti Mäkelä
Puhelin	044 907 3166
Sähköpostiosoite	matti.makela@turku.fi
Lisätietoja projektista Internetistä	http://www.vaskooli.fi/maahanmuuttajat/
Lisätietoa projektista löytyy myös EURA2007-järjestelmästä osoitteessa https://www.eura2007.fi/rriepa/ haettaessa projektikoodilla S10202.	

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Hankkeen kohderyhmän muodostivat 15–25-vuotiaat maahanmuuttajanuoret, joilla ei ole päättötodistusta perusopetuksesta, joiden kielitaito ei vastaa toisen asteen opintojen vaatimuksia eikä välttämättä ole riittävä edes ammatilliseen koulutukseen valmistavaan koulutukseen, joilla on oppimisvaikeuksia tai elämänhallintaan ja motivaatioon liittyviä ongelmia, joiden opintomenestys on heikko ja ammatinvalinta selkiytymätön, jotka ovat vaarassa jäädä koulutuksen ulkopuolelle koulutusten välisissä nivelvaiheissa tai jotka ovat vaarassa keskeyttää toisen asteen opintonsa. Lisäksi kohderyhmään kuuluivat myös oppilaitosten opetushenkilöstö, opiskelijahuoltohenkilöstö ja asiakaspalveluhenkilöstö sekä nuorten vanhemmat, kolmannen sektorin toimijat, viranomaiset ja yritysten ja työmarkkinajärjestöjen edustajat.

Hankkeen tavoitteena oli kehittää maahanmuuttajanuorten koulutustakuumalli Turun ja Salon seutukuntiin. Malli perustuu eri toimijoiden ja organisaatioiden väliseen ammatilliseen yhteistyöhön, koulutusten ja uusien ohjaus- ja tukitoimien kehittämiseen, joustavaan työelämäyhteistyöhön, koulutuspaikkojen riittävyyden takaamiseen, vanhempien kasvatustakuun tukemiseen sekä oppilaiden elämänhallinnan lisäämiseen.

Ydintoimenpiteet ja kehitetyt mallit

Maahanmuuttajanuoren koulutuspolun kuvaaminen

Maahanmuuttajanuoren koulutuspolku saattaa olla melko monimutkainen ja viedä toiselle asteelle monen erilaisen alkeis- ja valmistavan koulutuksen kautta. Tieto eri koulutuksista oli sekä Turun että Salon seudulla ollut hajanaista. Ensimmäiseksi koulutuspolun kuvausprosessi tehtiin Turussa. Kun erilaiset koulutuspolut tehtiin näkyviksi, oli helpompi löytää myös eri koulutusten väliset kuilut, joihin nuori saattoi siirtymä- ja nivelvaiheissa pudota. Koulutuspolkujen kuvaamisessa olennaista oli kuvata myös pääsyvaatimuksia ja tavoitteita. Lisäksi ohjauspalvelut tuotiin selkeästi esille kuvauksissa. Koulutuspolun kuvausta on päivitettävä säännöllisesti, jotta se pysyisi ajantasaisena.

Siirtymä- ja nivelvaiheiden helpottamiseksi hankkeessa perustettiin nivelvaihe- ja tiedonsiirtotiimi, jonka tehtävänä on kehittää maahanmuuttajanuorten koulutuksia alueella, tehostaa yhteistyötä päällekkäisyyksien poistamiseksi, suunnitella uutta ohjaus- ja koulutusmateriaalia sekä nostaa esille maahanmuuttajanuorten koulutuspolkujen heikot lenkit. Tiimissä on edustus kaikista alueen maahanmuuttajakoulutusta tarjoavista oppilaitoksista, työvoimahallinnosta, Turun kaupungin nuorten ohjauspalveluista ja maahanmuuttajanuorten ohjaukseen ja ope-

tukseen osallistuvista kolmannen sektorin toimijoista. Tiimi laati hankkeen aikana kuvauksen, jossa jokaisen toimijan vastuu ja rooli on määritelty koulutuksen eri nivelvaiheissa. Tiimi toimii vieläkin.

Yhteinen haku valmentaviin koulutuksiin ja kielen arviointi yhteistyönä

Aiemmin koulutushaun tilanne oli Turun alueella sekava, kun maahanmuuttajanuoret hakivat useaan paikkaan opiskelemaan varmistaakseen sisään pääsyänsä edes johonkin koulutukseen. Tällöin sama hakija saattoi tulla valituksi useaan eri koulutukseen, eikä kukaan tiennyt, missä oppilaitoksessa hakenut nuori aloittaisi opiskelunsa. Tilanteen selkeyttämiseksi toteutettiin valmistavien koulutusten yhteinen haku, johon otettiin mallia valtakunnallisesta yhteishakujärjestelmästä. Uudessa haussa hakija täyttää vain yhden hakupaperin ja osallistuu vain yhteen valintakokeeseen, jonka piiriin kuuluvat kaikki alueen maahanmuuttajien peruskouluopintoja ja valmistavaa koulutusta tarjoavat oppilaitokset. Hakija ohjataan hänelle sopivimpaan koulutukseen. Yhteisen haun lisäksi oppilaitokset suunnittelivat myös yhteisen valintakokeen ja haastattelurunon, jota käytettiin kaikissa yhteisessä haussa mukana olleissa koulutuksissa.

Salon seudun yläkoulut ja ammattioppilaitokset tekivät yhteistyötä myös kielitaidon arvioinnissa toisen asteen koulutukseen hakeuduttaessa. Yhdeksännen luokan maahanmuuttajaoppilaille teetettiin kielikoe, jonka tulokset voidaan siirtää suoraan ammattiopiston S2-opettajalle, joka voi käydä tiedot yksilöllisesti läpi ennen kielitaidon kokonaisarviointia. Jos testi ylittää B1-ajan, opiskelijaa ei myöskään tarvitse kutsua enää erikseen ammattiopiston järjestämään kielikokeeseen, mikä helpottaa osaltaan haku- ja valintaprosessia.

Niille oppilaille, joiden suomen kielen taito oli puutteellinen vielä heidän aloittaessaan ammattiin opiskelun ja jotka tarvitsivat tästä johtuen enemmän tukea ja yksilöllistä ohjausta, kehitettiin Pehmeä lasku perustutkintoon -koulutusmalli. Malli kehitettiin ja sitä kokeiltiin hankkeen aikana Salon seudun ammattiopistossa. Tässä mallissa erityistukea tarvitsevat opiskelijat opiskelivat ammatillisen koulutuksen viisi ensimmäistä jaksoa omassa ryhmässään, jossa he saivat S2-opetusta. Tätä opetusta varten myös kehitettiin kuvallista materiaalia, jonka avulla esimerkiksi työkalujen nimien oppiminen käy helpommin, kun nimen voi suoraan yhdistää valokuvaan.

Etsivän nuorisotyön ja oppilaitoksen yhteistyö ohjauksen apuna

Opiskelijan kokonaisvaltaiseksi tukemiseksi tehtiin yhteistyötä etsivän nuorisotyön kanssa. Tarkoituksena oli saada kontakti nuoriin mahdollisimman varhain, ennen varsinaista hätää ja avun tarvetta. Etsivät nuorisotyöntekijät olivat mukana oppilaitoksen arjessa koko lukuvuoden vierailien opetusryhmissä ja järjestäen erilaisia ryhmäytymis- ja tutustumisharjoituksia sekä nuorten vanhemmille suunnattuja infotilaisuuksia nuorten palveluista. Nuorisotyöntekijät pitivät lisäksi Friends-tunteja, johon kuului toiminnallisesti toteutettua hyvinvointia tukevaa ja ahdistusta lievittävää ohjelmaa. Ohjelma toteutettiin selkokielisesti, kuvia hyödyntäen ja erilaiset kulttuuritaustat huomioiden. Ennaltaehkäisevän työn lisäksi nuorisotyöntekijät myös auttoivat nuoria erilaisissa arkisissa asioissa, kuten harrastusten tai asunnon etsimisessä. Kynnys lähestyä nuorisotyöntekijöitä ongelmatilanteissa oli matala, koska he olivat jo ennestään tuttuja.

Täsmävalmistava koulutus

Turun ammatti-instituutissa käynnistettiin sosiaali- ja terveysalan ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus sotevalma. Koulutuksella oli selkeä päämäärä, mikä näkyi myös tehtävissä niin, että keskusteluharjoitukset ja kirjoitustehtävät toimivat lyhyet raportit, liittyivät sisällöltään sosiaali- ja terveysalan aihepiireihin. Osana valmistavaa koulutusta tutustuttiin myös käytännön kieleen ja ammattiin. Opiskelijat kävivät harjoittelemassa alaa parin tunnin pätkissä. Harjoittelu aloitettiin heti valmistavan koulutuksen alusta lähtien ja se oli luonteeltaan jatkuvaa, joka viikko samaan aikaan toistuvaa. Koko koulutuksen ajan kestävä harjoittelu toimi omalta osaltaan arvioinnin välineenä. Sen avulla opettajat pystyivät arvioimaan opiskelijoiden soveltuvuutta alalle. Koska alalle hakevien pääsykoe oli kielellisesti niin haastava, että monien maahanmuuttajataustaisten tie alalle katkesi sen takia, ei sotevalman opiskelijoilta vaadittu erillistä pääsykoetta. Sen sijaan soveltuvuutta alalle arvioitiin koulutuksen ajan ja sitä mittasivat myös työpaikkaohjaajat harjoittelupaikoilla sekä ammatilliset opettajat opettaessaan alan perusteita. Vuoden kestävä koulutus antaa jo hyvän kuvan hakijan motivaatiosta.

Omana kokeilunaan toimi myös hankkeen jälkeenkin jatkunut satutuntien järjestäminen päiväkodeissa. Päiväkodeissa on tarvetta satujen lukemiseen eri kielillä, joten täsmävalmistavan koulutuksen opiskelijat käyvät lukemassa satuja omalla äidinkielellään tietyn kieliryhmän lapsille. He keskustelevat saduista sekä suomeksi että kyseisellä kielellä. Näin sekä lasten että opiskelijoiden kielitaito kehittyy ja opiskelijat myös pääsevät yhdistämään oman äidinkielen ja suomen kielen käyttöä. Päiväkotien toiveiden mukaan opiskelijat ovat myös pitäneet kaikille lapsille opetushetkiä omaan kulttuuriinsa liittyen.

Perusopetuksen johdanto-opinnot ja non-stop sisääntulokielikurssi

Peruskoulun loppuvaiheessa maahan muuttaneiden tilanteen parantamiseksi kehitettiin myös valmistavan opetuksen jatkoryhmä nimeltään Perusopetuksen johdanto-opinnot eli POJO. Osa peruskouluiän loppuvaiheessa saapuneista nuorista ei voinut siirtyä valmistavan opetuksen jälkeen tavalliseen perusopetusluokkaan tai maahanmuuttajien tuettuun opetukseen, koska heidän koulunkäyntitaustansa oli joko hyvin puutteellinen tai täysin olematon, samoin heidän luku- ja kirjoitustaitonsa. POJO-ryhmässä kehitettiin kielitaitoa ja kartutettiin sanavarastoa tavoitteena mahdollistaa perusopetuksen päättötodistuksen saaminen. Kaikki eivät kuitenkaan siirry perusopetukseen, vaan osa siirtyi ammattiin valmistavan koulutuksen kautta toiselle asteelle.

Joustavan aloituksen suomen kielen opetuksen JASKO-kurssilla puolestaan opeteltiin suomen kielen alkeita. JASKO-kurssin tarkoituksena oli, toimia vain opintojen sisääntulokurssina, jolta opiskelija siirtyisi mahdollisimman nopeasti johonkin pidempikestoiseen koulutukseen. Tämä tehtiin selväksi myös opiskelijoille. Tästä syystä myös ohjauksen merkitys korostui. Koulutus toteutettiin viikoittaisina moduuleina ja non-stop-opiskeluna, jolloin opiskelija saattoi hypätä mukaan missä vaiheessa tahansa sisäänoton tapahtuessa aina viikon alussa. JASKO-kurssin tyyppinen opetus tarvitsee sopivia opetustiloja ja avustajien työpanosta, jotta opiskelijoita voidaan auttaa heidän oman lähtötasonsa ja etenemistähtinsa puitteissa eriyttämään ryhmää tarpeen mukaan.

Kokemuksia

Hankkeen aikana kehitetyt uudet koulutukset ja niiden profilointi kohderyhmän mukaan koettiin toimiviksi käytännöiksi, samoin työharjoittelun laajentaminen alkeiskielikoulutuksiin. Myös S2-opetuksen integroiminen muuhun opetukseen ja samanaikaisopettajuus nähtiin hyvinä ratkaisuin. Nivelvaihteluihin työ oli vaikuttavaa ja alueellista yhteistyötä kehitettiin parempaan suuntaan. Kolmannen sektorin kanssa tehtiin yhteistyötä ja Martta-yhdistys esimerkiksi kävi opettamassa oppilaille käsityötaitoja. Kielikokeiden yhtenäistämällä oli tasa-arvoistava vaikutus, samoin opiskelun tueksi kehitetyllä selkokielimateriaalilla. Erilaiset opiskelijoiden ja opettajien tueksi kehitetyt ohjaus- ja tukimallit edesauttoivat elämänhallintaa ja oppimista.

Toiminnan jatkuminen projektin päätyttyä

Monet kehitetyt opetuksen ja ohjauksen käytännöt ja toimintamallit on saatu juurrutettua osaksi organisaatioiden normaalia toimintaa. Poikkihallinnollista työtä on jatkettu ja nuorisotyöntekijät ovat edelleen järjestäneet Friends-tunteja ja tukeneet konkreettisesti maahanmuuttajaopiskelijoita. Etsivä nuorisotyö on myös edelleen päivystänyt oppilaitoksen tiloissa. Tämän toiminnan jatkuminen on kuitenkin hieman epävarmaa etsivän nuorisotyön työmäärän kasvaessa. JASKO:n nimellä kulkeva kurssi jatkuu Turun kristillisessä opistossa, mutta sen sisältö ja järjestämismalli ovat muuttuneet. Kohderyhmänä ovat Turun vastaanottokeskuksen asukkaat, joten ryhmän heterogeenisuus ja vaihtuvuus vaikuttavat opetuksen sisältöön. Yhteisen haun toimintamalli valmistaviin koulutuksiin on jatkunut ja yhteinen haku on käytössä myös kahdessa vuoden kestävässä alkeiskoulutuksessa. Yhteisen hakuajan käytäntö on otettu käyttöön Turun seudun ammattistarteissa ja valmentavissa ja kuntouttavissa koulutuksissa. PLP-ryhmää on kokeiltu kaksi kertaa, mutta volyymit eivät ole olleet riittäviä sen jatkamiseksi. POJO-koulutus on jatkunut Turun iltalukiossa. Koulutusta on kuitenkin kohdennettu uudelleen etenkin niille opiskelijoille, joilla on peruskoulutus tai sen osia suoritettuna kotimaassaan. Hankkeesta saatuja tuloksia ja hyviä käytäntöjä on myös levitetty muualle Suomeen ja niitä on hyödynnetty esimerkiksi Oulussa.

8.5 Ohjausta ammattiin

Projektin kesto	1.8.2008–31.8.2011
Kohdealue	Kanta-Häme
Rahoittaja	Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttaja	Hämeenlinnan seudun koulutuskuntayhtymä / Koulutuskeskus Tavastia
Yhteyshenkilön nimi	Kaarin Allenius
Puhelin	050 443 7981
Sähköpostiosoite	kaarin.allenius@kktavastia.fi
Lisätietoa projektista Internetistä	https://www.kktavastia.fi/portal/koulutuskuntayhtyma/projektit/?p=53
Lisätietoa projektista löytyy EURA2007-järjestelmästä osoitteessa https://www.eura2007.fi/rtiepa/ haettaessa projektikoodilla S10064.	

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Hankkeessa kohderyhmänä olivat Kanta-Hämeen maahanmuuttajat ja vailla ammatillista koulutusta olevat nuoret, jotka olivat ammatillisen kouluttautumisen ja työllistymisen nivelvaiheissa sekä näiden ryhmien työpaikkaohjaajat.

Tavoitteena oli luoda kokonaisvaltaisia ohjauskäytäntöjä, joissa yhdistyy koulutusorganisaation ja kansalaisjärjestön osaaminen. Ohjausta toteutettiin henkilökohtaisena yksilöohjauksena, perheiden ohjauksena, pienryhmäohjauksena ja sähköistä ympäristöä hyödyntävänä ohjauksena. Ohjausta tarjottiin maahanmuuttajien ja nuorten lisäksi myös heidän työpaikkaohjaajilleen ja muille työyhteisön toimijoille. Hankkeella pyrittiin toimijoiden välisen yhteistyön lisäämiseen yli sektorirajojen, jotta ohjattava saisi sopivaa ohjausta mahdollisimman oikea-aikaisesti. Projektin alussa selvitettiin niitä tarpeita, joita kohderyhmällä on ja kartoitettiin esiin nousevia ohjauksen sisältöjä. Hankkeen loppuvaiheessa painotettiin kokemuksiin perustuen julkaisun ja ohjauspolkumallin kirjoittamista.

Ydintoimenpiteet ja kehitetyt mallit

Kokonaisuudessaan projektissa ohjattiin 160 henkilöä, joista 82 % oli maahanmuuttajataustaisia. Hämeen Setlementti ry:n kanssa tehtiin yhteistyötä, mikä mahdollisti esimerkiksi illalla tapahtuvan ohjauksen ja loi erilaisen kontaktin nuoriin kuin esimerkiksi viranomaistyö. Ohjausta tehtiin Ammattistartin, Tartu työhön -koulutuksen ja työvoimahallinnon nuorten ryhmän kanssa. Ammattistartti toimii juuri toiselle asteelle siirtymisen kriittisessä nivelvaiheessa. Vanajaveden Opiston kanssa tehtiin kotoutumiskoulutukseen liittyvää yhteistyötä. Opiskelijoiden kanssa tutustuttiin eri koulutusaloihin ja tehtiin jatkosuunnitelmia. Myös sosiaalista mediaa käytettiin varsinkin nuorten ohjauksessa. Nuoret saivat tutustua työ- ja vapaaehtoistoimintaan Setlementin kautta. Kodin ulkopuolinen ohjattu toiminta kuten juuri harrastustoiminta ja vapaaehtoistoiminta edesauttavat motivaatiotason ylläpitämistä esimerkiksi silloin, kun nuori joutuu odottamaan kauan työttömänä tai ilman koulutuspaikkaa. Opettajilla oli myös mahdollisuus konsultoida projektityöntekijöitä tai pyytää heitä samanaikaisohjaajiksi tunnilleen. Lisäksi valmistettiin työpaikkaohjaajille tukimateriaalia, jossa esiteltiin käytännön apuvälineitä heidän työnsä tueksi. Työpaikkaohjaajilla on tärkeä tehtävä osallistaa maahanmuuttajaa työyhteisössä ja huolehtia esimerkiksi siitä, että maahanmuuttaja ymmärtää työpaikan käytäntöihin liittyvää hiljaista tietoa.

Kokemuksia

Maahanmuuttajanuoriin oli helpompi saada kontakti ja heitä hakeutui enemmän ohjaukseen kuin vailla ammatillista koulutusta olleita nuoria, jotka muodostivat hankkeen toisen kohderyhmän. Aikuisen maahanmuuttajan ohjaus ammattia kohti onnistui parhaiten riittävän kotoutumiskoulutuksen kautta. Maahanmuuttajataustaisten naisten työllistyminen osoittautui vaikeammaksi kuin miesten ja heillä oli myös vähemmän koulutusta. Erityisesti pakolaisena Suomeen tulleet maahanmuuttajat tarvitsivat pitkäkestoista ja laaja-alaista tukea, etenkin jos heillä ei juurikaan ollut koulutusta lähtömaastaan. Kaikkein heikoimmassa asemassa olivat luku- ja kirjoitustaidottomat maahanmuuttajat. Heillä oli paljon osaamista muun muassa ruoanlaittoon, kodinhoitoon ja käsitöihin liittyen, mutta väyliä työelämään ei juurikaan ollut.

Projektin neuvontatyössä keskityttiin etenkin ilman koulutuspaikkaa jääneiden motivointiin sekä yhteishaus-
sa auttamiseen. Nuoret tarvitsevatkin enemmän tukea keväällä yhteishakujen aikaan ja ilman opiskelupaikkaa jääneet tarvitsevat ohjausta heti tulosten saavuttua. Ongelmaksi voi muodostua liian vaativaan koulutukseen hakeutuminen, joka johtaa koulutuksen keskeyttämiseen ja motivaation laskuun. Parhaiten koulutuksen keskeyttämistä ehkäistiin yksilönohjauksen ja läksyavun turvin. Ammattistartti osoittautui myös erittäin tarpeelliseksi. Edelleen tulisi pohtia myös sitä, miten kansalaisjärjestötoimintaa voitaisiin hyödyntää enemmän nuorten ja maahanmuuttajien työelämä- ja opiskelutaitojen sekä sosiaalisten verkostojen tukemisessa.

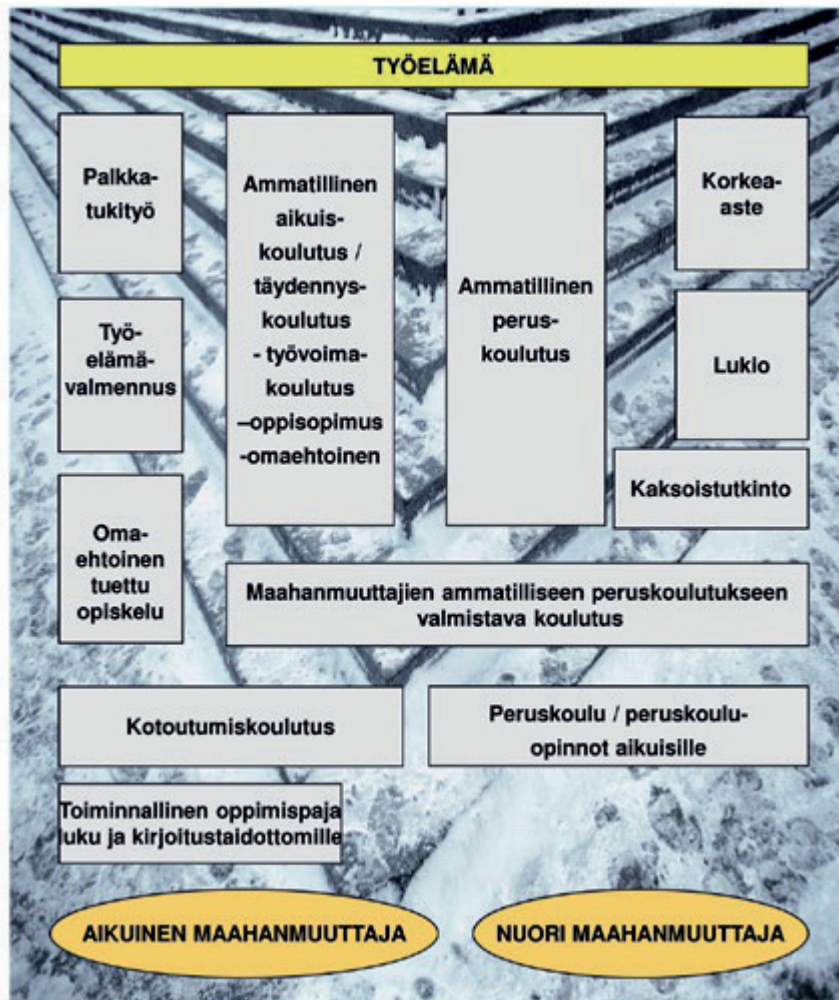
Suosituksia

- *Monipuolinen tuki.* Ohjattavat ovat voineet osallistua myös muihin Hämeenlinnan setlementin toimintoihin kuten suomenkielen kerhoihin, vapaa-ajan toimintaan ja vertaistukiryhmiin. He ovat voineet myös suorittaa tuettua työharjoittelua ja osa ohjattavista on saanut setlementin kautta vapaaehtoistyöntekijän tukihenkilökseen.
- *Koko perheen tukeminen.* Etenkin yhteisöllisissä kulttuureissa muiden perheenjäsenten tilanne vaikuttaa yhden jäsenen tilanteeseen. Kaikki perheenjäsenet yhdessä tai erikseen ovat tarvittaessa saaneet tukea ja ohjausta setlementistä. Tällöin esimerkiksi opiskelevan perheenjäsenen ei ole tarvinnut kantaa niin paljon huolta perheestä ja hän on voinut keskittyä paremmin opintoihinsa.
- *Joustavuus.* Olisi hyvä pystyä tarvittaessa sopimaan henkilökohtaisia ohjausaikoja lyhyellä varoitusajalla ja ilta-aikoina. Ohjausta on voitu antaa kertaluontoisesti tai tarvittaessa pitkäkestoisesti.
- *Kokonaisvaltainen tuki.* Monet ohjattavat ovat tarvinneet tukea ja ohjausta laajemmin kuin työhön ja opiskeluun liittyvissä kysymyksissä. He ovat saaneet ohjausta esimerkiksi terveysasioissa, käytännön asioiden hoitamisessa, harrastusten etsimisessä tai lastenkasvatukseen liittyvissä asioissa. Vaikeudet elämän eri osa-alueilla vaikuttavat opiskelu- ja työmotivaatioon ja vaikeuttavat keskittymistä niihin.
- *Aika.* Monet ohjattavat ovat tuoneet esille asian, että virastoissa ei ole aikaa kuunnella heidän asioitaan. Monessa ongelmatilanteessa asiaa onkin vienyt eteenpäin pelkästään se, että projektin ohjaajilla on ollut aikaa kuunnella ja keskustella ohjattavan kanssa.
- *Matalan kynnyksen toiminta.* Kaikille avoimesta kohtaamispaikasta oli helppo hakea ohjausta ja monet ohjattavat löysivätkin tiensä projektiin kohtaamispaikan kautta.
- *Henkilökohtainen ohjaus.* Ohjattaville annettiin henkilökohtaista ohjausta esimerkiksi opiskelutehtävien tekemisessä tai työnhakuun liittyvien asiakirjojen laatimisessa. Ohjeistusta kyettiin käymään rauhassa läpi yhdessä.
- *Ohjaus opiskelutaidoissa.* Puutteelliset taidot esimerkiksi lukemisessa ja kirjoittamisessa, matematiikassa, tietokoneen käytössä tai opiskelutekniikoissa vaikuttavat suoraan työllistymis- ja opiskelumahdollisuuksiin ja näiden taitojen kehittämiseksi annettiin sekä henkilökohtaista että ryhmäohjausta.

Toiminnan jatkuminen projektin päätyttyä

Hyviä käytäntöjä on otettu käyttöön ja nuorten ohjaamista koulutuksissa ja nivelvaiheissa toteutetaan jatkossakin yhteistyössä Setlementin kanssa.

Kuvio 10. Maahanmuuttajan polku kuvattuna alhaalta ylöspäin kohti työelämää. Lähde: Allenius ym. Ohjausta ammattiin -projektin loppujulkaisu. 2011. (Huom. Vuoden 2013 alusta voimaan tullut uusi laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta on korvannut työelämävalmennuksen toimenpidemuotona työkokeilulla.)

Maahanmuuttajien työllistyminen - Kansainväliset mallit työllistymispalveluiden kehittämisessä

Projektin kesto	1.10.2010–30.6.2012
Kohdealue	Pohjois-Savo
Rahoittaja	Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Toteuttaja	Itä-Suomen yliopisto
Yhteys henkilön nimi	Mari Pekkarinen
Puhelin	050 550 8315
Sähköpostiosoite	mari.pekkariinen@uef.fi
Lisätietoa projektista Internetistä	http://wanda.uef.fi/tkk/liferay/projektit/into/index.php
Lisätietoa projektista löytyy myös EURA2007-järjestelmästä osoitteesta https://www.eura2007.fi/rrtiepa/ haettaessa projektikoodilla S11426.	

Hankkeen kohderyhmä ja tavoitteet

Hankkeen kohderyhmään kuuluivat työllistymispalveluita tuottavat organisaatiot sekä työllistämispalveluita os-tavat ja tilaavat organisaatiot ja näiden henkilöstö. Tarkoituksena oli kehittää tuloksellisia työllistymispalveluita, jotka tukisivat maahanmuuttajien siirtymistä avoimille työmarkkinoille.

Tavoitteena oli tutustua muualla Euroopassa käytössä oleviin erityistyöllistymisen malleihin ja toimintatapoi-hin. Hyviä käytänteitä vertailtiin kansainvälisten opintomatkojen avulla ja kokemuksia vaihdettiin myös ulkomais-ten asiantuntijoiden vierailujen kautta.

Hyviksi havaitut mallit

Matching (Solna, Ruotsi)

Matching tarkoittaa työntekijän osaamisen sekä työpaikan ja työtehtävien kohtaannon varmistamista työhönval-mentajan avulla. Perusajatuksena työtavassa on toisiaan vastaavien parien muodostaminen työnhakijoista ja työpaikoista. Työhönvalmentajat pitävät yllä dokumentoitua työnantajaverkostoa ja tekevät yhteistyötä muodos-takseen verkostoista vakanssipankin. Työhönvalmentaja analysoi työtehtävän ja sen vaatimukset työntekijälle. Samoin hän arvioi työnhakijan muodollisen ja epämuodollisen osaamisen ja paketoii sen työnantajien vaateita vastaavaksi. Näin hänelle kertyy myös osaamispankki, jonka avulla hän kykenee markkinoimaan työnhakijoiden osaamisen työnantajille. Malli takaa työnantajalle nopean ja tuetun rekrytointikanavan. Työntekijä saa tukea myös työelämäänsä siirtymiseen ja siellä toimimiseen liittyen. Työhönvalmentaja myös etsii piilotyöpaikkoja ja räätälöi tarvittaessa uusia työtehtäviä. Hän hyödyntää myös työnhakijoiden omia verkostoja ja muodostaa uusia linkkejä jo työllistyneiden asiakkaiden kautta saaden tietoa työmarkkinoiden kehittämisestä.

Work Shadowing (Skotlanti)

Tämän palvelun avulla maahanmuuttajataustainen työntekijä pääsee tutustumaan uuden asuinmaansa työ-ympäristöihin sekä työtehtävien vaatimuksiin. Hän saa myös luotua itselleen verkostoja, suosituksia ja työko-kemusta. Work shadowingissa maahan muuttanut henkilö varjostaa ammattilaista tämän työpaikalla seuraten tämän työtä ja kokeillen työtehtäviä itse tämän valvonnassa. Työnvarjostaminen kestää 12 päivää jakautuen 6–12 viikon ajalle ja perustuen maahanmuuttajan omalle osaamiselle ja tarpeille. Työhönvalmentaja tukee sekä

varjostajaa että työyhteisöä käyden näiden kanssa yhdessä läpi varjostamisen tavoitteet ja ollen alussa mukana opastamassa. Tarvittaessa varjostamiseen voidaan liittää myös työn yhteydessä tapahtuvaa kielenopetusta ja työyhteisölle voidaan järjestää monikulttuurisuuskoulutusta. Maahanmuuttaja saa tutustua ammattilaisen työkuvaan ja voi tukea saaden kokeilla myös itse työtehtäviä. Hän saa varjostamisesta myös sertifikaatin. Mikäli hänellä itsellään kenties on jo kokemusta alalta, jonka työtehtäviä hän uudessa kotimaassaan seuraa, voi ammattilainen myös auttaa häntä tunnistamalla tämän osaamisen ja todentamalla sen uudessa maassa ymmärrettävällä tavalla. Työnantaja ei joudu tässä mallissa sitoutumaan pitkäksi aikaa, eikä se myöskään vaadi erillisen perehdytyksen järjestämistä, koska tarkoitus on lähinnä tarkkailla työntekoa.

Mentorointi (Tanska)

Mentorointi viittaa siihen, että toinen ihminen antaa aikaansa ja tietämystään toisen kasvun, tietämyksen ja taidon lisäämiseksi. Tanskassa maahanmuuttajien mentorointia on toteutettu sekä työhallinnon ostamana, sosiaalityöntekijöiden toteuttamana palveluna että vapaaehtoistyönä. Mentoritapa saa mentorilta vinkkejä, neuvoja ja kokemuksellista tietoa työelämään ja työnhakuun liittyen. Hän voi saada myös työnhakua helpottavia verkostoja. Oleellista on luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Hankkeen puitteissa kokeiltiin vapaaehtoismentorointia Kuopion Setlementti Puijolassa. Kolmen kuukauden mentorointikokeilun aikana mentorit muun muassa auttoivat maahanmuuttajataustaisia ansioluettelon päivittämisessä ja työhakemusten kirjoittamisessa. Kokeilua pidettiin onnistuneena ja etenkin tavoitteellistaminen nähtiin toiminnassa tärkeänä. Mentorit kykenivät auttamaan yksilöllisissä asioissa viranomaistahoja paremmin ja myös nopeammin kiireellisissä asioissa.

Osallistumisen tikapuut (Rotterdam, Hollanti)

Osallistumisen tikapuilla maahanmuuttajat etenevät palkkatyöhön neljän väliportaan kautta. Ensin heitä tuetaan epäviralliseen kanssakäymiseen muiden kanssa. Tämän jälkeen maahanmuuttaja saa kaupungin myöntämän ilmaiskortin, jonka avulla hän voi käyttää kunnallisia urheilu- ja harrastuspalveluita. Tämän jälkeen siirrytään jo työtehtävien tekemiseen vapaaehtoistyössä tai työharjoittelussa. Avoimille työmarkkinoille työllistymistä tuetaan palkkatuella. Hollannissa myös esimerkiksi kotoutumisen tukimateriaali on saatavilla ainoastaan maan omalla kielellä, jotta maahanmuuttajat oppisivat terminologian maan omalla kielellä. Työnhakijoille on myös asetettu tietty viikkotuntimäärä, jonka ajan heidän tulee aktiivisesti edistää omaa työllistymistään ja aktiivisuus pitää myös osoittaa dokumentein. Yksinhuoltajille tuntimäärä on 13 ja muille 20.

Skotlannissa hyödynnettiin myös portaikkomaista etenemistä työharjoittelupaikoissa. Matalan tason harjoittelupaikkoja olivat kierrätyskeskukset, joissa harjoiteltiin sosiaalisia taitoja ja kieltä. Seuraavan tason harjoittelupaikoilla pystyttiin esimerkiksi suorittamaan tarvittavia työ- ja turvallisuuskortteja. Ylimmällä tasolla olivat ammatillista osaamista lisäävät työpaikat, joissa oli mahdollista suorittaa myös osatutkintoja. Lisäksi Skotlannissa maahanmuuttajia pyritään kiinnittämään alueeseen ja kulttuuriin järjestämällä opintomatkoja lähialueille, museoihin ja historiallisiin kohteisiin. Kulttuuritapahtumiin osallistuminen havainnollistaa skotlantilaista elämäntapaa ja tarkoituksena on skottilaisuuden sisäistäminen peilaamalla vierailuja omiin kulttuurisiin lähtökohtiin.

Kalenteri kielenopetuksen tukena

Ylä-Savon ammattiopistossa kokeiltiin kalenterien käyttöä osana maahanmuuttajien suomen kielen opetusta. Opiskelijoille annettiin koulutuksen yhteydessä kalenteri, johon heidän tuli joka päivä kirjoittaa jotain. Merkityt juhlapäivät ja liputuspäivät innostivat opiskelijoita pohtimaan suomalaista kulttuuria ja ruotsinkieliset tekstit toivat esiin Suomen kaksikielisyyden. Kalenteri selkeytti myös länsimaista aikakäsitystä niille, joille se oli vieras. Viikonpäivät, kuukaudet, numerot ja järjestysluvut tulivat kalenterin avulla luonnolliseksi osaksi sanavarastoa ja sen avulla harjoiteltiin myös puhumista selvittämällä esimerkiksi toisten syntymäpäiviä. Kalenterin rajattu tila piti huolen siitä, että kirjoitustehtävät eivät asettaneet liian suuria vaatimuksia ja kalenteri lisäkin selvästi opiskelijoiden innokkuutta kirjoittaa.

Migration Policy Toolkit

Skotlannissa COSLA (Convention of Scottish Local Authorities) on kehittänyt maahanmuuttopolitiikan työkalupakin maahanmuuton strategisen suunnittelun tueksi. Se auttaa kuntia ja niiden yhteistyökumppaneita ymmärtämään väestönkehityksellisiä haasteita alueellaan sekä huomioimaan maahanmuuttokysymykset osana strategisen suunnittelun ratkaisuja. Työkalupakki koostuu neljästä eri osa-alueesta, joiden kautta maahanmuuton strategisia linjauksia tarkastellaan. Näitä ovat:

1. Alueellisten demografisten haasteiden ymmärtäminen
2. Alueella jo olevien maahanmuuttajayhteisöjen hahmottaminen
3. Yleisen alueen tarpeisiin soveltuvan maahanmuuttostrategian luominen
4. Maahanmuuttoon liittyvien poliittisten vaihtoehtojen ja kehitystä tukevien indikaattorien tunnistaminen

9 Hyvät käytännöt ja haasteet

Edellä esitellyissä hankkeissa on kehitetty monenlaisia hyviä käytäntöjä ja uudenlaisia toimintamalleja. Niissä on kuitenkin myös tunnistettu haasteita ja tulevaisuuden tarpeita, joihin ei vielä ole kyetty vastaamaan tai jotka vaativat edelleen työstämistä. Näihin tunnistettuihin tarpeisiin on viitattu hankkeiden esille tuomissa suosituksissa ja ne voivat osaltaan toimia pohjana myös tulevan rakennerahastokauden hanketyölle.

Selkeänä haasteena alkavalla rakennerahastokaudella näyttäytyy edelleen maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Tähän liittyy esimerkiksi hankkeissa mainittu tarve vieraskielisille hygieniapasiteeteille sekä suositus valtakunnallisesti yhtenäisistä kielikoejärjestelyistä ja kielikokeeseen liittyvien korvaavuuksien uudelleen pohtimisesta. Esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen pääsy saattaa olla maahanmuuttajille turhankin hankalaa. Tätä ongelmaa voitaisiin helpottaa räätälöimällä koulutuksia ja kehittämällä niiden sisälle kielellisiä tukirakenteita. Suunnitelmallinen ohjaus, jonka puitteissa voidaan kartoittaa kokonaisvaltaisesti henkilön koulutustausta, ammatillinen osaaminen, kielikoulutustarpeet sekä tutkinnon rinnastamis- ja täydennystarpeet ja eri työllistymisvaihtoehdot, on edelleen lisäpanostuksen tarpeessa. Osaamisen tunnistamista kehittämällä koulutus voidaan myös oikeasti pohjata aiempaan osaamiseen.

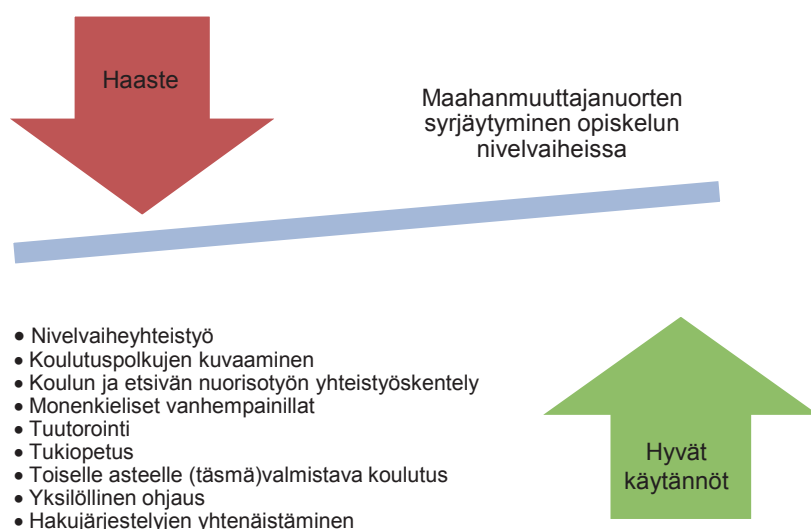
Monialaista yhteistyötä kaivattaisiin yhä edelleen lisää esimerkiksi suunnittelutyön osalta. Kansalaisjärjestötoimintaa voitaisiin hyödyntää aiempaa enemmän maahanmuuttajien työelämä- ja opiskelutaitojen kartuttamisessa. Hankkeiden suosituksissa on kuitenkin peräänkuulutettu myös selkeää roolijakoa eri sektoreiden välille monitoimijaisissa malleissa. Tarkasti määritellyt työnkuvat ja sopimukset sekä selkeä visio omasta roolista edesauttavat toimivaa yhteistyötä. Kolmannelta sektorilta löytyisi myös monimuotoisuusosaamista, jota voitaisiin hyödyntää paremmin, sillä monikulttuurisille työyhteisökoulutuksille on nähty lisääntyvää tarvetta, samoin yleisen asenneilmapiirin muokkaamiselle. Hankkeissa on järjestetty erilaisia avoimia yleisötilaisuuksia tarkoituksena esitellä erilaisia kulttuureja valtaväestölle. Etenkin valtaväestöön kuuluvia miehiä on kuitenkin ollut hankala saada osallistumaan, mikä viittaa siihen, että asenneilmapiirin eteen olisi hyvä vielä tehdä töitä.

Myös tarve mentorointi- ja tukihenkilötoiminnan kehittämiseksi on tunnistettu. Osassa hankkeita tätä toimintaa on jo kehitetty, mutta esimerkiksi yrittäjille suunnattua tukitoimintaa kaivattaisiin lisää. Yrittäjyys olisi myös hyvä tuoda aiempaa selkeämmin esiin uravaihtoehtona ja tietoa yrittäjyydestä tarjota jo maahanmuuttajakoulutuksen alkuvaiheessa. Akateemisille maahanmuuttajille puolestaan kaivataan juuri heille räätälöityä työelämään ohjaavaa koulutusta ja ylempien taitotasojen kielikoulutusta. Myös ohjatut työkokeilut ovat osoittautuneet tärkeiksi ja vielä enemmän panostusta kaivattaisiin työnohjaukseen ja työhön perehdyttämiseen liittyen. Osaamisen tunnistamista ja kielen oppimista voitaisiin myös aiempaa enemmän yhdistää työharjoitteluihin ja käytäntöön.

Seuraavassa kuvataan esiteltujen hankkeiden pohjalta sitä, minkälaisia tyypillisiä haasteita liittyy maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolkujen luomiseen. Lisäksi nostetaan esille erilaisia hyviä käytäntöjä, joiden avulla näihin haasteisiin on hanketoiminnan puitteissa pyritty vastaamaan. Näin luodaan kokonaiskuvaa siitä, minkälaisia teemoja kuluneella rakennerahastokaudella toteutetut ESR-rahoitteiset maahanmuuttajahankkeet ovat käsitelleet.

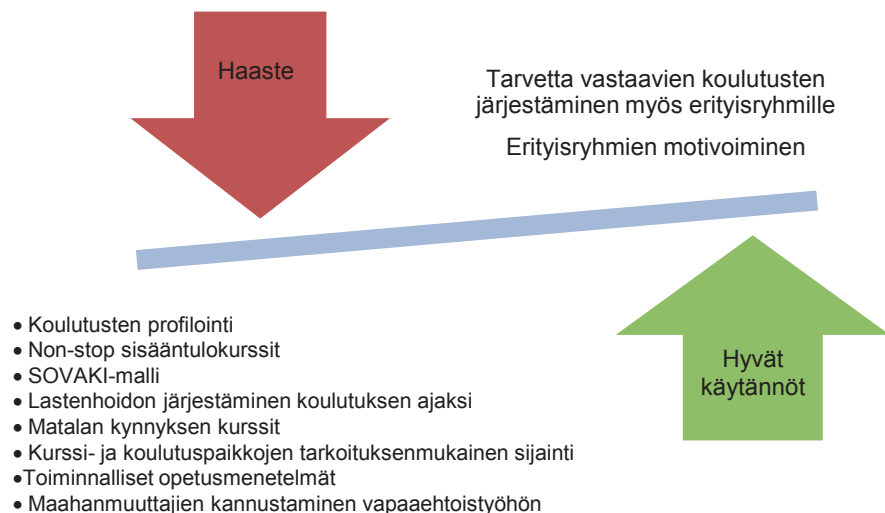
Syrjäytymisen ehkäisy ohjauksen ja tuen avulla

Nuorten maahanmuuttajien kohdalla selvänä ongelmana näyttäytyvät koulutuksen nivelvaiheet, joissa puutteellisen peruskoulutuksen saanut ja elämänhallinnassaan ongelmia omaava nuori helposti syrjäytyy. Tähän haasteeseen voidaan vastata kehittämällä nivelvaiheyhteistyötä, selkiyttämällä ja yhtenäistämällä koulutuksiin hakemisen käytäntöjä ja joustavoittamalla opintoja ja niihin sisäänpääsyä. Koulutustakuu tulisi saada toimimaan myös maahanmuuttajanuorten kohdalla. Mitä vaikeampi elämäntilanne nuorella on, sitä enemmän hän tarvitsee myös ohjausta ja tukea opinnoissaan ja myös opiskelujen ulkopuolisessa elämässä. Olisi tärkeää, että myös vanhemmilla olisi mahdollisuus auttaa nuorta ammatinvalinnassa ja koulutuksellisissa ratkaisuissa. Etenkin kielitaidon puutteesta johtuen maahanmuuttajanuorten vanhemmilla ei kuitenkaan ole samanlaisia mahdollisuuksia hankkia tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä. Myös vertaistuen merkitystä korostetaan koulumaailmassa, jossa on kehitetty tuutorointi- ja muuta vertaistoimintaa. Sosiaalisilla suhteilla on merkittävä rooli nuoren integroitumisessa kouluyhteisöön ja suomalaiseen kulttuuriin ja ne myös ehkäisevät syrjäytymistä.

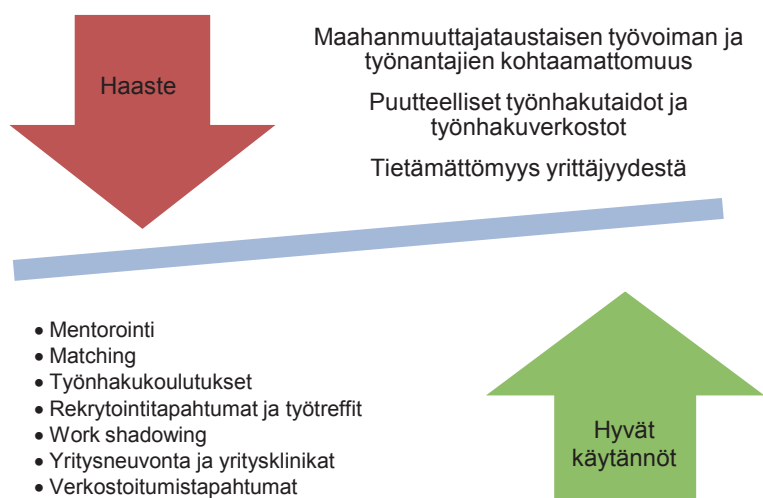
Matalan kynnyksen toimintaa ja koulutusten profilointia

Aikuisten maahanmuuttajien koulutuksessa haasteena on eri koulutusten ja erilaisten opiskelijoiden profiloiminen. Maahanmuuttajat ovat koulutustaustaltaan ja opiskeluvalmiuksiltaan niin erilaisia, että koulutusten räätälöinnissä voidaan törmätä resurssipulaan ja pahimmassa tapauksessa maahanmuuttaja joutuu koulutukseen, joka ei vastaa hänen tarpeitaan. Esimerkiksi pelkällä suomen kielen peruskurssilla ei saa riittäviä valmiuksia työllistyä korkeakoulutusta edellyttäviin tehtäviin, joissa vaaditaan myös korkeamman tason kielitaitoa. Jos työtömälle maahanmuuttajalle vielä tarjotaan esimerkiksi saman peruskurssin suorittamista toistamiseen, on tilanne hyvin epämotivoiva. Kaikilla maahanmuuttajilla ei kuitenkaan ole käytännössä edes mahdollisuutta osallistua koulutukseen. Ongelma syntyy, kun vaikkapa lapsia kotona hoitavat naiset eivät saa mahdollisuutta osallistua suomen kielen kursseille edes peruskielitaitoa hankkiakseen. Tällaiset erityisryhmät passivoituvat muita helpommin ja heidän aktivoimisensa tulee jatkossakin olemaan haasteellista.

Työllisyyden edistäminen ja yrittäjyyteen kannustaminen

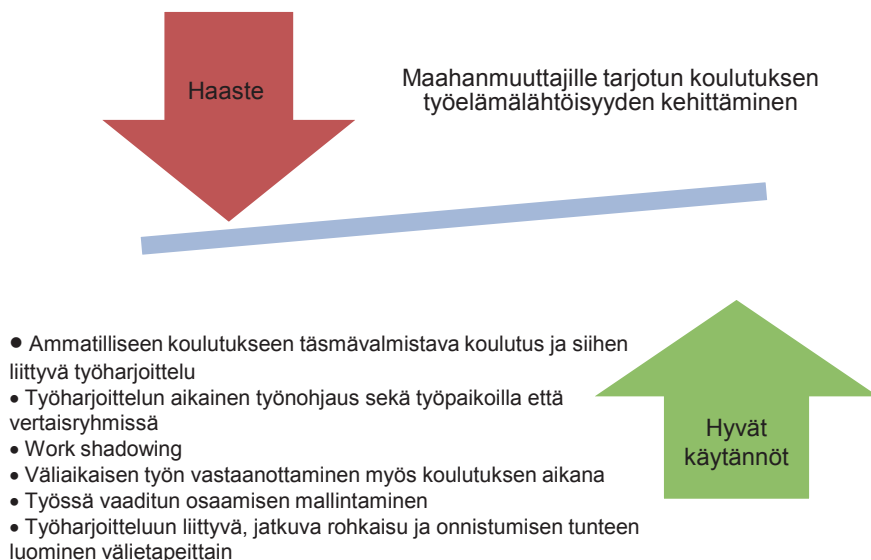
Maahanmuuttajataustainen työvoima ei välttämättä kohtaa työvoimaa etsivien työnantajien kanssa, koska maahanmuuttajilla ei välttämättä ole tarvittavaa tietämystä työnhausta. Työnhaku Internetissä voi olla vaikeaa ja esimerkiksi piilotyöpaikkojen käsite vieras. Yrittäjyys on selkeästi noussut merkittäväksi maahanmuuttajien työllistymisvaihtoehdoksi. Yrittäjäksi ryhtymistä pyritään tukemaan kehittämällä erilaisia mentorointi-, neuvonta- ja tukimalleja. Maahanmuuttajille pyritään myös luomaan mahdollisuuksia verkostoitumiseen erilaisten tapahtumien avulla.

Maahanmuuttajakoulutuksen työelämälähtöisyys

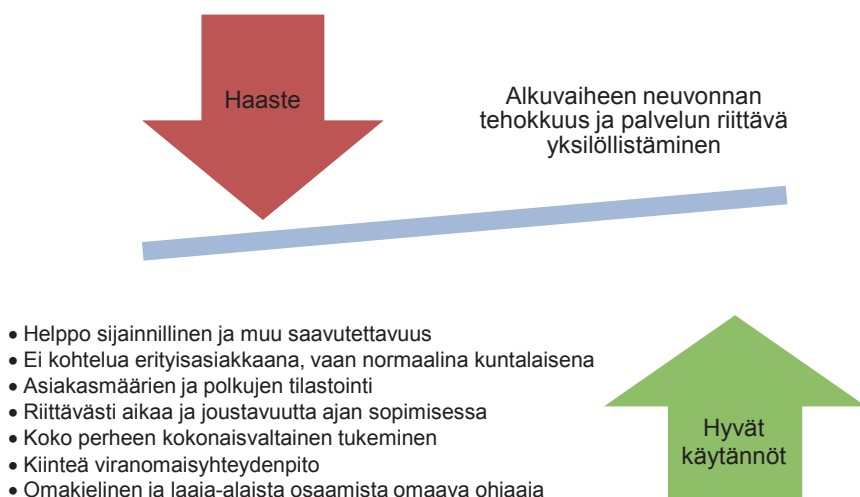
Koska maahanmuuttajilla voi olla hyvinkin vähäinen tietämys koskien suomalaista työelämää ja siihen liittyviä mahdollisuuksia, on tärkeää liittää työelämävalmennusta ja -tietoutta jo heti ensimmäisiin koulutuksiin, joihin maahanmuuttaja osallistuu. Jo alkeiskielikursseilla voidaan käydä tutustumassa työelämään tai työharjoittelussa. Myös erilaiset ammattistartit ja täsmävalmistavat koulutukset auttavat tekemään ratkaisuja oman uran ja ammatillisten kiinnostusten suhteen. Työharjoittelun ohella on hyvä tukea myös muuta tilapäisen työn vastaanottamista, jotta myönteiset kokemukset työelämästä lisääntyisivät. Maahanmuuttajaa ei pidä jättää ohjauksen tai koulutuksen ulkopuolelle tällaisen työnteon takia. Monet tarvitsevat työharjoittelun aikana jatkuvaa ohjausta, kannustamista ja rohkaisua luottaakseen omiin kykyihinsä. Tässä auttavat ohjaajien ohella erilaiset vertaisryh-

mät ja -tuutorit. Koulussa- ja työssäoppimisen yhdistämisessä voivat auttaa myös erilaiset työn vaatimia taitoja kuvaamiseen kehitetyt mallit ja kartoitukset. Jo koulutukseen liittyen voidaan tehdä kartoitus siitä, minkälaista kielellistä ja muuta osaamista tietyssä ammatissa tarvitaan ja kuvata näiden taitojen hankkimiseen tähtäävä prosessi.

Alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta

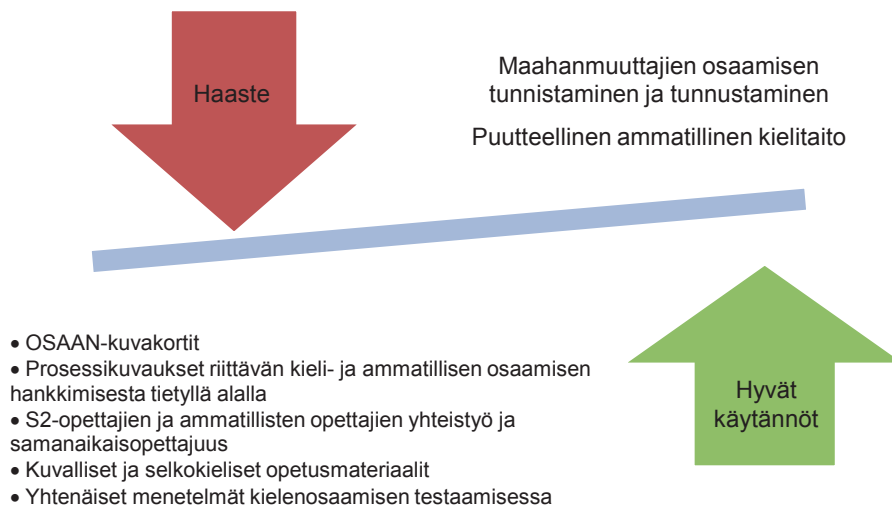
Maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjauksessa haasteeksi muodostuu ohjauksen riittävän yksilöllisyyden takaaaminen ja asiakkaan omien tarpeiden ja toiveiden huomioiminen. Ohjauksen tulisi olla helposti saavutettavaa ja joustavasti tavoitettavaa. Kaikki maahanmuuttajat eivät koe tarvitsevänsä ohjausta, mutta kaikilla on siihen kuitenkin oikeus. Ohjauksen avulla luodaan yhdessä suunnitelma, jonka avulla maahanmuuttaja integroituu suomalaiseen yhteiskuntaan. Palvelu on hyvä pitää melko neutraalina, sillä monet maahanmuuttajat suhtautuvat taustojensa takia varauksellisesti viranomaistoimintaan. Vaikka palvelu olisi neutraalia "ei-viranomaistoimintaa", josta ei kerätä virallista rekisteriä, on hyvä silti seurata ja tilastoida asiointimääriä ja asiakkaiden polkujen toteutumista. Olisi tärkeää, että asiakkaat saisivat palvelua omalla kielellään ja ohjaajat olisivat osaavia ja kokeneita, sillä heiltä vaaditaan paljon tietämystä uuteen maahan muuttamisen ongelmista ja erilaisten viranomaisten ja muiden tahojen tarjoamasta avusta. Asiakkaaseen ei kuitenkaan tule suhtautua erityisasiakkaana, vaan normaalina kuntalaisena, jota autetaan itse huolehtimaan omista asioistaan. Koska omakielistä palvelua on vaikea taata kaikilla alueilla, on asia pyritty ratkaisemaan toteuttamalla Internetin kautta toimivia ohjausratkaisuja.

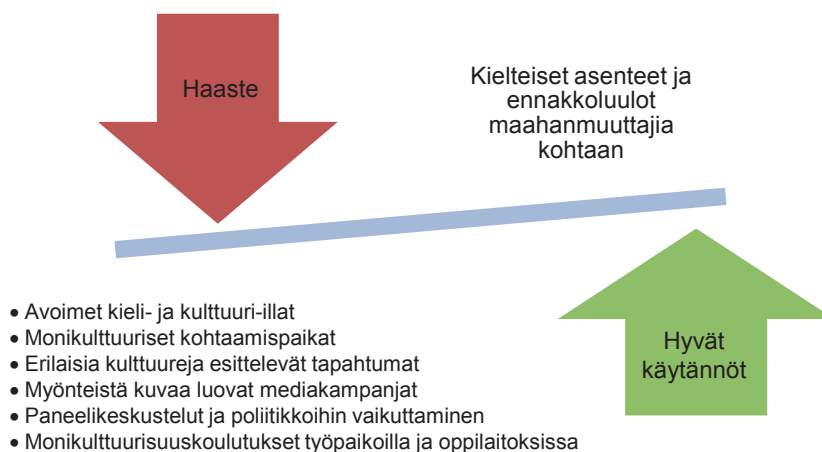
Osaamisen tunnistamisen ja ammatillisen kielitaidon haasteet

Puutteelliset kielitaidot ja erilaiset koulutustaustat ja -käytännöt johtavat siihen, että maahanmuuttajien osaamista ei välttämättä tunnisteta. Kotimaassa hankitun tutkinnon sisällöstä ei välttämättä ole selvyyttä, mikä hankaloittaa tutkinnon tai sen osien rinnastamista. Vielä vaikeampaa on mitata käytännön kokemuksena hankittua osaamista ja rinnastaa sitä suomalaisen työelämän vaatimuksiin. Tulkeista on tässä hyötyä, mutta heilläkään ei aina ole riittävää ammattisanaston osaamista ja myös resurssit asettavat rajoituksia tulkkien käytölle. Ammatillisen osaamisen lisäksi pitäisi myös pystyä mittaamaan motivaatiota. Alkukartoitukset ovat tässä suhteessa hyvin tärkeitä, jotta opiskelija löytäisi juuri itselleen sopivan ja omaa osaamistaan täydentävän koulutuspolun.

Kielteiset asenteet ja ennakkoluulot

Oman haasteensa työllistymiselle ja yhteiskuntaan sopeutumiselle muodostavat myös työnantajien ja kanta-väestön asenteet. Erilaiset ennakkoluulot monikulttuurisuutta kohtaan eivät ole hävinneet ja maahanmuutto-keskustelua värittävät erilaiset vastakkainasettelut. Maahanmuuttajat nähdään helposti yhtenä homogeenisenä ryhmänä, johon liitetään erilaisia ennako-olettamuksia. Ennakkoluulot vaikuttavat helposti myös maahanmuuttajien työllistymiseen ja vaikeuttavat yhteiskuntaan sopeutumista. Tähän haasteeseen on koetettu vastata hanketoiminnalla, mutta työ on osoittautunut vaikeaksi, eikä sen tuloksia ole helppo mitata. Erilaisia kulttuureja esittelevät yleisötilaisuudet on nähty toimivana käytäntönä pyrittäessä muokkaamaan yleistä asenneilmapiiriä. Ongelmaksi saattaa kuitenkin muodostua etenkin kantaväestöön kuuluvien miesten vähäinen osallistumishalukkuus. Myös maahanmuuttajien ja heidän kulttuurinsa esitleminen myönteisessä valossa erilaisten medioiden kautta on nähty toimivana ratkaisuna.

10 Lisätietoja käynnissä olevista projekteista

Syksyllä 2013 Kaakkois-Suomen alueella on käynnissä seitsemän maahanmuuttaja-aiheista, ESR-rahoitteista hanketta. Näistä **MINFO 3** on jatkohanke, joka tähtää MINFO 1- ja MINFO 2- sekä EMMA-hankkeissa kehitettyjen toimintojen vakiinnuttamiseen. KORKO- ja MaTTi -projekteja on esitelty tässä julkaisussa jo aiemmin. Näiden lisäksi toimivat myös maahanmuuttajien yrittäjyyden tukemiseen tähtäävät **Mammutti-hanke** sekä **Maahanmuuttajien yrittäjyysshanke**. Maahanmuuttajien yrittäjyys-hankkeessa on tarkoituksena kehittää maahanmuuttajille suunnattu yrityshautomomalli sekä kehittää monikulttuurisuusvalmennusta yritysmentoreille. Mammutti-hankkeessa puolestaan luodaan vuorovaikutteinen Mammutti-sivusto, joka on suunnattu yritystoiminnasta kiinnostuneille maahanmuuttajille ja ulkomaalaistaustaisille, jo toimiville yrittäjille. Myös tässä hankkeessa kehitetään mentorointimallia ja maahanmuuttajien palveluun erikoistuneen yritysneuvojan koulutusmallia sekä yrittäjyyskoulutuksen materiaalipakettia.

Moninainen koulumme ja **RAKVE -hankkeet** puolestaan tähtäävät koulutusjärjestelyjen ja ohjauksen mennettelyjen kehittämiseen. Moninainen koulumme -hankkeessa on tarkoitus järjestää Kotkan seudun oppilaitosten ja koulujen henkilöstölle koulutustilaisuuksia monikulttuurisen oppilaan kohtaamiseen, monikulttuurisuuden hallintaan ja etnisten ryhmäsuhteiden parantamiseen liittyen sekä parantaa oppilaitosten kykyä tunnistaa etninen syrjintä ja tukea sen uhria. Lisäksi pyritään laajentamaan maahanmuuttotyöntekijöiden Moniklubi-verkostoa. RAKVE-hankkeessa puolestaan parannetaan tekniikan alan kouluttajien valmiuksia vastata rakennusalan yrittäjien koulutustarpeisiin, esimerkiksi maahanmuuttajien ja erilaisten oppijoiden kouluttamiseen liittyen. Hankkeen yhtenä osana myös vahvistetaan koulutuskuntayhtymän edellytyksiä toimia rakennusalan kouluttajana maahanmuuttajien koulutuksissa Etelä-Karjalassa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnoima **ALPO-hanke** rakentaa alkuvaiheen polkua Suomeen muuttaneille. Alpon tarkoituksena on tukea alkuvaiheen ohjauspalveluita ja osaamista kehittäviä hankkeita sekä seurata ja mallintaa alueellisen kehittämisen tuloksia yhdessä hankeverkoston asiantuntijoiden kanssa. Samalla verkostoa myös vahvistetaan ja kotoutumisen alkuvaiheen palveluita yhdistetään. ALPO-hankkeella on monia kumppanuusprojekteja kuten esimerkiksi tässäkin raportissa esiteltyt MaTTi- ja MINFO-hankkeet. ALPO myös kokoaa näihin hankkeisiin liittyviä hyviä käytäntöjä ja kokemuksia. **MATTO-tukirakenne** puolestaan tukee projekteja ja tarjoaa niille foorumin kokemusten ja mielipiteiden vaihtoon. MATTO-tukirakenteen avulla varmistetaan projekteissa kehitettyjen mallien ja hyvien käytänteiden leviäminen. Esimerkiksi EMMA-hankkeet ja MINFO 3 -hanke ovat MATTO-hankkeen yhteistyöprojekteja.

ESR-hankkeiden lisäksi Kaakkois-Suomessa tehdään myös muuta maahanmuuttotyöhön liittyvää projektityötä. Esimerkiksi **Kototuki-hankkeen** avulla luodaan Kouvolassa kotoutumiskoulutuksen mallia luku- ja kirjoitustaidottomille pakolaisille ja aktivoidaan heitä osallistumaan suomen kielen koulutukseen. Kotkan kaupunginkirjaston hankkeessa **Suomea ja kotoutumista – kohtaamispaikkana Karhulan kirjasto** järjestetään maahanmuuttajille kielikerhoa, jossa he pääsevät vahvistamaan kielitaitoaan keskustelemalla kirjaston suomenkielisten asiakkaiden kanssa. Näin pyritään vahvistamaan sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Vastavia ryhmiä on myös muualla Kotkassa järjestetty seurakunnan vapaaehtoistyönä valtakunnallisen **Luetaan yhdessä! -verkoston** tuella. Kouvolan kaupungin liikuntapalvelut, Aikuiskoulutuskeskus Kouvola, Kymenlaakson Liikunta, Monikulttuurisuuskeskus Saaga ja Kouvolan Varuskunnan Urheilijat puolestaan käynnistivät keväällä 2013 **maahanmuuttajien liikuntahanke MaaLin**. Tavoitteena hankkeessa on saada maahanmuuttajat mukaan muun muassa Kouvolan kaupungin liikuntapalveluiden ja seurojen liikunta- ja valmennustoimintaan sekä pilo-

toida maahanmuuttajille suunnattu ohjaaja- ja valmentajakoulutus. Vapaa-ajan toiminta voi myös olla tärkeässä roolissa osana maahanmuuttajien kotoutumisprosessia. Vastaavankaltainen Lappeenrannan ja Imatran liikunta-toimien yhteinen **Liikunta yhdistää! -hanke** on myös saanut jatkorahoitusta kuluvana vuonna.

Eri kunnissa toimivista ja käynnistyvistä maahanmuuttajahankkeista löytyy usein tietoa myös kunnan omilta Internet-sivuilla. Lisätietoa meneillään olevista ESR-hankkeista löytyy hankkeiden omien Internet-sivujen lisäksi hakemalla hankkeiden projektikoodilla EURA2007-järjestelmästä Internet-osoitteesta <https://www.eura2007.fi/ratiepa/>.

Hanke	Projekti-koodi	Lisätietoa Internet-sivuilla
MINFO 3	S11987	http://www.minfo.fi
Maahanmuuttajien yrittäjyys-hanke	S12383	
Mammutti	S12056	http://www.businessinnovations.fi/fi/Yhteisty/Mammutti
Moninainen koulumme	S12313	http://www.helsinki.fi/palmenia/kotka/hankkeet/moninainenkoulumme/
RAKVE	S11761	http://www.ekky.fi/tk/projektit/projektit_pt_ky.php?pr_ID=222
ALPO	S10424	http://www.tem.fi/?s=4732
MATTO	S10432	http://www.tem.fi/matto
Kototuki		http://www.kouvola.fi/index/maahanmuuttajalle/projektitjahankkeet/kototuki_0.html
Suomea ja kotoutumista – kohtaamispaikkana Karhulan kirjasto		http://hankkeet.kirjastot.fi/hanke/suomea-ja-kotoutumista-kohtaamispaikkana-karhulan-kirjasto
Luetaan yhdessä!		http://www.luetaanyhdessa.fi/
MaaLi		http://www.kvlakk.fi/fi/projektitoiminta/projektit/maali
Liikunta yhdistää!		http://www.lappeenranta.fi/Suomeksi/Palvelut/Liikunta_ja_ulkoilu/Liikuntatoimen_hankkeet_ja_projektit/Liikunta_yhdistaa!

Euroopan sosiaalirahasto on laatinut Hyvät käytännöt -käsikirjan, jossa neuvotaan hyvien käytäntöjen tunnistamiseen ja annetaan vinkkejä niiden levittämiseksi. Hankkeista saadut tulokset ja kokemukset eivät siirry organisaatioihin ja niiden pysyvään perustyöhön itsestään, vaan niiden levittämiseen on varauduttava erikseen. Käsikirjassa esitellään levittämistyökalu, jota projektin työntekijät voivat hyödyntää levittämissuunnitelmatyön pohjana. Kyseisestä käsikirjasta saa siis lisätietoja hyvien käytäntöjen levittämiseen liittyen ja se on saatavilla Internetistä [www-muodossa seuraavassa Internet-osoitteessa](http://www.muodossa.seuraavassa.fi/Internet-osoitteessa): http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/tiedostot/esr_julkaisut_2000_2006/esitteet_ja_oppaat/oppaat/03_hyvät_kaytannot-kasikirja.pdf

Lähteet

- Allenius (toim.) & Bottas & Nylander & Helanen & Seppälä. 2011. Ohjausta ammattiin -projekti (ESR). Kokemuksia projektin varrelta.
- Aro, Timo & Kuoppala, Mikko & Mäntyneva Päivi. 2004. Hyvästä parasta. Jaettu kehittämisvastuu ESR-projekteissa. Hyvät käytännöt -käsikirja. Työministeriö. Helsinki. Saatavilla [www-muodossa osoitteessa URL: <http://www.rakennerrahastot.fi/rakennerrahastot/tiedostot/esr_julkaisut_2000_2006/esitteet_ja_oppaat/oppaat/03_hyvat_kaytannot-kasikirja.pdf>](http://www.rakennerrahastot.fi/rakennerrahastot/tiedostot/esr_julkaisut_2000_2006/esitteet_ja_oppaat/oppaat/03_hyvat_kaytannot-kasikirja.pdf)
- EURO 2007 EU:n rakennerrahastojen hallintajärjestelmä sekä järjestelmään kirjatut hankkeiden loppuraportit.(Järjestelmä osoitteessa <http://www.euro2007.fi/virkailija>)
- Huuskonen, Päivi. 2013. Vertaistuki - "en olekaan ainut". Asumispalvelusäätiö ASPA:n Verkot -projektin (2007–2010) projektipäällikön kirjoitus Sosiaaliportti – sosiaalialan ammattilaisten tietopalvelun Internet-sivuilla. Luettu 10.6.2013. Perustuen Asumispalvelusäätiö ASPA:n julkaisuun Vertaistoiminta KANNATTAA (2010), joka on saatavilla [www-muodossa osoitteessa URL: <http://www.sosiaaliportti.fi/File/1a4faebc-f9d0-4694-8f40-3695743172f1/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf>](http://www.muodossa osoitteessa URL: <http://www.sosiaaliportti.fi/File/1a4faebc-f9d0-4694-8f40-3695743172f1/Vertaistoiminta_kannattaa.pdf)
- Kuusela J. & Etelälahti A. & Hagman A. & Hievanen R. & Karppinen K. & Nissilä L. & Rönneberg U. & Siniharju M. 2008. Maahanmuuttajaoppilaat ja koulutus – tutkimus oppimistuloksista, koulutusvalinnoista ja työllistymisestä. Opetushallitus. Saatavilla [www-muodossa osoitteessa URL: <http://www.opi.fi/download/46518_maahanmuuttajaoppilaat_ja_koulutus.pdf>](http://www.muodossa osoitteessa URL: <http://www.opi.fi/download/46518_maahanmuuttajaoppilaat_ja_koulutus.pdf)
- Kruskopf, Else & Komppa, Miia. 2012. Sosiaalisen vahvistamisen ja kielen oppimisen yhdistävä SOVAKI-toiminta maahanmuuttaneiden naisten voimaannuttajana. Chili-hankkeen loppujulkaisu.
- Kyntölä, Laura. 2011. Lukioon vai ei? Toisen polven maahanmuuttajanuorten koulutusvalinnat. Suomen lukioalaisten liitto. Saatavilla [www-muodossa osoitteessa URL: <http://www.lukio.fi/site/assets/files/6119/lukioon_vai_ei_toisen_polven_maahanmuuttajanuorten_koulutusvalinnat-1.pdf>](http://www.muodossa osoitteessa URL: <http://www.lukio.fi/site/assets/files/6119/lukioon_vai_ei_toisen_polven_maahanmuuttajanuorten_koulutusvalinnat-1.pdf)
- Laki kotoutumisen edistämisestä. (1386/2010)
- Maahanmuuttajanuorten VaSkooli-hanke. 2010. Mutkat suoriksi, nivelet notkeiksi. Hankkeen loppujulkaisu. Saatavilla [www-muodossa osoitteessa URL: <http://www.vaskooli.fi/maahanmuuttajat/etusivu/mutkat_suuriksi_7mt.pdf>](http://www.muodossa osoitteessa URL: <http://www.vaskooli.fi/maahanmuuttajat/etusivu/mutkat_suuriksi_7mt.pdf)
- Manner-Suomen ESR-ohjelma-asiakirja 2007–2013. Saatavilla [www-muodossa osoitteessa URL: <http://www.rakennerrahastot.fi/rakennerrahastot/tiedostot/asiakirjat/ohjelma_asiakirja_ESR.pdf>](http://www.muodossa osoitteessa URL: <http://www.rakennerrahastot.fi/rakennerrahastot/tiedostot/asiakirjat/ohjelma_asiakirja_ESR.pdf)
- Opetushallitus. 2012 a. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Saatavilla [www-muodossa osoitteessa URL: <http://www.opi.fi/download/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf>](http://www.muodossa osoitteessa URL: <http://www.opi.fi/download/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf)
- Opetushallitus 2012 b. Aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Saatavilla [www-muodossa osoitteessa URL: <http://www.opi.fi/download/139339_aikuisten_maahanmuuttajien_luku_ja_kirjoitustaidon_koulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf>](http://www.muodossa osoitteessa URL: <http://www.opi.fi/download/139339_aikuisten_maahanmuuttajien_luku_ja_kirjoitustaidon_koulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf)
- Opetushallitus. 2011. Monikulttuurinen ohjaus. Saatavilla [www-muodossa osoitteessa URL: <http://www.opi.fi/download/132350_Monikulttuurinen_ohjaus_2011.pdf>](http://www.muodossa osoitteessa URL: <http://www.opi.fi/download/132350_Monikulttuurinen_ohjaus_2011.pdf)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1 Saatavilla [www-muodossa osoitteessa URL: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/asiakirjat/Kesu_2011_2016.fi.pdf>](http://www.muodossa osoitteessa URL: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/asiakirjat/Kesu_2011_2016.fi.pdf)
- Paananen, Tarja. 2013. Tilastoja Kaakkois-Suomen ulkomaalaisesta väestöstä ja työnhakijoista. Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Raportteja 62/2013. Saatavilla [www-muodossa osoitteessa URL: <http://elyintra.alh.fi/kaakkois-suomi/ajankohtaista/uutiset/omatuutiset/Documents/Tilastoja%20Kaakkois-Suomen%20ulkomaalaistaustaisesta%20väestöstä%20ja%20työnhakijoista.pdf>](http://www.muodossa osoitteessa URL: <http://elyintra.alh.fi/kaakkois-suomi/ajankohtaista/uutiset/omatuutiset/Documents/Tilastoja%20Kaakkois-Suomen%20ulkomaalaistaustaisesta%20väestöstä%20ja%20työnhakijoista.pdf)
- Pöyhönen, Sari & Tarnanen, Mirja & Vehviläinen, Eeva-Maija & Virtanen, Aija & Pihlaja, Lenita. 2010. Osallisuus Suomessa. Kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Suomen Kulttuurirahasto. Jyväskylä. Saatavilla [https://www.muodossa osoitteessa: <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/ajankohtaista/osallisuus-suomessa/osallisuus-suomessa.pdf>](https://www.muodossa osoitteessa: <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/ajankohtaista/osallisuus-suomessa/osallisuus-suomessa.pdf)
- Tilastokeskus. 2013. Väestötilastot.
- Valtioneuvoston periaatepäätös Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiasta. 2013. Saatavilla [www-muodossa osoitteessa URL: <http://www.intermin.fi/download/44618_Maahanmuuton_tulevaisuus_2020_.pdf?9ad5860b446d088>](http://www.muodossa osoitteessa URL: <http://www.intermin.fi/download/44618_Maahanmuuton_tulevaisuus_2020_.pdf?9ad5860b446d088)

KUVAILEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero Raportteja 85/2013					
Vastuualue Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri					
Tekijät Johanna Pönni		Julkaisuaika syyskuu 2013			
		Kustantaja /Julkaisija Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus			
		Hankkeen rahoittaja / toimeksiantaja Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus			
Julkaisun nimi Tavoitteena tutkinto – unelmana ura Hyviä käytäntöjä ESR-rahoitteisista maahanmuuttajahankkeista ohjelmakaudella 2007–2013					
Tiivistelmä <p>Tämä raportti esittelee ESR-rahoitteisia maahanmuuttajahankkeita ja niistä saatuja hyviä käytäntöjä. Raportissa esitellään hankkeet, joita on toteutettu Kaakkois-Suomen alueella rakennerahastokaudella 2007–2013. Lisäksi esitellään muutama muualla Suomessa toteutettu hanke, joista on saatu hyviä tuloksia. Hankkeista esitellään lyhyesti niiden keskeiset toimenpiteet ja saadut tulokset sekä kehitetyt toimintamallit. Lisäksi kerrotaan, mistä on mahdollista saada lisätietoa hankkeista ja niissä kehitetyistä malleista.</p> <p>Tarkasteltavissa hankkeissa on pyritty rakentamaan maahanmuuttajien koulutus- ja urapolkuja, kehittämään maahanmuuttajille suunnattua ohjausta ja neuvontaa sekä edistämään heidän kotoutumistaan ja työllistymistään.</p> <p>Selvityksessä lähteinä ovat toimineet hankkeiden EURA2007-järjestelmään kirjatut loppuraportit ja projektisuunnitelmat sekä näissä esitetyt tiedot. Lisäksi lähteinä on käytetty hankkeiden omia loppujulkaisuja ja Internet-materiaaleja. Näitä tietoja on täydennetty kysymällä lisätietoja suoraan projektien yhteyshenkilöiltä.</p> <p>Raportin on laatinut ja aineiston kerännyt korkeakouluharjoittelija, hallintotieteiden kandidaatti Johanna Pönni.</p>					
Asiasanat (YSA:n mukaan) maahanmuuttajat, ESR-hankkeet, kotoutuminen, ohjaus, koulutus, työllistyminen, yrittäjyys					
ISBN (Painettu)	ISBN (PDF) 978-952-257-857-0	ISSN-L 2242-2846	ISSN (painettu)	ISSN (verkojulkaisu) 2242-2854	
www www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi		URN URN:ISBN:978-952-257-857-0		Kieli suomi	Sivumäärä 62
Julkaisun tilaukset Julkaisu on saatavana vain verkossa: www.ely-keskus.fi/julkaisut www.doria.fi					
Kustannuspaikka ja -aika Kouvola 2013			Painotalo		

Tavoitteena tutkinto – unelmana ura

Hyviä käytäntöjä ESR-rahoitteisista maahanmuuttajahankkeista ohjelmakaudella 2007–2013

Vieraskielisten ja maahanmuuttajien määrä on kasvanut Suomessa huomattavasti ja tulee kasvamaan edelleen. Maahan muuttavilla nuorilla on sama oikeus peruskoulutukseen kuin suomalaisillakin, mutta vaihtelevat koulutustilat ja puutteet luku- ja kirjoitustaidossa luovat haasteita nuorten integroimisessa koulutusjärjestelmään. Maahanmuuttajanuorilla onkin valtaväestöön kuuluvia suurempi riski syrjäytyä etenkin eri koulutusasteiden välisissä nivelvaiheissa. Aikuisille maahanmuuttajille pyritään turvaamaan työelämässä tarvittava koulutus ja ylläpitämään jo hankittua ammattitaitoa. Osalla voi olla taustallaan hyvinkin korkea koulutus, joka ei kuitenkaan vastaa suomalaisen työelämän tarpeita. Myös puutteellinen kielitaito voi johtaa siihen, että ammatillista minäkuvaa joudutaan muokkaamaan ympäröivään yhteiskuntaan sopivaksi.

Maahanmuuttajien integroimisessa opetuksen ohjauksella ja tuella on suuri merkitys. Kokonaisvaltaisen ohjauksen avulla kaikki saavat yhdenvertaiset mahdollisuudet opinnoista suoriutumiseen. Ohjaus myös edistää maahanmuuttajien osallisuutta ja hyvinvointia, ennaltaehkäisee opintojen keskeyttämistä ja edistää jatko-opintoihin hakeutumista sekä tukee ammatillista kasvua ja työhön sitoutumista. ESR-hankkeissa on vastattu näihin haasteisiin kehittämällä opetuksen järjestelmiä ja malleja niin, että koulutusjärjestelmään ja työelämään integroituminen helpottuisi. Näin ehkäistään syrjäytymisestä aiheutuvia ongelmia ja taataan osaavan työvoiman saatavuus myös väestön ikärakenteen muuttuessa.

RAPORTTEJA 85 | 2013

TAVOITTEENA TUTKINTO – UNELMANA URA

HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ ESR-RAHOITTEISISTA

MAAHANMUUTTAJAHANKKEISTA OHJELMAKAUDELLA 2007–2013

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

ISBN 978-952-257-857-0 (PDF)

ISSN-L 2242-2846

ISSN 2242-2854 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-857-0

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto